

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна

**Інформаційно-аналітичні
матеріали
за підсумками
2011/2012
навчального року**

Харків – 2012

Інформаційно-аналітичні матеріали за підсумками 2011/2012 навчального року /
За заг. ред. В. С. Бакірова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 90 с.

Укладачі: В. В. Александров, І. І. Залюбовський, М. О. Азаренков, З. Ф. Назиров, В. М. Ришков, А. М. Удод, Ю. В. Холін, О. Ф. Тирнов, В. О. Катрич, О. О. Анощенко, І. А. Болотний, С. І. Виноградова, І. М. Дончик, В. Є. Дягілев, І. К. Журавльова, Л. М. Змій, К. І. Кучеров, С. М. Куліш, В. Г. Левчук, Д. О. Лобанов, Р. Е. Лунячек, Т. О. Маркова, С. С. Махновський, Є. П. Пугач, Т. Д. Синиця, В. В. Скирда, В. М. Сухов, В. О. Темченко, Б. С. Уляк, Н. К. Фарафонова, М. А. Фоломєєв, О. В. Фролова, Н. С. Хрустова, В. І. Чеботарьов, О. Л. Шило.

Відповідальний за випуск – Ю. В. Холін.

© Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна, 2012

ДОВІДКОВЕ ВИДАННЯ

Інформаційно-аналітичні матеріали за підсумками 2011/2012 навчального року

За загальною редакцією В. С. Бакірова

Редактор Т. О. Маркова
Коректори О. О. Шапошникова
Макет, комп'ютерна верстка І. М. Дончик

Підписано до друку 30.08.2012 р.
Формат 60x84 1/8. Ум. друк. арк. 6,56. Наклад 200 пр.

61077, Харків, пл. Свободи, 4
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.

Надруковано ХНУ імені В. Н. Каразіна
61077, Харків, пл. Свободи, 4.
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 3367 від 13.01.2009

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ	5
II. НАУКОВО-ДОСЛІДНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	12
2.1. Організація науково-дослідної та інноваційної діяльності	12
2.2. Результати науково-дослідних робіт	16
2.3. Підготовка кадрів вищої кваліфікації, робота докторантури й аспірантури	22
2.4. Студентська науково-дослідна робота	23
III. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ – ОСНОВНІ КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ	26
3.1. Напрями і спеціальності підготовки фахівців	26
3.2. Контингент осіб, які навчаються	29
3.3. Успішність студентів і випуск фахівців на денному відділенні	29
3.4. Успішність студентів і випуск фахівців на заочному відділенні	34
3.5. Навчально-виробнича практика	40
3.6. Працевлаштування випускників і студентів	40
3.7. Прийом на навчання до університету у 2012 році	41
IV. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	44
V. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОВУЗІВСЬКОЇ ОСВІТИ	53
5.1. Підготовка до вступу в університет	53
5.2. Малий каразінський університет	54
5.3. Робота з обдарованими дітьми	54
5.4. Співпраця з Малою академією наук України	55
5.5. Профорієнтаційна робота	55
5.6. Взаємодія із середніми навчальними закладами	57
5.7. Шефська допомога	57
VI. ВИХОВНА, КУЛЬТУРНА І СПОРТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ	59
VII. ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА	62
7.1. Комплектування фондів	62
7.2. Обслуговування користувачів. Упровадження автоматизованих технологій	62
7.3. Гуманітарна і науково-просвітницька діяльність	64
7.4. Наукова діяльність ЦНБ	65
VIII. МУЗЕЙНИЙ КОМПЛЕКС УНІВЕРСИТЕТУ	66
8.1. Музей історії університету	66
8.2. Музей природи	66
8.3. Музей археології та етнографії Слобідської України	67
IX. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО	68
X. ІНФОРМАЦІЙНА ТА ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ	71
10.1. Інформаційна діяльність	71
10.2. Веб-комунікації	72
10.3. Видавнича діяльність	74
XI. ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	75
XII. ВИКОНАННЯ КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ, ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНОК ПРАЦІВНИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ, А ТАКОЖ ОСІБ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ	79
XIII. ГОСПОДАРЧІ РОБОТИ	82
XIV. Додаток. РЕЙТИНГ КАФЕДР ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ У 2011/2012 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ ..	85
Рейтинг кафедр природничо-математичного профілю	86
Рейтинг кафедр гуманітарного профілю	88
ПІДСУМКИ	90

ВСТУП

У 2011/2012 навчальному році університет продовжував удосконалення навчально-виховного процесу, розвивав наукові дослідження, підвищив інноваційну активність, зміцнював міжнародні зв'язки. Відповідно до головної мети розвитку університету на період 2010–2020 років, особлива увага приділялася підвищенню результативності та якості фундаментальних і прикладних наукових досліджень, комерціалізації результатів наукових досліджень та інноваційній діяльності, забезпеченню високої якості навчального процесу, подальшій інтеграції до європейського та світового науково-освітнього простору, зміцненню і розвитку традицій класичного університету, посиленню ролі університету як центру інтелектуальної культури та просвітительства, соціальному захисту і соціальній підтримці викладачів та студентів, розвитку матеріально-технічної бази, забезпеченню фінансової стабільності університету.

Протягом 2011/2012 навчального року здійснювалися заходи з підвищення ефективності роботи науково-педагогічних працівників, стимулювання їхньої професійної діяльності, розширення участі осіб, які навчаються, та органів студентського самоврядування у вдосконаленні навчального процесу. Продовжувала зростати кількість акредитованих і ліцензованих напрямів та спеціальностей підготовки фахівців. Збільшилася кількість іноземних студентів, аспірантів і слухачів. Дійсними членами НАН України були обрані ректор В. С. Бакіров та проректор з науково-педагогічної роботи М. О. Азаренков, членом-кореспондентом НАН України – директор НДІ астрономії Ю. Г. Шкуратов. Університет четвертий рік поспіль є другим серед класичних університетів у національному рейтингу «Топ-200. Україна» і посідає

третє місце серед всіх вищих навчальних закладів України. У міжнародному рейтингу наукової ефективності (University Ranking by Academic Performance, URAP) за 2011 рік університет піднявся на 25 позицій у порівнянні з 2009 роком, посівши сьоме місце серед ВНЗ пострадянського простору, і є кращим в Україні. У галузі „Science” університет увійшов до 1 000 кращих університетів світу.

У 2011/2012 навчальному році в університеті відбулися численні наукові конференції, спортивні, культурно-просвітницькі заходи.

В «Інформаційно-аналітичних матеріалах» наведені дані про кадрове забезпечення навчальної та виховної роботи, охарактеризовано наукову, навчально-методичну, культурно-просвітницьку роботу, підготовку фахівців і кадрів вищої кваліфікації, доузівську підготовку, фінансовий стан університету та господарчу діяльність, надано інформацію про соціальну підтримку працівників і студентів. Наводяться результати визначення рейтингів кафедр університету за підсумками 2011/2012 навчального року.

І. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Станом на 1 червня 2012 р. в університеті працювали 1366 штатних науково-педагогічних працівників та 346 науковців, серед яких – 2 академіки НАН України, 4 члени-кореспонденти НАН України, 217 докторів наук, професорів і 831 кандидат наук, доцент (табл. 1.1-1.3).

В університеті працюють 325 зовнішніх сумісників, серед яких 18 академіків і членів-кореспондентів НАН України, 130 докторів наук і 173 кандидати наук.

Таким чином, всього в навчальному процесі та

48% докторів наук, професорів і 52% кандидатів наук, доцентів; середній вік деканів факультетів – 57 років. Серед завідувачів кафедр 64% докторів наук, професорів, 32% – кандидатів наук, доцентів; середній вік завідувачів кафедр – 65 років (табл. 1.4).

Середній вік науково-педагогічних працівників університету складає 52 роки. Цей показник у порівнянні з 2010/2011 навчальним роком збільшився на 2 роки, а порівняно з 2009/2010 навчальним роком – на 4 роки. Частка викладачів пенсійного віку за

Таблиця 1.1

Кадровий склад університету станом на 01.06.2012 р.

№ з/п	Науково-педагогічні та працівники	2010/2011 навч. рік		2011/2012 навч. рік	
		Кількість штатних працівників	Загальна кількість ставок	Кількість штатних працівників	Загальна кількість ставок
	Усього	4478	4487	4569	4527
1	Науково-педагогічні працівники	1300	1439	1366	1370
2	Наукові працівники	358	259	346	252
3	Доктори наук, професори, у т. ч.	217		217	
	3.1. науково-педагогічні працівники	200		197	
	3.2. наукові працівники НДЧ	17		20	
4	Кандидати наук, доценти, у т. ч.	834		831	
	4.1. науково-педагогічні працівники	687		695	
	4.2. наукові працівники НДЧ	147		136	
5	Навчально-допоміжний персонал	650	645	674	734
6	Допоміжний персонал НДЧ	131	92	129	101
7	Адміністративно-управлінський персонал	267	331	271	340
8	Господарський і обслуговуючий персонал	1772	1721	1783	1730

науковій роботі брали участь 347 докторів наук, професорів, і 1004 кандидати наук, доценти.

Серед науково-педагогічних працівників 65% мають наукові ступені та вчені звання (табл. 1.2). Найбільший відсоток кадрів вищої кваліфікації мають факультети: фізико-технічний, історичний, радіофізичний, філософський (табл. 1.3 б). Серед деканів факультетів

рік зменшилася з 32% до 31%. На факультетах радіофізичному, фізичному, геолого-географічному, фізико-технічному більше половини викладачів досягли пенсійного віку (табл. 1.5).

У 2011/2012 навчальному році, попри зростання загальної кількості науково-педагогічних працівників, зменшилися як абсолютна

Таблиця 1.2

Штатні науково-педагогічні працівники

Науково-педагогічні працівники	Навчальний рік			
	2010/2011		2011/2012	
	Кількість	%	Кількість	%
Усього	1300	100	1366	100
У тому числі:				
докторів наук, професорів	200	15	197	14
кандидатів наук, доцентів	687	53	695	51
Усього науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями	887	68	892	65
Середній вік, роки	50		52	
До 30 років	145	11	121	9
30 – 39 років	270	20	258	19
40 – 49 років	245	18	300	22
50 – 59 років	297	23	305	22
Понад 60 років	371	28	382	28
Пенсійного віку, чоловіки	264	20	262	19
Пенсійного віку, жінки	157	12	166	12
Науково-педагогічні працівники пенсійного віку	421	32	428	31

Таблиця 1.3 а

Кількість ставок науково-педагогічних працівників у структурних підрозділах станом на 01.06.2012 р.

№ з/п	Факультети, загально-університетські кафедри	Кількість ставок		
		За загальним фондом	За спеціальним фондом	Разом
1	Біологічний	40,3	8,55	48,85
2	Геолого-географічний	35,9	10,15	46,05
3	Екологічний	14,35	6,1	20,45
4	Економічний	62,4	79,85	142,25
5	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	20,9	40,3	61,2
6	Іноземних мов	82,3	81,4	163,7
7	Історичний	29,5	3,25	32,75
8	Фізико-енергетичний	9,52	0,75	10,27
9	Фізико-технічний	44,6	2,0	46,6
10	Комп'ютерних наук	17,5	10,0	27,5
11	Медичний	24,15	126,57*	150,72
12	Механіко-математичний	72,34	4,6	76,94
13	Психології	19,5	17,15	36,65
14	Радіофізичний	39,2	6,55	45,75
15	Соціологічний	35,25	11,65	46,9
16	Фізичний	62,9	2,04	64,94
17	Філологічний	67,0	19,3	86,3
18	Філософський	60,3	13,15	73,45
19	Хімічний	34,7	3,7	38,4
20	Юридичний	14,0	36,0	50,0
21	Центр міжнародної освіти		69,3	69,3
22	Кафедра фізичного виховання і спорту	27,0	4,0	31,0
	Усього	813,61	556,36	1369,97

* 40,91 ставки спеціального фонду медичного факультету виділено науково-педагогічним працівникам інших підрозділів: біологічному факультету – 7,75 ставки (17 осіб), факультету комп'ютерних наук – 1,0 ставки (1 особа), механіко-математичному факультету – 1,0 ставки (3 особи), факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу – 5,0 ставки (6 осіб), філологічному факультету – 2,5 ставки (6 осіб), філософському факультету – 2,5 ставки (4 особи), хімічному факультету – 3,36 ставки (13 осіб), Центру міжнародної освіти – 17,8 ставки (18 осіб).

Таблиця 1.3 б

Науково-педагогічні працівники у структурних підрозділах станом на 01.06.2012 р.

№ з/п	Структурний підрозділ	Кількість викладачів	Доктори наук, професори		Кандидати наук, доценти		Викладачі без наукового ступеня і вченого звання	
			Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
1	Біологічний	61	10	16,3	41	67,2	10	16,3
2	Геолого-географічний	40	9	22,5	22	55,0	9	22,5
3	Екологічний	16	2	12,0	10	62,5	4	25,0
4	Економічний	115	10	8,6	63	54,7	42	36,5
5	Іноземних мов	212	10	0,4	52	24,5	150	70,7
6	Історичний	39	10	25,6	28	71,7	1	2,5
7	Комп'ютерних наук	27	6	22,2	11	40,7	10	37,0
8	Медичний	70	10	14,2	42	60,0	18	25,7
9	Механіко-математичний	85	13	15,2	54	63,5	18	21,1
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	48	6	12,5	25	52,0	17	35,4
11	Психології	40	4	10,0	27	67,5	9	22,5
12	Радіофізичний	51	19	37,2	28	54,9	4	7,8
13	Соціологічний	55	7	12,7	38	69,0	10	18,1
14	Фізико-енергетичний	8	2	25,0	3	37,5	3	37,5
15	Фізико-технічний	44	14	31,8	28	63,6	2	4,5
16	Фізичний	66	14	21,2	39	59,0	13	19,6
17	Філологічний	107	11	10,2	65	60,7	31	28,9
18	Філософський	81	21	25,9	49	60,4	11	13,5
19	Хімічний	44	13	29,5	22	50,0	9	20,4
20	Юридичний	50	5	10,0	31	62,0	14	28,0
21	Центр міжнародної освіти	76	1	1,3	17	22,3	58	76,3
22	Кафедра фізичного виховання і спорту	31					31	
	Усього	1 366	197	14,4	695	50,8	474	34,6

Таблиця 1.4

Керівники факультетів і кафедр

№ з/п	Керівний склад	Навчальний рік			
		2010/2011		2011/2012	
		Кількість	%	Кількість	%
1	Декани, директори центрів	23	100	23	100
	Із них докторів наук, професорів	11	48	11	48
	кандидатів наук, доцентів	12	52	12	52
	За віком:				
	Середній вік	55		57	
	До 30 років				
	30 – 39 років	2	8	1	4
	40 – 49 років	4	17	5	21
	50 – 59 років	11	48	10	43
	Понад 60 років	6	26	7	30
	Пенсійного віку	8	35	8	35
2	Завідувачі кафедр	127	100	128	100
	Із них докторів наук, професорів	89	70	82	64
	кандидатів наук, доцентів	37	29	42	32
	За віком:				
	Середній вік	63		65	
	До 30 років	1	1	-	-
	30 – 39 років	3	2	4	3
	40 – 49 років	8	6	9	7
	50 – 59 років	36	28	35	27
	Понад 60 років	79	62	80	62
	Пенсійного віку	81	63	83	65

Таблиця 1.5

Науково-педагогічні працівники пенсійного віку

№ з/п	Структурний підрозділ	Навчальний рік					
		2010/2011			2011/2012		
		Осіб	з них пенс. віку	% осіб пенс. віку	Осіб	з них пенс. віку	% осіб пенс. віку
1	Біологічний	56	19	34	61	16	26
2	Геолого-географічний	42	23	54	40	21	53
3	Екологічний	16	4	25	16	4	25
4	Економічний	110	32	29	115	35	30
5	Іноземних мов	190	51	27	212	56	26
6	Історичний	40	11	27	39	14	36
7	Комп'ютерних наук	22	9	40	27	9	33
8	Фізико-енергетичний						
9	Медичний	62	6	9	70	7	10
10	Механіко-математичний	85	37	43	85	40	47
11	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	38	5	13	48	11	23
12	Психології	37	9	24	40	7	18
13	Радіофізичний	48	29	60	51	28	55
14	Соціологічний	52	7	13	55	7	13
15	Фізико-енергетичний	6	-	-	8	-	-
16	Фізико-технічний	44	22	50	44	22	50
17	Фізичний	70	42	60	66	38	58
18	Філологічний	100	33	33	107	31	29
19	Філософський	85	30	35	81	29	36
20	Хімічний	46	18	39	44	16	36
21	Юридичний	48	6	12	50	6	12
22	Центр міжнародної освіти	72	21	29	76	22	29
23	Кафедра фізичного виховання і спорту	31	7	22	31	9	29
	Усього по університету	1 300	421	32	1 366	428	31

кількість (з 415 до 379 осіб), так і відсоткова частка науково-педагогічних працівників віком до 40 років (з 31% до 28%). За останні два роки зменшення кількості молодих викладачів склало 48 осіб (табл. 1.2). Зазначені факти показують, що оптимізація вікового складу науково-педагогічних працівників університету залишається нагальним завданням.

У 2011/2012 навчальному році були розроблені і затверджені нові паспорти кафедр на 2012–2017 роки. Зміст кадрових паспортів та заходи щодо оптимізації кадрового забезпечення навчального процесу і наукових досліджень були розглянуті на засіданні ректорату 24 травня 2012 р.

Стан кадрового потенціалу та заходи з його оптимізації розглядалися Ученою радою університету на засіданні 23 березня 2012 р. Відзначалося, що, разом з відомими досягненнями у розвитку кадрового потенціалу, протягом останніх років з'явилися проблеми, що потребують розв'язання. У зв'язку зі зменшенням набору студентів у 2011/2012

навчальному році, відкриттям підготовки фахівців за новими напрямками та спеціальностями, порушенням балансу між факультетами щодо нормативів чисельності науково-педагогічних працівників, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1134, і кількістю фактично зайнятих посад кадровий потенціал університету потребує оптимізації. На деяких факультетах кількість посад науково-педагогічних працівників за загальним фондом значно перевищує нормативи чисельності. Особливо великий розрив склався на факультетах механіко-математичному (перевищення на 22,8 ставки), фізичному (22,3 ставки), фізико-технічному (11 ставок), радіофізичному (9,2 ставки). Водночас, на факультетах іноземних мов, комп'ютерних наук, психології, фізико-енергетичному, навпаки, кількість зайнятих ставок науково-педагогічних працівників значно менше нормативної. У результаті, знижується якість підготовки фахівців, на деяких факультетах навчальне навантаження збільшується шля-

Таблиця 1.6

Інформація про бази стажування викладачів університету у 2011/2012 навчальному році

Бази стажування	Кількість осіб, направлених на стажування	Відсоток
Кафедри університету	53	44
Інші вищі навчальні заклади	29	24
Наукові заклади	24	20
Інші організації (органи державної влади, державні установи та підприємства)	14	12
Усього	120	100

Таблиця 1.7

Стажування викладачів університету у 2011/2012 навчальному році

Факультет	Кількість направлених на стажування	3 відривом від роботи				Без відриву від роботи			
		1 міс.	1,5 – 4 міс.	більше 4 міс.	Усього	1 міс.	1,5 – 4 міс.	більше 4 міс.	Усього
Біологічний	3					1	2		3
Геолого-географічний									0
Екологічний	1					1			1
Економічний	7					7			7
Іноземних мов	20		2		2	14	4		18
Історичний	3	1			1	1	1		2
Комп'ютерних наук	1	1			1				
Механіко-математичний	12		5		5	2	5		7
Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	6					2	4		6
Психології	1					1			1
Радіофізичний	3					1	2		3
Соціологічний	4					4			4
Фізико-технічний	7	1			1	4	2		6
Фізико-енергетичний									
Фізичний	9					6	3		9
Філологічний	15		2		2	8	5		13
Філософський	6		1	1	2	1	3		4
Хімічний	4					1	3		4
Юридичний	5					5			5
Центр міжнародної освіти	8	1			1	2	5		7
Кафедра фізичного виховання та спорту	5					5			5
Усього	120	4	10	1	15	66	39		105

хом необґрунтованого розділення потоків і викладання дисциплін за вибором студентів у малочисельних групах, кошти спеціального фонду університету використовуються не для стимулювання результативної роботи науково-педагогічних працівників, а витрачаються на утримання понаднормативних ставок викладачів.

На виконання рішення Ученої ради адміністрацією університету і факультетів здійснюються заходи щодо приведення чисельності науково-педагогічних працівників факультетів у відповідність до встановлених нормативів та оптимізації структури університету. Особлива увага при цьому приділяється збереженню і розвитку наукових шкіл

університету, створенню умов для підтримки талановитої наукової молоді.

У 2011/2012 навчальному році 120 викладачів університету підвищили свою наукову та методичну кваліфікацію шляхом стажування як на споріднених кафедрах університету, так і в інших вищих навчальних та наукових закладах, організаціях і установах м. Харкова та інших міст. 53 викладачі стажувалися на кафедрах університету (понад 44% від загальної кількості), 29 – на кафедрах інших навчальних закладів (понад 24%), 24 – у наукових установах (20%) (табл. 1.6).

Підсумками роботи стажистів стали підготовка розділів підручників, навчальних та методичних посібників, статей, тез доповідей на конференціях. Були підготовлені мультимедійні демонстрації, розроблені або вдосконалені курси та спецкурси, підготовлені завдання для контролю знань студентів.

Найбільш поширена форма стажування викладачів – без відриву від виробництва (87,5% викладачів) та терміном 1 місяць (58%). Терміном від 1,5 до 4 місяців пройшли стажування 40,8% викладачів, терміном більше 4 місяців стажувався лише 1 викладач. Загальні відомості про стажування викладачів університету подані в табл. 1.7.

40 викладачів медичного факультету підвищили кваліфікацію на курсах з питань дидактики у Харківській медичній академії післядипломної освіти (січень – грудень 2012 р.). Центром післядипломної освіти разом з факультетом комп'ютерних наук були проведені короткотермінові курси підвищення кваліфікації з використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі за двома рівнями. За початковим рівнем навчалися 20 осіб, за професійним – 33 особи. На курсах підвищили кваліфікацію науково-педагогічні працівники 11 факультетів, Центру міжнародної освіти та кафедри фізичного виховання та спорту. Слухачі курсів одержали навички самостійного створення електронних версій навчально-методичних комплексів дисциплін та комп'ютерного моніторингу знань студентів. Разом з навчально-методичним центром та факультетом психології була організована робота школи педагогічної майстерності для науково-педагогічних працівників, які мають стаж роботи до 10 років. У 2011/2012 навчальному році 37 осіб підвищили свою кваліфікацію по цій програмі, що надало їм можливість ознайомитись з актуальними проблемами сучасної вищої школи. Програмою також передбачалось поглиблення знань з проблем розвитку особистості студентів та пізнавальної мотивації. З метою підвищення ефективності науково-до-

слідної роботи Центр післядипломної освіти разом з факультетом комп'ютерних наук проводив спеціалізовані курси «Використання комп'ютерних технологій для обрахування результатів наукових досліджень», на яких навчалися 6 працівників радіофізичного факультету. У зв'язку з підготовкою до запровадження в університеті системи дистанційного навчання Центри післядипломної освіти і електронного навчання провели курси «Технології дистанційної освіти у вищому навчальному закладі». На курсах навчалися 24 особи (18 науково-педагогічних працівників факультетів економічного і міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, а також 6 співробітників Центру електронного навчання).

Таким чином, всього у 2011/2012 навчальному році в університеті підвищили кваліфікацію за різними формами 280 осіб.

Дійсними членами Національної академії наук України обрані професори В. С. Бакіров, М. О. Азаренков, І. М. Карнаухов, членами-кореспондентами – Ю. Г. Шкуратов, В. М. Воеводін, Є. О. Гордієнко.

Кандидат фіз.-мат. наук, завідувач лабораторії Науково-дослідного інституту астрономії П. М. Федоров отримав премію НАН України імені Є. П. Федорова за цикл робіт «Каталоги зоряних даних як інструменти астрономічних досліджень».

Аспірант механіко-математичного факультету С. І. Поцелуєв удостоєний Міжнародної стипендії імені Леонарда Ейлера на 2012/2013 навчальний рік.

У 2011/2012 навчальному році захистили докторські дисертації 10 осіб: Т. Є. Кагановська (юридичний факультет), В. І. Лукашук (соціологічний факультет), Н. О. Водолазька (хімічний факультет), Г. М. Куць (філософський факультет), П. М. Федоров (НДІ астрономії), Е. В. Бондаренко (факультет іноземних мов), П. М. Донець (факультет іноземних мов), Л. Ю. Посохова (історичний факультет), М. В. Нестеренко (радіофізичний факультет), Т. В. Панченко (філософський факультет).

Кандидатські дисертації захистила 41 особа.

У 2011/2012 навчальному році отримали вчене звання професора 8 осіб: Р. В. Вовк (фізичний факультет), В. Д. Гордевський і Л. А. Власенко (механіко-математичний факультет), В. В. Іванов і О. І. Юрченко (хімічний факультет), В. П. Корж (юридичний факультет), С. А. Шаповалов (НДІ хімії), Л. Г. Сокурянська (соціологічний факультет), В. К. Кісельов (радіофізичний факультет).

Вчене звання доцента отримали 24 особи.

Звання „Почесний доктор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна”

отримали Президент Словенії Даніло Тюрк, член-кореспондент НАН України В. Т. Толок, директор Державного університету «Інститут економіки та прогнозування НАН України», академік НАН України В. М. Геєць, завідувач Математичного відділення Фізико-технічного інституту низьких температур імені Б. І. Веркіна НАН України, академік НАН України Є. Я. Хруслов, директор Інституту археології НАН України, академік НАН України П. П. Толочко, директор Інституту

радіоелектроніки та астрономії НАН України, академік НАН України Л. М. Литвиненко, директор Інституту радіофізики і електроніки НАН України, академік НАН України В. М. Яковенко, член виконавчого комітету Асоціації Європейської мережі ядерної освіти ENEN Жан Марі Нотердам.

Почесне звання «Заслужений професор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна» отримав проректор з науково-педагогічної роботи Ю. В. Холін.

II. НАУКОВО-ДОСЛІДНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

2.1. Організація науково-дослідної та інноваційної діяльності

Наукова і науково-технічна діяльність в університеті організується, здійснюється і фінансується відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації» (Наказ МОН України від 01.06.2006 р. № 422), Статуту університету та інших нормативно-правових актів і є невід'ємною складовою освітянської діяльності.

Ректорат повсякчасно сприяє розвитку наукової роботи, підтримує наукові школи університету, винахідницьку та інноваційну роботу, створює умови для проведення науково-дослідної роботи студентів. Створюються міжкафедральні та міжвузівські наукові колективи, здатні здійснювати комплексні наукові розробки, розвивати кооперацію з науковими інститутами Національної академії наук України, галузевими науково-дослідними інститутами, брати участь у міжнародних наукових проектах. Для координації наукової діяльності в університеті діє науково-технічна рада.

У Програмі розвитку університету на 2010–2020 роки одним з найважливіших напрямів виступає «Підвищення результативності та якості фундаментальних і прикладних наукових досліджень у перспективних галузях сучасного наукового пізнання. Ефективна комерціалізація результатів наукових досліджень за участю українських та зарубіжних суб'єктів інноваційної діяльності, вихід на національні і світові ринки наукових розробок і технологій».

Науково-дослідна робота спрямована на постійне зростання якості результатів НДР та

збільшення результатів світового рівня; підтримку талановитої молоді з числа студентів, аспірантів та молодих учених; безперервну інтеграцію наукових результатів у навчальний процес; сприяння модернізації матеріально-технічної наукової та лабораторної бази; розвиток міжнародних наукових зв'язків; співпрацю з науковими установами, іншими ВНЗ та органами державної і місцевої влади, а також запровадження нових форм співпраці з ними для вирішення науково-технічних і соціально-економічних проблем та завдань; запровадження системи стажування науково-педагогічних працівників, науковців, студентів за кордоном для виконання наукових досліджень та спільної підготовки аспірантів і докторантів із закордонними партнерами.

У 2011/2012 навчальному році науково-дослідна робота проводилася на всіх факультетах, в інститутах та інших наукових підрозділах університету. Зусилля наукових колективів були спрямовані на реалізацію Закону України № 2519-VI від 09.09.2010 р. «Про внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».

Переважна більшість робіт виконувалася за напрямом 1 «Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоздатності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави».

До тематичного плану НДДКР, що фінансуються Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України за рахунок державного бюджету, у 2011 році було включено 130 робіт з обсягом фінансування 18837,876 тис. грн., у тому числі 91 фундаментальна науково-дослідна робота і 39 прикладних. На збереження

наукових об'єктів, що становлять національне надбання, виділено 232,0 тис. грн.

За рахунок коштів Державного фонду фундаментальних досліджень виконувалося 8 робіт на суму 600,0 тис. грн., з них 3 гранти Президента України. За рахунок коштів замовників виконувалося 16 НДР на загальну суму 2023,3 тис. грн. За рахунок коштів загального бюджету профінансовано видання матеріалів конференцій у сумі 20,0 тис. грн.

До тематичного плану НДДКР університету на 2012 рік включено 117 робіт з обсягом фінансування 25125,7 тис. грн.

Продовжує діяти система університетських грантів для викладачів та науковців. У 2011 році за рахунок Фонду фундаментальних, прикладних та пошукових науково-дослідних робіт виконано 21 НДР, у 2012 році виконється 25 НДР; за рахунок Фонду розвитку й модернізації наукового та навчально-наукового обладнання у 2011 році виконано 14 НДР, у 2012 році – 24 НДР. Загальний обсяг фінансування цих фондів у 2011 році склав 611,3 тис. грн., у 2012 році складає 850 тис. грн.

Розподіл науково-дослідних робіт між факультетами й інститутами, їхні обсяги наведено в табл. 2.1 і табл. 2.2.

Як і в попередні роки, основу фінансування науково-дослідних робіт складає фінансування за рахунок коштів загального фонду державного бюджету (близько 90%). Водночас, університет здійснював пошук інших джерел фінансування. Наприклад, у 2011 році на радіофізичному факультеті виконувалася госпдоговірна робота із замовником з Росії зі створення полігонно-калібрувального комплексу для наземного забезпечення космічної системи 710 КС (керівник – проф. М. М. Горобець) на загальну суму 110639,83 євро.

Переважна частина позабюджетних коштів припадає на фінансування робіт, що проводяться за міжнародними грантами і програмами. У 2011 році виконувалися 12 проектів міжнародної технічної допомоги (МТД) на загальну суму 0,7 млн. дол. США, з них 9 – науково-дослідні проекти, 3 – освітні. Це, переважно, проекти, що виконуються за гранти країн: Євросоюзу – 3 гранти (виконавці – В. С. Бакіров, Г. В. Тітенко), Австрії (виконавці – В. Т. Лазурік, Г. Ф. Попов); Польщі (виконавець – В. Т. Лазурік); Швейцарії – 2 проекти (виконавці – С. Є. Ігнат'єв, А. О. Дорошенко) та 2 гранти УНТЦ (виконавці – Г. П. Горбенко, В. Т. Грицина).

Вчені університету брали участь у міжнародних науково-технічних програмах. Практично всі ці роботи мають інноваційну спрямованість. Серед таких, наприклад, роботи:

– міжнародний проект «ENRI-East» «Взаємозв'язок європейських, національних та регіональних ідентичностей нації між державами уздовж нових європейських кордонів Європейського Союзу» (фінансується за програмою FP-7, проф. В. С. Бакіров);

– міжнародний проект «Здоров'я у перехідний період: тенденції у здоров'ї населення та політика в області здоров'я у країнах СНД» (фінансується за програмою FP-7, проф. В. С. Бакіров);

– «Дослідження рідкісних розпадів та процесів у низькофононих умовах» (Росія – Україна, зав. лаб. І. Д. Федорець);

– Європейський регіональний проект МАГАТЕ RER8017 «Методи контролю якості та методики проведення радіаційних технологій» (проф. В. Т. Лазурік);

– «Розробка методів комп'ютерного моделювання дозиметрії і контролю скануючих пучків електронів, гальмівного і гамма-випромінювання в гетерогенних мішенях» (Польща – Україна, проф. В. Т. Лазурік);

– «Методи одержання наночастинок з використанням екстремофілей» (Грузія – Україна, професор В. Т. Грицина).

Університет бере участь у виконанні міжнародного проекту «Темпус» «Удосконалення освіти в галузі екологічного менеджменту». Координатором проекту є Санкт-Петербурзький державний університет. 14 квітня 2011 р. відбулося офіційне відкриття Лабораторії інтерактивних методів навчання, створення якої є одним із результатів виконання проекту «Темпус» (керівник – проф. Ю. В. Холін).

Університет здійснює плідне різнобічне співробітництво з інститутами Національної академії та інших академій наук України, продовжує розвивати відносини з галузевими інститутами та підприємствами. Функціонують 18 філій кафедр, 2 центри колективного користування унікальним обладнанням, 34 міжвідомчі галузеві науково-дослідні лабораторії.

Попри всі труднощі проведення НДР, нестачу коштів, учені університету мають успіхи в розвитку наукових досліджень, активізується інноваційна діяльність. Вирішується задача залучення усіх кафедр університету до виконання науково-дослідних робіт. Результати фундаментальних досліджень є основою для виконання госпдоговірних НДР.

В університеті розроблено систему визначення комплексного рейтингу діяльності факультетів, кафедр та НДІ, що дозволяє об'єктивно оцінювати стан науково-дослідної роботи у підрозділах університету.

Таблиця 2.1

Обсяги фінансування науково-дослідних робіт у 2011 році

№ з/п	Факультет	2011 р. (фактично)									
		Міністерство освіти і науки, молоді та спорту				Господарні роботи		Фонд фундаментальних досліджень університету		Фонд розвитку і модернізації наукового та навчально-наукового обладнання	
		§ 1		Фонд фундаментальних досліджень МОНмолодьспорту України, Національне надбання							
Кількість	обсяг, тис.грн.	Кількість	обсяг, тис. грн.	Кількість	обсяг, тис. грн.	Кількість	обсяг, тис. грн.	Кількість	обсяг, тис. грн.		
1	Біологічний	8	686,6	3	143,5	3	85,0	3	65,5		
2	Геолого-географічний	5	762,5					3	21,8		
3	Економічний	3	436,7					1	21,8		
4	Іноземних мов										
5	Інститут астрономії	8	1230,9	1	118,2			1	15,7		
6	Інститут біології	8	1228,8			1	16,0	1	13,1		
7	Інститут високих технологій	20	4752,0	3	275,0	4	200,3	4	73,7	4	91,0
8	Інститут хімії	4	924,6					1	13,1	1	21,8
9	Історичний	1	66,9								
10	Медичний	2	145,3								
11	Механіко-математичний	10	772,7			1	40,0				
12	Радіофізичний	29	4879,2	3	199,3	3	786,0	3	45,4	5	113,6
13	Соціологічний	3	310,5			1	50,0				
14	Психології					1	16,0	1	5,0		
15	Фізичний	12	1277,2			1	800,0			1	21,8
16	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	1	98,2								
17	Філологічний							1	5,0		
18	Філософський	6	428,5								
19	Хімічний	7	490,7	1	60,0	1	30,0	2	26,2	3	56,8
20	Юридичний	2	196,2								
21	Екологічний	1	150,4								
	Усього	130	18837,9	11	796,0	16	2023,3	21	306,3	14	305,0

Наукова частина університету постійно проводить роботу з підвищення наукового рівня фундаментальних та прикладних досліджень, сприяння отриманню вагомих результатів вже на рівні планування наукових досліджень, згідно з яким відбувається відкриття нової тематики, прийняття завершених робіт і оцінка отриманих результатів. Оцінювання результатів здійснюють Науково-технічна рада університету, незалежні експерти-рецензенти. Основними критеріями є отримання принципово нових результатів, що мають важливе значен-

ня для подальшого розвитку окремих галузей науки та наукових напрямів, наявність результатів, що дають вагомий підстави для проведення актуальних прикладних досліджень і розробок за результатами фундаментальних досліджень, об'єктів права інтелектуальної власності, створених під час виконання роботи, кількість і якість публікацій, наукових обговорень на конференціях тощо.

Протягом 2011/2012 навчального року набула подальшого розвитку інноваційна діяльність в університеті. Створений у 2011 році

Таблиця 2.2

Обсяги фінансування науково-дослідних робіт у 2012 році

№ з/п	Факультет	2012 р. (план)									
		Міністерство освіти і науки, молоді та спорту				Госпдогвірні роботи		Фонд фундаментальних досліджень університету		Фонд розвитку і модернізації наукового та навчально-наукового обладнання § 1	
		§ 1		Фонд фундаментальних досліджень МОНмолодьспорту України, Національне надбання							
		кількість	обсяг, тис. грн.	кількість	обсяг, тис. грн.	кількість	обсяг, тис. грн.	кількість	обсяг, тис. грн.	кількість	обсяг, тис. грн.
1	Біологічний	6	839,3	2	73,5	1	35	3	35,0	2	10,0
2	Геолого-географічний	5	909,4					1	15,0		
3	Економічний	1	91,8					1	25,0		
4	Іноземних мов										
5	Інститут астрономії	8	1773,9	1	118,2						
6	Інститут біології	7	1536,3			1	14,0	1	20,0	1	20,0
7	Інститут хімії	4	1349,4							2	35,0
8	Історичний	1	103,6								
9	Комп'ютерних наук	1	81,4							3	50,0
10	Медичний							1	20,0		
11	Механіко-математичний	10	1092,6			1	35,0				
12	Радіофізичний	33	7603,0	3	199,3	3	505,1	3	60,0	4	95,0
13	Соціологічний	2	516,7			1	50,0				
14	Психології	1	70								
15	Фізичний	4	1201,5			1	800,0	3	65,0	3	65,0
16	Фізико-енергетичний							1	20,0	1	15,0
17	Фізико-технічний	18	6189,7	1	65	1	45,0	5	100,0	4	100,0
18	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	1	135,9								
19	Філологічний							1	5,0		
20	Філософський	5	445,3								
21	Хімічний	7	737,9			1	30,0	3	25,0	4	60,0
22	Юридичний	2	264,5								
23	Екологічний	1	183,5			1	96,72	2	10,0		
	Усього	117	25125,7	7	456,0	11	1610,82	25	400,0	24	450,0

Інноваційний центр університету взяв участь у семінарі «Міжнародне співробітництво у сфері трансферу технологій» за підтримки Академії технологічних наук України разом з Проектом ЄС «Офіс спільної підтримки інтеграції України до європейського дослідницького простору» та Національним технічним університетом «ХПІ»; семінарі «Національна мережа трансферу технологій NTTN – інструмент комерціалізації розробок університетів України» за підтримки Академії технологічних наук

України разом з Проектом ЄС «Офіс спільної підтримки інтеграції України до європейського дослідницького простору» та Національним технічним університетом «ХПІ»; семінарі «Перспективи комерціалізації науково-технічних досягнень та ринкові аспекти формування і використання інтелектуального капіталу в сучасних умовах» Державного агентства з питань науки, інновацій та інформації України, Українського інституту науково-технічної й економічної інформації (м. Київ); українсько-

австрійському діловому семінарі «Austria Showcase Ukraine» Торгового відділу Посольства Австрії в Україні; міжнародному форумі «INNO-MED» – 2012 «Ефективні моделі впровадження інноваційних технологій у сфері медичної та фармацевтичної промисловості. Роль регіонів у інноваційній стратегії країни» (м. Пенза, Росія); семінарі «Усе про роялті у податковому плануванні. Законні схеми оптимізації податків за допомогою нерезидентів. Практика з об'єктами інтелектуального права» (м. Київ); міжнародному екологічному форумі «Довкілля для України» (м. Київ); XV виставці-ярмарку з міжнародною участю «ЕКОЛОГІЯ-2012» Національної академії наук України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (університет отримав диплом Президента НАН України Б. Є. Патона) (м. Київ); Всеросійському Форумі «Здравниця-2012» (м. Москва).

Проводяться переговори щодо співробітництва з вітчизняними і закордонними компаніями та підприємствами, зокрема, з Полтавським ГЗК, Еристовським ГЗК, Біланівським ГЗК та Комсомольським ГЗК; ПАТ «Арселор-Міттал Кривий Ріг»; ДК «Укртрансгаз» НАК «Нафтогаз України»; курортно-лікувальними установами та санаторіями м. Бердянська, а також пологовим будинком № 7 м. Одеси; виконавчим комітетом Бердянської міської ради; Техаським науковим інститутом; водоканалом Туркменії; КП КХ «Харківкомуночиствод» тощо. Загальна сума комерційних пропозицій складає 35,09 млн. грн.

Університет отримав низку замовлень на інноваційні розробки, серед яких – модернізація рукавних фільтрів (Запорізький алюмінієвий комбінат); високотемпературний полімер для бурового розчину на водній основі (Техаський науковий інститут); розробка датчика побутового призначення (Латвійська компанія RD ALFA); моделювання та розрахунок ефективних показників заломлення та коефіцієнтів поглинання напружених кремнієвих структур у діапазоні 150-1 000 нм (фірма NOVA, Ізраїль); моделювання і розрахунок ефективних показників заломлення та коефіцієнтів поглинання анізотропних шарів кременю (фірма NOVA, Ізраїль); утилізація високомінералізованих шахтних вод (Комсомольський ГЗК); контроль за станом ставка-охолоджувача Зміївської ТЕС з метою визначення раціонального використання води та прогнозування впливу діяльності підприємства на 2012 рік (Зміївська ТЕС) та інші.

Результатом створення транскордонного Українсько-російського технопарку «Слобо-

жанщина», співзасновником якого є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, була комерціалізація розробки вчених фізико-технічного факультету «Ріжучий інструмент з тришаровим покриттям». Активно продовжується наповнення технопарку.

2.2. Результати науково-дослідних робіт

У 2011 році виконувалися 189 науково-дослідних робіт, у тому числі 130 НДР – за рахунок коштів загального фонду державного бюджету; 8 НДР – за рахунок коштів Державного фонду фундаментальних досліджень, 35 НДР – за рахунок власних коштів, 16 НДР – за рахунок коштів замовників, 3 НДР фінансувалися для збереження об'єктів, що становлять національне надбання. 1 НДР виконувалася за програмою «Наука в університетах». Крім того, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України профінансувало проведення міжнародної конференції у розмірі 20,0 тис. грн.

Серед найбільш ефективних науково-дослідних робіт, завершених у 2011 році, можна відзначити такі:

1. Електродинамічні властивості плазмподібних середовищ з мікро- та нанооб'єктами, метаструктур та розрядів низького тиску (науковий керівник – М. О. Азаренков, д. ф.-м. н., проф., академік НАН України).

Досліджено актуальну проблему отримання нанотрубок та наноконусів, які застосовуються у медицині, фармакології, металургії та ін. Найбільш ефективним засобом створення цих нанооб'єктів з ідеальними параметрами є їхнє вирощування у плазмохімічних реакторах у рівноважних умовах. Розроблено теоретичні моделі, що описують формування вертикально спрямованих вуглецевих нановолокон на дні розрядної камери у присутності наночастинок-каталізаторів. Визначено ефективність росту наноструктур залежно від сорту, температури та тиску робочого газу. Розроблено кінетичну модель та числовий код для обчислення просторово-часових розподілів густини та температури електронів й іонів плазми в індукційних, емнісних розрядах, а також розрядах на поверхневих хвилях при різних формах розрядної камери, складах суміші робочого газу, його тисках (у тому числі й низьких) та ВЧ-потужностях, що вводяться у розряд.

2. Міжчастинкова магнітна взаємодія в реальних системах нано- і мікрочастинок та особливості спінової динаміки оксидних феромагнетиків (науковий керівник Л. П. Ольховик, д. ф.-м. н.).

Створено композитну кальцій-фосфатну біокераміку з високодисперсною магнітною компонентою. Подібний імплантат після резекції кісної пухлини не тільки укріплює послаблену кість, а й дозволяє застосувати у післяопераційний період гіпертермічне лікування вірогідних метастазів. Біосумісність розробленої композитної магнітної біокераміки та її здатність до застосування підтверджено в науково-дослідній лабораторії Інституту патології хребта та суглобів ім. проф. М. І. Сітенка. Запатентовано 2 способи отримання біосумісних нано- і мікродисперсних матеріалів для медико-біологічного застосування. Розроблену технологію впроваджено: проведено апробацію експериментальної партії зразків у лабораторних умовах у Національному фармацевтичному університеті, в Інституті патології хребта та суглобів ім. проф. М. І. Сітенка.

3. Розробка мініінвазивних методів лікування рідинних утворень паренхіматозних органів та черевної порожнини в плановій та невідкладній абдомінальній хірургії (науковий керівник – Є. Д. Хворостов, д. м. н., проф.).

Розроблені та впроваджені в клінічну практику оптимальні діагностичні програми і пункційні методи лікування хворих з кістами печінки, підшлункової залози та деяких інших паренхіматозних органів, які спрямовані на зменшення ризику розвитку післяопераційних ускладнень та поліпшення якості життя хворих. Розроблено діагностичні критерії і програму з ранньої діагностики цих захворювань. Це дозволяє проводити ранню корекцію лікування та застосовувати пункційні методи хірургічної корекції у цієї групи хворих. Застосування цих методів характеризується значними перевагами перед традиційними оперативними втручаннями, забезпечуючи не тільки стабілізацію стану пацієнта або підготовку до операції, але й його одужання. Пункційні втручання під контролем відеолапароскопії й ультрасонографії дозволили в більшості випадків уникнути високотравматичного оперативного втручання, забезпечити одужання і значною мірою поліпшити медико-соціальні показники у цієї групи хворих. Робота впроваджена у ДЗ «Дорожня клінічна лікарня станції Харків СТГО «Південна залізниця»».

4. Молекулярні системи з фотопереносом протона і заряду як основа для створення сенсорних матеріалів (науковий керівник – А. О. Дорошенко, д. х. н., проф.).

Створено полімерний композитний матеріал, який дозволяє кількісно визначати концентрацію іонів ртуті у водному середовищі в реальному часі на рівні ГДК. Запропоновано низку флуоресцентних сполук, що

можуть бути використані як зонди на поляризованість, гідратованість, рН середовища та вміст у ньому важких металів-токсикантів, в тому числі – із можливістю радіометричної флуоресцентної детекції. Визначено перспективи аналітичного застосування матеріалів для моніторингу наднизьких концентрацій іонів ртуті у водному середовищі.

У 2012 році завершуються 53 науково-дослідні роботи, що фінансуються із загального фонду державного бюджету. У зв'язку із цим керівництво науково-дослідної частини разом із науковою громадськістю, представниками НАН України та керівниками НДР провели конкурсний відбір проектів наукових досліджень і розробок, що виконуватимуться в університеті за рахунок видатків загального фонду державного бюджету. Згідно з наказом ректора від 04.05.2012 р. 0301-1/084, було здійснено експертизу проектів щодо відповідності їх вимогам Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Проекти подано до наукових рад Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України і секцій за фаховими напрямками.

Важливим показником результативності роботи ВНЗ є наукові публікації. Щорічно зростає кількість статей і тез доповідей, що публікуються співробітниками університету. У 2011 році опубліковано 94 монографії (із них 25 – за кордоном), 56 випусків «Вісника ХНУ імені В. Н. Каразіна», 83 збірники наукових праць, 5356 статей і тез доповідей. Особлива увага приділяється створенню та охороні об'єктів права інтелектуальної власності. Отримано 59 охоронних документів (табл. 2.3).

У першому півріччі 2012 р. вченими університету видано 62 монографії (з них 19 – за кордоном), 25 випусків «Вісника ХНУ імені В. Н. Каразіна», 36 збірників наукових праць, 2585 статей та тез доповідей, отримано 27 патентів, 7 із цих об'єктів інтелектуальної власності створені працівниками університету як співавторами, але університет не має на них право власності. Подано 7 заявок на винаходи (табл. 2.4).

Університет видає 45 друкованих та електронних періодичних наукових видання (табл. 2.5).

Згідно з результатами міжнародного рейтингу наукової ефективності «University Ranking by Academic Performance» (URAP), що визначається Інститутом інформатики Технічного університету Середнього Сходу (Middle East Technical University, Туреччина), за 2011 рік університет зберіг перше місце серед університетів України і посів 1380-те

місце серед 2500 кращих університетів світу. Серед університетів Європи університет зайняв 522 позицію. У рейтингу вищих навчальних закладів країн пострадянського простору університет посідає 7 місце. Порівняно з 2009 роком, у світовому рейтингу університет піднявся на 25 позицій, а у галузі Science увійшов до 1000 кращих університетів світу (849 місце). До рейтингу увійшли ще 4 українських

ВНЗ – Львівський національний університет імені Івана Франка (1769 місце у світі), Одеський державний університет (1847 місце), Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут” (1948 місце), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (1968 місце). Рейтинги визначалися на основі порівняння кількості публікацій, що входять до системи Thomson

Таблиця 2.3

Оприлюднення результатів науково-дослідної роботи у 2011 році

№ з/п	Факультет, підрозділ	Вісники	Збірники наукових праць	Монографії	Статті			Тези доповідей			Патенти	Конференції		Виставки	
					Усього	У зарубіжних виданнях	У виданнях з імпаکت-фактором	усього	у зарубіжних виданнях	Усього		міжнародні	проведені в університеті	у яких університет брав участь	
1	Біологічний	1	7	3	69	10	12	171	28	2	5	5			
2	Г е о л о г о - географічний	3	7	3	196	11		181	2		5	5	3		
3	Екологічний	1	4	1	141	12	4	51	1	4	4	2	1	2	
4	Економічний	5	4	7	116			135	9		6	1			
5	Іноземних мов	4	13	1	284	12		261	16		30	6			
6	Історичний	2	11	18	231	30		107	16		13	8	19	6	
7	Комп'ютерних наук			2	39			15	1	5	1				
8	Медичний	2	4	1	160	8		72	8	12	22	7		18	
9	М е х а н і к о - математичний	5	2	2	86	26	34	82	15	2	5	4			
10	М і ж н а р о д н и х економічних відносин та туристичного бізнесу		3	8	89	8	2	94	8		4	2		1	
11	Психології	4	3	3	156	7		35	4	2	4	2		1	
12	Радіофізичний	3	6	5	122	46	47	112	33	4	5	5		3	
13	Соціологічний	2	3	3	163	21		56	14		5	3			
14	Фізико-енергетичний			1	47	5		61	10	4	3	2			
15	Фізико-технічний	4	3	5	177	69	74	212	33	4	14	14			
16	Фізичний	1		1	114	54	78	135	12	5	3	3		1	
17	Філологічний	5	3		241	8		10			7				
18	Філософський	11	3	14	247	31	5	113	14	6	16	8	1	5	
19	Хімічний	1	1	3	90	37	41	112	25	7	1				
20	Юридичний	2	2	8	82	7		139	5		4	2			
21	НДІ астрономії			1	37	28	28	25	15						
22	НДІ біології			1	28	11	6	40	12	1	1				
23	НДІ хімії			1	59	24	29	56	18	1	1				
24	Загальноуніверситетські відділи										1		9	7	
25	Центр міжнародної освіти		4	2	49	6		41	3		1	1	1		
26	ЦНБ				11						3	2	125		
27	Ботанічний сад				1			5							
	Усього	56	83	94	3035	471	360	2321	302	59	164	82	159	44	

Reuters Web of Knowledge, цитування, кумулятивного імпаکت-фактора журналів, індексу Гірша, оцінки рівня міжнародного співробітництва та індексу Google Scholar).

Університет потрапив і до міжнародного рейтингу Scimago Institutions Rankings за 2011 рік, який визначався на основі аналізу кількості та якості публікацій, зареєстрованих наукометричною і бібліографічно-реферативною системою SCOPUS у 2005-2009 роках і охоплював понад 3042 установи (університети, академії наук, національні наукові агентства, дослідницькі інститути) 104 країн. Враховані в рейтингу установи забезпечують випуск понад 80% усіх наукових публікацій світу. В цьому рейтингу університет зайняв 1504-те місце серед усіх врахованих установ і організацій, 76-те в регіоні Східної Європи і третє в Україні. НАН України посідає 89-те місце у світі та четверте в регіоні, Київський національний університет імені Тараса Шевченка – 1065-те та 50-те місця, відповідно. До рейтингу увійшли також Львівський національний університет імені Івана Франка (1883-те місце у світі), Національний технічний університет “Львівська політехніка” (2265-те місце), Національний технічний університет “Київський політехнічний інститут” (2283-те місце) і Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (2757-ме місце).

Протягом останніх років Scopus щорічно реєструє 300-400 статей науковців університету. Так, до системи Scopus у 2008 р. були внесені 325 публікацій науковців університету, у 2009 р. – 293, у 2010 р. – 365, 2011 р. – 400, у першому кварталі 2012 р. – 122 публікації. Разом з тим, порівняння кількості публікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна з показниками університетів, що, згідно з даними міжнародних рейтингів, входять до першої півтисячі університетів світу і мають кількість студентів й аспірантів, порівнювану з кількістю осіб, які навчаються в нашому університеті, показує, що ці університети публікують приблизно в 10 разів більше статей у міжнародно визнаних виданнях. Слід також взяти до уваги, що рішенням колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України показник «Кількість публікацій у наукометричній міжнародній базі даних Scopus» ухвалено як один із важливих критеріїв оцінювання результативності наукової та науково-технічної діяльності вищих навчальних закладів.

Досягнення стратегічної мети розвитку університету до 2020 року – максимальне наближення до основних характеристик університетів світового класу і створення передумов для входження до 500 кращих університетів

світу за визнаними університетськими рейтингами – вимагає значно збільшення кількості публікацій, що враховуються системами Scopus та Thomson Reuters Web of Knowledge. Один зі шляхів досягнення цього – включення видань університету до реферативно-бібліографічної інформаційно-пошукової системи SCOPUS. Протягом 2011/2012 навчального року подано заявки щодо включення до неї університетських видань, а саме: серій «Біологія», «Ядра, частинки, поля», «Хімія» Віснику університету, «Біофізичного віснику» та журналу «Фізична інженерія поверхні». Слід також досягти того, щоб не лише факультети та інститути фізико-математичного і хіміко-біологічного профілів, але й інші підрозділи оприлюднювали результати своїх досліджень в авторитетних міжнародних виданнях.

Значну роль у сприянні розвитку наукових досліджень відіграють наукові конференції, що проводяться в університеті та за його межами. Учені університету брали активну участь у міжнародних, всеукраїнських конференціях, симпозіумах, семінарах, виставках. У 2011 році на базі університету проведено 164 конференції, з них 82 – міжнародні. Серед проведених конференцій можна відзначити такі: VII наукова конференція з теорії і техніки антен, наукова конференція «Фізико-хімічні основи формування та модифікації мікро- та наноструктур», IX наукова конференція «Фізичні явища в твердих тілах», I Конгрес Соціологічної асоціації України «Соціологія в ситуації соціальних невизначеностей», VI Дриновські читання за темою спільного проекту з Інститутом історії Болгарської академії наук: «Болгарія – Україна: від євразійських імперій до Європейського Союзу (XVIII – початок XXI ст.)», науково-практична конференція «Російсько-українське порубіжжя: стан та перспективи співробітництва», науково-практична конференція «Інфекції в практиці клініциста, антибактеріальна, антивірусна імуноterapia та імунопрофілактика в умовах поліклініки та стаціонару», IV міжнародна наукова конференція студентів і аспірантів «Сучасні проблеми математики і її застосування у природничих науках та інформаційних технологіях», науково-практична конференція «Бібліотеки вищих навчальних закладів України на шляху до світового інформаційного простору».

У першому півріччі 2012 року університетом проведено 71 конференцію, з них 30 – міжнародних, зокрема, XII Кирило-Мефодіївські читання, Міжнародну наукову конференцію «Комп’ютерне моделювання в наукоємних технологіях (КМНТ)», Міжнародну науково-практичну конференцію «Інфекції у гастроентерологічній та гепатологічній практиці.

Таблиця 2.4

Оприлюднення результатів науково-дослідної роботи за перші шість місяців 2012 року

№ з/п	Факультет, підрозділ	Вісники	Збірники наукових праць	Монографії	Статті			Тези доповідей		Патенти	Конференції		Виставки	
					Усього	У зарубіжних виданнях	У виданнях з імпаکت-фактором	Усього	У зарубіжних виданнях		Усього	міжнародні	проведені в університеті	в яких університет брав участь
1	Біологічний	1		1	36	7	5	28	2	1			1	
2	Геолого-географічний	1	3	3	62	9		156	12		5	4	3	
3	Екологічний	2	1	2	65	12		31	3	1	1			5
4	Економічний	2	4	10	44	11		82	1		3	1		
5	Іноземних мов	2	7	1	216	13		144	7		27	5		
6	Історичний	1	3	5	59	15		19			3	2	7	
7	Комп'ютерних наук		1	3	35	4		57			1	1		
8	Медичний	1	1	2	135	7		61	26	12	6	2		
9	Механіко-математичний		3	1	32	24	16	37	11		2	1		
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу		1	3	40	1	1	52	8		2	1		2
11	Психології	1	2	6	69	4		18	4		1	1		
12	Радіофізичний			2	43	20	22	47	21	5	1	1		2
13	Соціологічний	2	2	7	154	42		13	1		4	4		
14	Фізико-енергетичний			1	46	5	2	58	8	3				3
15	Фізико-технічний	2	1	2	72	37	36	95	40					
16	Фізичний				38	20	37	24	12					
17	Філологічний	2	2		138	5		57	4		3			1
18	Філософський	7	1	4			1				6	2	1	
19	Хімічний			1	31	19	20	77	15	1	1			
20	Юридичний	1		4	39	4		50	3		2	2		
21	НДІ астрономії				8	5	15	5	5					
22	НДІ біології		2	2	15	2	3		42		2	2		1
23	НДІ хімії			2	16	8	13	17	8	4				
24	Загальноуніверситетські відділи												2	1
25	Центр міжнародної освіти		2		17	1		44	1		1	1		
26	ЦНБ												73	
27	Ботанічний сад				3	1								
	Усього	25	36	62	1413	276	169	1172	234	27	71	30	87	12

Проблеми діагностики та лікування», X Міжнародний симпозіум «Біологічні механізми старіння», X Міжнародну науково-практичну конференцію «Якубінська наукова сесія».

У 2011 році університет взяв участь у десяти міжнародних, всеукраїнських та регіональних виставках, серед яких XIV виставка-ярмарок з міжнародною участю «ЕКОЛОГІЯ-2011», Міжнародний екологічний форум «Довкілля для України», XIV Московський міжнародний Салон винаходів та інноваційних технологій», виставка, присвячена 20-річчю створення СНД.

У першому півріччі 2012 року університет взяв участь у чотирьох міжнародних виставках: III Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти-2012», Міжнародній туристичній

виставці «Туристичне Бієнале», II Міжрегіональному форумі «INNO-MED» – Ефективні моделі впровадження інноваційних технологій у сфері медичної та фармацевтичної промисловості (м. Пенза), Всеросійському форумі «Здравниця – 2012» (м. Москва).

У жовтні 2011 р. в університеті відкрито перший в Україні Центр енергоефективності та альтернативної енергетики, що стало результатом співробітництва університету та громадської організації «Інститут сталого розвитку» з Посольством Федеративної Республіки Німеччина в Україні, а також низкою німецьких компаній, зокрема, WSBInternationalGmbH.

Підтвердженням результативності наукової роботи університету є досягнення вчених,

відзначених преміями, нагородами, вченими званнями, стипендіями. Грамотами Верховної Ради України нагороджені проф. В. О. Катрич, декан медичного факультету В. М. Савченко, зав. відділу радіохімії та радіоекології НДІ хімії А. П. Краснопорова. Згідно з рішенням колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та постановою Президії Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, стипендії Кабінету Міністрів України для молодих учених одержують С. Л. Бердник, О. Ю. Бутрим, О. О. Горобченко, В. В. Хардіков (радіофізичний факультет). Премію Президента України для молодих вчених присуджено аспірантові Д. С. Тимчуку (в співавторстві) за роботу «Розробка технологій генетичного поліпшення якості кукурудзяного крохмалю для створення джерел імпортозамінної сировини».

У першому півріччі 2012 р. рішенням Харківської обласної державної адміністрації призначено стипендії співробітникам університету:

– імені К. Д. Синельникова (з фізики й астрономії) – доктору фізико-математичних наук, професору Д. Ф. Лупішку;

– імені М. В. Остроградського (з математики) для молодих науковців – кандидату фізико-математичних наук Є. В. Петрову;

– імені Г. Ф. Проскури (з технічних наук) для молодих науковців – кандидату фізико-математичних наук Р. В. Шурінову;

– імені І. І. Мечникова (з медицини і біології) для молодих науковців – кандидату медичних наук, доценту С. О. Шерстюку;

– імені К. Д. Синельникова (з фізики й астрономії) для молодих науковців – кандидату фізико-математичних наук М. С. Антюфєєвій.

У конкурсі, що проводився Інститутом стратегічних оцінок при Президентському фонді Леоніда Кучми «Україна» спільно з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, на кращу наукову роботу на тему «Україна: 20 років державотворення»

Таблиця 2.5

Наукові періодичні видання Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна станом на 1 липня 2011 року

Галузь науки	Видання
Фізико-математичні науки	1. Вісник університету, серія «Ядра, частинки, поля» 2. Вісник університету, серія «Фізика» 3. Вісник університету, серія «Математика, прикладна математика, механіка» 4. Вісник університету, серія «Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління» 5. Вісник університету, серія «Радіофізика та електроніка» 6. Журнал «Біофізичний вісник» 7. Журнал «Фізична інженерія поверхні»
Хімічні науки	8. Вісник університету, серія «Хімія»
Біологічні науки	9. Вісник університету, серія «Біологія» 10. Журнал «Фотобіологія та фотомедицина»
Медичні науки	11. Вісник університету, серія «Медицина»
Географічні науки	12. Вісник університету, серія «Геологія, географія, екологія» 13. Вісник університету, серія «Екологія» 14. Збірник наукових праць «Людина та довкілля. Проблеми неоекології» 15. Збірник наукових праць «Часопис соціально-економічної географії» 16. Збірник наукових праць «Проблеми безперервної географічної освіти і картографії»
Психологічні науки	17. Вісник університету, серія «Психологія»
Історичні науки	18. Вісник університету, серія «Історія» 19. Вісник університету, серія «Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки» 20. Збірник наукових праць «Харківський історіографічний збірник» 21. Збірник наукових праць «Актуальні питання вітчизняної та всесвітньої історії» 22. Збірник наукових праць «Дриновський збірник» 23. Журнал «Старожитності». Харківський історико-археологічний щорічник
Економічні науки	24. Вісник університету, серія «Економічна» 25. Журнал «Соціальна економіка»
Політичні науки	26. Вісник університету, серія «Питання політології»
Філософські науки	27. Вісник університету, серія «Теорія культури та філософія науки» 28. Вісник університету, серія «Філософія. Філософські перипетії» 29. Збірник наукових праць «Схід-Захід» 30. Науково-практичний журнал «Філософія спілкування: філософія, психологія, соціальна комунікація»

Продовження таблиці 2.5

Галузь науки	Видання
Філологічні науки	31. Вісник університету, серія «Філологія» 32. Вісник університету, серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов» 33. Вісник університету, серія «Соціальні комунікації» 34. Журнал «Філологічні трактати» 35. Міжнародний електронний збірник наукових праць «Когніція, комунікація, дискурс»
Педагогічні науки	36. Вісник університету, серія «Валеологія: сучасність і майбутнє» 37. Збірник наукових праць «Наукові записки кафедри педагогіки» 38. Збірник наукових праць «Викладання мов на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки»
Соціологічні науки	39. Вісник університету, серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи» 40. Збірник наукових праць «Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства» 41. Збірник наукових праць «SOCIOПРОСТІР»* 42. Журнал «Український соціологічний журнал» 43. «Соціологія майбутнього: журнал з проблем соціології молоді та студентства»*
Юридичні науки	44. Вісник університету, серія «Право»
Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм	45. Вісник університету, серія «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм» (започаткована в 2012 році)

* Наукові періодичні видання не зареєстровані як фахові.

аспірант філософського факультету Марина Зайдель отримала I премію.

Переможцем конкурсу «Кращий молодий соціолог року – 2011», що проводився Соціологічною асоціацією України та Соціологічним центром імені Н. В. Паніної, став Д. О. Заєць (велика срібна медаль) – аспірант кафедри соціології соціологічного факультету.

Аспірант кафедри теоретичної механіки С. І. Поцелуєв отримав Міжнародну стипендію імені Леонарда Ейлера на 2012/2013 навчальний рік.

2.3. Підготовка кадрів вищої кваліфікації, робота докторантури й аспірантури

Університет є потужним центром підготовки наукових кадрів. На сьогодні в університеті працюють 25 спеціалізованих рад (16 із захисту докторських дисертацій і 9 із захисту кандидатських дисертацій) за 51 спеціальністю.

Докторантура, аспірантура та інститут здобувачів – основне джерело підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. В аспірантурі університету навчається 442 аспіранти за 62 спеціальностями (у тому числі 28 аспірантів – за контрактом). Найбільше аспірантів навчається за економічними спеціальностями – 69; фізико-математичними спеціальностями – 60; філологічними спеціальностями – 57; філософськими спеціальностями – 49.

Великим залишається відсів з аспірантури. Зокрема, за 2011 рік він склав 38 аспірантів, за 6 місяців 2012 року з аспірантури відраховані 14 осіб за власним бажанням.

До наукового керівництва аспірантами залучено 144 доктори наук і 89 кандидатів наук. Найбільш ефективно здійснюють керівництво аспірантами професори Г. М. Жолткевич, М. О. Азаренков, О. С. Кочарян, В. В. Калініченко, В. І. Сідоров, О. О. Мамалуй, М. О. Мчедлов-Петросян.

У 2011 році аспірантуру закінчили 127 аспірантів, в тому числі із захистом дисертацій до закінчення аспірантури – 16. На 1 червня 2012 р. аспірантуру закінчили 9 осіб (без захисту дисертацій).

У докторантурі університету навчається 21 докторант за 13 спеціальностями. У 2011 році докторантуру закінчили 7 осіб без захисту дисертацій.

До кафедр університету прикріплені 41 здобувач, у тому числі 24 – для написання дисертації.

У 2011 році співробітниками університету захищено 7 докторських дисертацій: Т. Ю. Проскуріна (медичний факультет), Г. Г. Грінченко (філософський факультет), Н. О. Водолазька (хімічний факультет), Т. Л. Сироїд, В. Б. Харченко (юридичний факультет), А. О. Костіков (фізико-енергетичний факультет), Л. М. Хавкіна (філологічний факультет). Було захищено 66 кандидатських дисертацій.

Таблиця 2.6

Переможці Всеукраїнських студентських олімпіад у 2011/2012 навчальному році

№ з/п	Дисципліна	Прізвище, ім'я, по батькові	Місце
1	Фізика	Божко Андрій Олександрович	I
2	Теоретична механіка	Майстренко Олексій Олександрович	I
3	Українська мова та література	Редько Євген Олександрович	I
4	Екологія	Матвєєв Богдан Альбертович	I
5	Соціологія	Калашнікова Аліна Олександрівна	I
6	Фізика	Рубанов Дмитро Геннадійович	II
7	Фізика	Сиротенко Владислав Сергійович	II
8	Хімія	Ткаченко Володимир Володимирович	II
9	Історія України	Труш Світлана Миколаївна	II
10	Економічна кібернетика	Гарагатий Ігор Дмитрович	II
11	Економічна теорія	Айвазовський Володимир Вікторович	II
12	Міжнародна економіка	Бірюкова Ганна Владиславівна	II
13	Українська мова і література	Бардак Наталя Іванівна	II
14	Російська мова та література	Костіна-Кассанелі Ольга Сергіївна	II
15	Релігієзнавство	Філоненко Борис Олександрович	II
16	Філософія	Беша Олександр Олександрович	II
17	Екологія навколишнього середовища та збалансоване природокористування	Мандрика Оксана Вікторівна	II
18	Французька мова	Павлова Катерина Олександрівна	II
19	Історія України	Каштанов Кирило Альбертович	III
20	Соціологія	Агамір'ян Любов Вікторівна	III
21	Хімія	Бородін Олег Олегович	III
22	Медицина	Гнітко Олена В'ячеславівна	III
23	Географія	Череватенко Тетяна Сергіївна	III
24	Географія	Юрченко Ганна Андріївна	III
25	Журналістика	Чередниченко Анна Олександрівна	III
26	Німецька мова для немовних факультетів	Гончаренко Марина Олегівна	III
27	Економіка підприємств	Гавриленко Юлія Юріївна	III
28	Економіка підприємств	Зубова Віталіна Вікторівна	III
29	Біологія	Сапожнікова Валерія Олександрівна	III

У першому півріччі 2012 р. захищено 9 докторських дисертацій: Є. В. Бондаренко, П. М. Донець (факультет іноземних мов), Л. Ю. Посохова (історичний факультет), П. М. Федоров (НДІ астрономії), М. В. Нестеренко (радіофізичний факультет), В. І. Лукашук (соціологічний факультет), Г. М. Куць, Т. В. Панченко (філософський факультет), Т. Є. Кагановська (юридичний факультет) та 23 кандидатські дисертації.

2.4. Студентська науково-дослідна робота

Наукова робота студентів в університеті ґрунтується на багаторічній практиці та науковому досвіді, накопиченому за часи існування університету, і є важливою складовою підготовки висококваліфікованих фахівців.

Основними формами наукової роботи студентів є індивідуальна робота на кафедрах і в лабораторіях факультетів, участь у виконанні

конкретних завдань з НДР кафедр, у наукових гуртках, дискусійних клубах, круглих столах, семінарах, олімпіадах, конкурсах наукових робіт, конференціях, написання наукових статей тощо.

В університеті діють 85 наукових гуртків, до яких залучено 905 студентів, організовано 14 навчально-наукових центрів, 2 науково-дослідні лабораторії, у роботі яких беруть участь понад 200 студентів.

Проводиться робота із залучення студентів до участі в олімпіадах різного рівня. Університет повністю фінансує витрати, пов'язані з участю у Всеукраїнських студентських олімпіадах. У січні-лютому 2012 р. на факультетах пройшов I тур Всеукраїнської студентської олімпіади, в якому взяли участь 200 студентів університету. До II туру Всеукраїнської студентської олімпіади було залучено 125 студентів, і 29 учасників завоювали призові місця (табл. 2.6).

Студенти університету беруть активну участь в організації та роботі міжнародних, всеукраїн-

ських та регіональних конференцій. У 2011/2012 навчальному році на базі університету було проведено 18 конференцій за участю студентів, зокрема, VII Міжнародну конференцію студентів і молодих вчених «Від громадянського суспільства до правової держави», X Міжнародну студентську наукову конференцію «Соціологія і (пост)сучасність», Міжнародну науково-практичну конференцію студентів, аспірантів та молодих науковців «Регіон – 2012: суспільно-географічні аспекти».

З 2006/2007 навчального року проводиться Харківський регіональний конкурс студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук. У 2012 році за напрямом «соціогуманітарні науки» перемогла студентка факультету іноземних мов Дар'я

Гайдар, за напрямом «природничі науки» – студентка екологічного факультету Анастасія Клец та за напрямом «технічні науки» – студент фізичного факультету Андрій Божко і студент механіко-математичного факультету Костянтин Драч.

Щороку зростає кількість учасників і переможців Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт за різними галузями. Якщо у 2007/2008 навчальному році переможцями конкурсу стали 24 студенти, то в 2011/2012 навчальному році – 31 студент (табл. 2.7).

Студенти університету беруть активну участь у міжнародних олімпіадах і конкурсах. На 72-й Студентській математичній олімпіаді імені Вільяма Ловелла Патнема (український тур) у грудні 2011 р. студенти механіко-мате-

Таблиця 2.7

Переможці Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук у 2011/2012 навчальному році

№ з/п	Напрямок	Прізвище, ім'я, по батькові студента	Науковий керівник	Диплом
1	Географічні науки	Волкова Олександра Олександрівна	Третьяков Олександр Сергійович	III
2	Географічні науки	Озерська Тетяна Володимирівна	Заволока Юлія Юріївна	II
3	Біологічні науки	Головіна Ірина Володимирівна	Жмурко Василь Васильович	III
4	Біологічні науки	Михайлова Ольга Вікторівна	Шабанов Дмитро Андрійович	III
5	Біологічні науки	Кечеджи Анастасія Євгенівна	Шабанов Дмитро Андрійович	III
6	Маркетинг, управління персоналом і економіка праці	Клименко Олександра Сергіївна	Дидорчук Ірина Леонідівна	II
7	Маркетинг, управління персоналом і економіка праці	Гончаренко Катерина Олексіївна	Дидорчук Ірина Леонідівна	II
8	Маркетинг, управління персоналом і економіка праці	Бірюкова Ганна Олександрівна	Дидорчук Ірина Леонідівна	II
9	Маркетинг, управління персоналом і економіка праці	Тесленко Олександр Михайлович	Дидорчук Ірина Леонідівна	II
10	Математичні науки	Драч Костянтин Дмитрович	Борисенко Олександр Андрійович	II
11	Математичні науки	Негуриця Дар'я Сергіївна	Ільїнська Ірина Петрівна	III
12	Мистецтвознавство	Вовк Ольга Ігорівна	Куделко Сергій Михайлович	I
13	Біофізика	Касторна Ганна Петрівна	Горбунко Алла Володимирівна	II
14	Хімічні науки	Колодезний Дмитро Юрійович	Свечкар'юв Денис Андрійович	I
15	Хімічні науки	Дерека Богдан Андрійович	Свечкар'юв Денис Андрійович	III
16	Екологія та екологічна безпека	Медведева Юлія Вікторівна	Максименко Надія Василівна	I
17	Безпека життєдіяльності (охорона праці)	Білик Віталій Іванович	Буц Юрій Васильович	III
18	Клінічна медицина	Кулявець Сергій Юрійович	Герасимов Геннадій Миколайович	III
19	Клінічна медицина	Соколький Яніслав Сергійович	Герасимов Геннадій Миколайович	III

20	Історичні науки	Красько Ольга Іванівна	Іващенко Вікторія Юріївна	I
21	Кількісні методи в економіці (статистика, економіко-математичне моделювання)	Буртник Олександр Сергійович	Кононова Катерина Юріївна	I
22	Світове господарство та міжнародні економічні відносини	Азаренкова Олеся Василівна	Казакова Надія Артурівна	II
23	Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища	Різова Інна Георгіївна	Некос Алла Наумівна	I
24	Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища	Черкачина Олена Василівна	Кравченко Наталія Борисівна	I
25	Російська мова та література	Тітаренко Олена Олексіївна	Бабай Павло Миколайович	II
26	Переклад	Гайдар Дар'я Олександрівна	Ребрій Олександр Володимирович	III
27	Філософські науки	Тесленко Філіп Олександрович	Карпенко Іван Васильович	I
28	Соціологічні науки	Дейнеко Олександра Олександрівна	Сокурянська Людмила Георгіївна	I
29	Соціологічні науки	Борисов Роман Ігорович	Шеремет Ірина Іванівна	III
30	Фізика	Моргаль Ярослав Ігорович	Гірка Ігор Олександрович	I
31	Фізика	Нємченко Уляна Сергіївна	Береснев В'ячеслав Мартинович	III

матичного факультету Олександр Макарець, Євген Часновський та Олексій Кислинський посіли II та два III місця, відповідно. Олександр Макарець також посів II місце на Міжнародній студентській олімпіаді з математики (м. Острава, Чехія). На Міжнародній зимовій школі з програмування (м. Петрозаводськ, Росія) команда у складі студентів механіко-математичного факультету Дмитра Соболева, Євгена Соболева та Арсенія Челнокова посіла I місце.

У 2011/2012 навчальному році 16 студентів університету відзначені стипендіями

Президента України, 3 студенти отримують стипендію Верховної Ради України, 1 студент отримує стипендію облдержадміністрації та 28 – іменні стипендії.

Особлива увага приділяється публікаціям студентів за результатами їхньої науково-дослідної роботи. У 2008 році було опубліковано 480 наукових статей та тез доповідей за участю студентів, у 2010 р. – 520, у 2011 р. – 520 (з них самостійно – 145 статей та тез), а у першому півріччі 2012 р. – 260 (з них самостійно – 90 статей та тез).

III. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ – ОСНОВНІ КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ

3.1. Напрями і спеціальності підготовки фахівців

У 2011/2012 навчальному році розширився спектр напрямів і спеціальностей підготовки фахівців, розвивалися та вдосконалювалися організаційні форми навчального процесу.

З метою подальшого вдосконалення підготовки фахівців за спеціальністю «Лікувальна справа», відповідно до рішення Ученої ради

університету (протокол № 13 від 28 грудня 2011 р.), з 01.02.2012 р. наказом ректора від 16.01.2012 р. № 3501-1/006 на медичному факультеті створено дві нові кафедри: «Хірургічних хвороб, оперативної хірургії та топографічної анатомії» і «Психіатрії, наркології, неврології та медичної психології».

У 2011/2012 навчальному році були визнані акредитованими нові напрями і спеціальності:

Таблиця 3.1

Напрями та спеціальності підготовки фахівців з вищою освітою

№ з/п	Назва напрямку підготовки, спеціальності
1	2
Підготовка бакалаврів	
1	6.010203 Здоров'я людини
2	6.020101 Культурологія
3	6.140103 Туризм
4	6.020301 Філософія
5	6.020302 Історія
6	6.020303 Філологія
7	6.030101 Соціологія
8	6.030102 Психологія
9	6.030104 Політологія
10	6.030201 Міжнародні відносини
11	6.030202 Міжнародне право
12	6.030203 Міжнародні економічні відносини
13	6.030301 Журналістика
14	6.030302 Реклама і зв'язки з громадськістю
15	6.030401 Право
16	6.030501 Економічна теорія
17	6.030502 Економічна кібернетика
18	6.030503 Міжнародна економіка
19	6.030506 Прикладна статистика
20	6.030507 Маркетинг
21	6.030508 Фінанси і кредит
22	6.030509 Облік і аудит
23	6.030601 Менеджмент
24	6.040101 Хімія
25	6.040102 Біологія
26	6.040103 Геологія

Таблиця 3.1 (продовження)

27	6.040104 Географія
28	6.040106 Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування
29	6.040201 Математика
30	6.040202 Механіка
31	6.040203 Фізика
32	6.040204 Прикладна фізика
33	6.040206 Астрономія
34	6.040301 Прикладна математика
35	6.040302 Інформатика
36	6.050101 Комп'ютерні науки
37	6.050201 Системна інженерія
38	6.050801 Мікро- та наноелектроніка
39	6.170101 Безпека інформаційних і комунікаційних систем
40	6.170202 Охорона праці
Підготовка спеціалістів, магістрів	
1	8.01020301 Здоров'я людини
2	7.02010101 Культурологія 8.02010101
3	8.02030101 Філософія
4	7.02030201 Історія 8.02030201
5	7.02030203 Архівознавство 8.02030203
6	7.02030204 Археологія 8.02030204
7	7.02030301 Українська мова та література 8.02030301
8	7.02030302 Російська мова та література 8.02030302
9	7.02030302 Англійська мова та література 8.02030302
10	7.02030302 Німецька мова та література 8.02030302
11	7.02030302 Французька мова та література 8.02030302
12	7.02030302 Давньогрецька мова та література 8.02030302
13	7.02030302 Латинська мова та література 8.02030302
14	7.02030303 Прикладна лінгвістика 8.02030303
15	7.02030304 Переклад 8.02030304
16	7.03010101 Соціологія 8.03010101
17	7.03010201 Психологія 8.03010201
18	7.03010401 Політологія 8.03010401
19	7.03020301 Міжнародні економічні відносини 8.03020301
20	7.03030101 Журналістика 8.03030101
21	7.03040101 Правознавство 8.03040101
22	7.03050101 Економічна теорія 8.03050101

Таблиця 3.1 (продовження)

23	7.03050201 Економічна кібернетика 8.03050201
24	7.03050301 Міжнародна економіка 8.03050301
25	7.03050601 Прикладна статистика 8.03050601
26	7.03050701 Маркетинг 8.03050701
27	7.03050801 Фінанси і кредит 8.03050801
28	7.03050802 Банківська справа 8.03050802
29	7.03050901 Облік і аудит 8.03050901
30	7.03050601 Менеджмент організацій і адміністрування 8.03050601
31	8.03060104 Менеджмент зовнішньо-економічної діяльності
32	7.04010101 Хімія 8.04010101
33	7.04010201 Біологія 8.04010201
34	7.04010205 Біохімія 8.04010205
35	7.04010209 Генетика 8.04010209
36	7.04010212 Фізіологія людини і тварин 8.04010212
37	7.04010301 Геологія 8.04010301
38	7.04010301 Гідрогеологія 8.04010301
39	7.04010401 Географія 8.04010401
40	7.04010402 Економічна і соціальна географія 8.04010402
41	7.04010601 Екологія та охорона навколишнього середовища 8.04010601
42	7.04020101 Математика 8.04020101
43	7.04020201 Теоретична та прикладна механіка 8.04020201
44	7.04020301 Фізика 8.04020301
45	8.04020302 Фізика конденсованого стану
46	7.04020401 Прикладна фізика 8.04020401
47	7.04020402 Радіофізика і електроніка 8.04020402
48	7.04020403 Експериментальна ядерна фізика та фізика плазми 8.04020403
49	7.04020405 Біофізика 8.04020405
50	7.04020406 Медична фізика
51	7.04020601 Астрономія 8.04020601
52	7.04030101 Прикладна математика 8.04030101
53	7.04030101 Інформатика 8.04030101

Таблиця 3.1 (продовження)

54	7.05010101 Інформаційні управляючі системи 8.05010101 та технології
55	7.05020101 Комп'ютеризовані системи управління та 8.05020101 автоматика
56	7.05080102 Фізична та біомедична електроніка 8.05080102
57	7.12010001 Лікувальна справа
58	7.13010201 Соціальна робота 8.13010201
59	7.14010301 Туризмознавство 8.14010301
60	8.18010018 Адміністративний менеджмент
61	8.18010019 Медіа-комунікації
62	8.18010024 Прикладна економіка

– за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст»

– напрям 0502 «Автоматика і управління», спеціальність 7.05020101 «Системи управління і автоматики»;

- за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»

– напрям 0502 «Автоматика і управління», спеціальність 8.05020101 «Системи управління і автоматики»;

– напрям 0508 «Електроніка», спеціальність 8.05080102 «Фізична та біомедична електроніка».

Університет отримав ліцензії на провадження освітньої діяльності з підготовки бакалаврів:

– галузь знань 0302 Міжнародні відносини, напрям 6.030202 «Міжнародне право»;

– галузь знань 0303 Журналістика та інформація, напрям 6.030302 «Реклама та зв'язки з громадськістю».

У 2012 році на соціологічному факультеті вперше відбувся випуск студентів за спеціальністю «Медіа-комунікації» (освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр») і було здійснено прийом абітурієнтів для навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», напрям «Реклама та зв'язки з громадськістю».

Підготовка фахівців проводилася за 62 спеціальностями та 89 спеціалізаціями (табл. 3.1).

3.2. Контингент осіб, які навчаються

У 2011/2012 навчальному році в університеті навчалися 11287 студентів-громадян України, в тому числі 8401 особа за денною, 2886 – за заочною формами навчання. Кількість іноземних студентів досягла 2331 особи (у тому числі 189 слухачів підготовчого відділення) з 61 країни світу. В аспірантурі навчалися 442 громадян України та 17 іноземців,

в докторантурі – 21 громадянин України. Загальна кількість осіб, які навчаються в університеті, складала 14098 осіб.

За контрактом навчалися 6039 студентів (43% від загальної кількості) Серед них 3758 студентів-громадян України (33,2% від загальної кількості студентів-громадян України).

3.3. Успішність студентів і випуск фахівців на денному відділенні

У 2011/2012 навчальному році одним із головних пріоритетів залишалось забезпечення високого рівня навчального процесу, дотримання державних стандартів вищої освіти та вимог Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Порівнюючи успішність студентів у 2011/2012 навчальному році з успішністю 2010/2011 навчального року, можна відзначити, що показник абсолютної успішності підвищився і становив 89,4% (проти 87,3%). Зріс на 2% і показник якісної успішності, який дорівнював 50% (табл. 3.2, 3.3).

Аналіз підсумків літньої екзаменаційної сесії 2011/2012 навчального року вказує на зменшення кількості боржників: отримали оцінку «незадовільно» або не з'явилися на екзамені 626 студентів (у 2010/2011 навчальному році – 827 студентів). Найбільша кількість осіб, які отримали «незадовільно», – на факультетах медичному – 74, іноземних мов – 72, міжнародних відносин та туристичного бізнесу – 50 (табл. 3.4). На економічному факультеті є багато тих, хто не з'явився на екзамені без поважних причин – 118. Слід відзначити, що цей показник значно знижує абсолютну та якісну успішність на факультеті і в університеті. На соціологічному і медичному факультетах та факультеті іноземних мов не було студентів, які не з'явилися на екзамені без поважних причин.

Зменшився показник відсіву студентів. Він становив у 2011/2012 навчальному році 6,1%

Таблиця 3.2

Динаміка основних показників успішності студентів, %

Форма навчання	Сесії	Абсолютна успішність		«5»		«5» і «4»		Тільки «3»	
		10/11	11/12	10/11	11/12	10/11	11/12	10/11	11/12
Денна	Зимова	85,3	86,8	12,1	11,8	33,6	35,3	3,6	4,4
	Літня	87,3	89,4	15,8	16,4	32,5	33,4	4,1	4,1
Заочна	Зимова	80,3	83,3	5,3	7,4	29,2	30,3	9,2	7,9
	Літня	85,1	85,1	6,5	6,6	24,4	26,2	7,0	8,7

Таблиця 3.3

Основні показники екзаменаційних сесій за факультетами (денне відділення), %

№ з/п	Факультет	Сесія зимова / літня	2010/2011 навчальний рік		2011/2012 навчальний рік	
			Абсолютна	Якісна	Абсолютна	Якісна
1	Біологічний	зимова	86	57	87	59
		літня	87	58	88	59
2	Геолого-географічний	зимова	89	49	86	54
		літня	88	50	90	55
3	Економічний	зимова	79	47	83	51
		літня	84	48	87	49
4	Екологічний	зимова	87	49	91	46
		літня	94	60	92	55
5	Іноземних мов	зимова	89	51	92	49
		літня	97	53	92	54
6	Комп'ютерних наук	зимова	82	40	73	36
		літня	85	42	90	43
7	Історичний	зимова	93	45	88	50
		літня	89	44	97	52
8	Механіко-математичний	зимова	66	33	70	34
		літня	74	39	81	42
9	Медичний	зимова	84	56	78	46
		літня	80	53	82	58
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	зимова	78	48	85	54
		літня	86	45	85	47
11	Психології	зимова	79	47	88	40
		літня	86	54	88	54
12	Радіофізичний	зимова	89	41	90	41
		літня	93	50	95	56
13	Соціологічний	зимова	98	38	98	38
		літня	89	47	90	45
14	Фізико-технічний	зимова	77	52	86	56
		літня	78	53	89	57
15	Фізико-енергетичний	зимова	79	47	84	54
		літня	78	41	83	43
16	Фізичний	зимова	91	47	87	43
		літня	93	59	93	60
17	Філологічний	зимова	88	45	93	50
		літня	91	48	94	52
18	Філософський	зимова	87	48	86	54
		літня	93	51	95	54
19	Хімічний	зимова	87	41	93	44
		літня	89	46	90	41
20	Юридичний	зимова	96	37	95	35
		літня	79	29	85	28
По університету		зимова	85	46	87	47
		літня	87	48	89	50

Таблиця 3.4

Боржники після літньої екзаменаційної сесії

№ з/п	Факультети	Отримали «2» після літньої сесії 2010/2011 навч. року	З них відраховано на 01.09.2011 р.	Отримали «2» після літньої сесії 2011/2012 навч. року
1	Біологічний	26	3	30
2	Геолого-географічний	49	4	13
3	Економічний	97	6	83
4	Екологічний	8	2	11
5	Іноземних мов	29	10	72
6	Комп'ютерних наук	38	10	17
7	Історичний	45	4	9
8	Механіко-математичний	122	32	37
9	Медичний	74	5	70
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	24	5	50
11	Психології	27	7	15
12	Радіофізичний	10	6	7
13	Соціологічний	37	6	43
14	Фізико-технічний	37	14	17
15	Фізико-енергетичний	14	9	14
16	Фізичний	18	6	9
17	Філологічний	73	23	30
18	Філософський	19	3	7
19	Хімічний	13	5	15
20	Юридичний	11	5	42
Усього		771	165	591

Таблиця 3.5

Відсів студентів на факультетах (денна форма навчання), %

№ з/п	Факультет	Усього					За академічну неуспішність				
		07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12
1	Біологічний	4,3	1,9	3,3	5,2	5,4	2,4	1,6	2,4	3,3	3,6
2	Геолого-географічний	2,2	4,1	3,3	5,9	3,9	1,3	1,7	2,3	4,2	3,1
3	Економічний	2,0	2,3	4,1	3,2	4,1	1,2	1,2	3,7	1,9	2,2
4	Екологічний	3,2	7,2	9,8	10,7	2,8	0,3	5,0	6,3	7,3	1,1
5	Іноземних мов	4,1	4,0	6,1	4,8	4,0	1,2	2,5	2,4	1,7	2,0
6	Комп'ютерних наук	4,0	5,5	13,0	8,4	8,6	3,1	2,3	7,6	5,8	6,4
7	Історичний	1,7	6,5	5,9	4,5	5,2	0,5	4,3	4,5	2,8	2,9
8	Механіко-математичний	8,4	13,0	8,1	13,7	10,3	5,9	9,6	5,1	11,6	10,1
9	Медичний	1,8	7,9	4,6	0,6	12,2	0,7	4,9	2,1	0,6	6,3
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	1,5	3,4	2,8	4,2	4,0	0,8	1,7	1,6	1,1	1,3
11	Психології	4,1	3,1	8,0	4,6	5,2	3,0	2,5	3,1	2,5	3,0
12	Радіофізичний	2,3	6,0	8,9	10,4	7,2	1,4	5,0	7,4	9,4	6,4
13	Соціологічний	1,9	3,2	8,3	5,1	5,0	0,2	2,3	5,7	4,3	3,5
14	Фізико-технічний	5,2	9,2	10,6	9,6	6,4	3,9	5,9	9,3	7,4	5,3
15	Фізико-енергетичний	3,1	24,0	12,7	18,3	5,4	1,6	23,0	11,8	17,6	3,4
16	Фізичний	3,3	10,6	10,1	5,9	10,5	1,7	8,3	4,3	4,5	4,0
17	Філологічний	3,5	5,3	6,0	7,5	7,6	2,0	3,8	4,1	5,6	5,0
18	Філософський	3,1	4,8	3,3	6,6	7,5	0,9	4,1	1,5	4,8	5,5
19	Хімічний	4,4	6,5	4,7	6,9	3,1	2,5	5,9	3,5	5,1	1,5
20	Юридичний	4,4	5,0	14,0	10,5	6,5	1,4	2,6	7,4	7,8	2,4
	По університету	3,4	5,2	6,7	6,5	6,1	2,5	3,5	4,4	4,7	3,8

Таблиця 3.6

Відрахування студентів денної форми навчання у 2011/2012 навчальному році

Контингент денного відділення	Факультет	Денна			
		Усього		Академічна заборгованість	
		Кількість	%	Кількість	%
386	Біологічний	21	5,4	14	3,6
413	Геолого-географічний	16	3,9	13	3,1
923	Економічний	38	4,1	20	2,2
175	Екологічний	5	2,8	2	1,1
894	Іноземних мов	36	4,0	17	2,0
313	Комп'ютерних наук	27	8,6	20	6,4
384	Історичний	20	5,2	11	2,9
454	Механіко-математичний	47	10,3	46	10,1
384	Медичний	47	12,2	24	6,3
519	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	21	4,0	7	1,3
268	Психології	14	5,2	8	3,0
404	Радіофізичний	29	7,2	26	6,4
428	Соціологічний	21	5,0	15	3,5
265	Фізико-технічний	17	6,4	14	5,3
149	Фізико-енергетичний	8	5,4	5	3,4
276	Фізичний	29	10,5	11	4,0
818	Філологічний	62	7,6	40	5,0
253	Філософський	19	7,5	14	5,5
323	Хімічний	10	3,1	5	1,5
372	Юридичний	24	6,5	9	2,4
8401	Усього	511	6,1	321	3,8

Таблиця 3.7

Випуск фахівців-громадян України

Форма навчання	Бакалаври		Спеціалісти		Магістри	
	2011 рік	2012 рік	2011 рік	2012 рік	2011 рік	2012 рік
Денна	1660	1751	422	477	1110	980
Заочна	782	633	420	343	322	277
Усього	2442	2384	842	820	1432	1257

Таблиця 3.8

Коефіцієнт випуску спеціалістів і магістрів на денному відділенні (% відносно прийому)

№ з/п	Факультет	Навчальний рік				
		2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
1	Біологічний	98,4	100	100	96,0	100
2	Геолого-географічний	100	100	97,6	97,2	100
3	Економічний	94,0	98,0	98,7	98,4	97,8
4	Екологічний	100	88,9	100	100	100
5	Іноземних мов	95,7	96,3	95,8	89,8	98,7
6	Комп'ютерних наук	93,1	97,0	95,7	100	100
7	Історичний	95,0	97,0	100	95,0	97,0
8	Механіко-математичний	93,4	91,0	93,2	79,0	92,5
9	Медичний	98,0	100	100	100	93,8
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	100	98,4	99,9	98,0	98,4
11	Психології	100	97,3	99,7	100	98,3
12	Радіофізичний	98,7	99,0	99,0	100	99,0
13	Соціологічний	98,8	99,0	100	98,0	100
14	Фізико-технічний	91,2	100	97,8	100	100
15	Фізико-енергетичний	100	100	100	100	100
16	Фізичний	99,1	97,0	100	93,0	89,0
17	Філологічний	98,0	99,0	97,1	91,4	97,0
18	Філософський	100	98,0	99,7	98,6	99,0
19	Хімічний	98,0	93,0	99,7	100	100
20	Юридичний	100	95,2	99,8	98,0	91,7
По університету		98,7	97,0	96,3	96,1	97,5

Таблиця 3.9

**Випуск фахівців у 2011/2012 навчальному році за освітньо-кваліфікаційними рівнями
«спеціаліст», «магістр» (денна форма навчання)**

№ з/п	Факультет	Випуск	Дипломи з відзнакою		Захищені дипломні роботи на «відмінно»	
			Кількість	%	Кількість	%
1	Біологічний	68	43	43,2	51	75,0
2	Геолого-географічний	78	31	39,7	37	47,4
3	Економічний	186	74	40,0	83	45,0
4	Екологічний	27	8	30,0	17	63,0
5	Іноземних мов	144	50	35,0	103	71,5
6	Комп'ютерних наук	43	14	32,6	31	72,0
7	Фізико-технічний	44	28	63,6	41	93,2
8	Фізико-енергетичний	5	1	20,0	3	60,0
9	Історичний	79	31	40,5	38	48,1
10	Механіко-математичний	62	23	35,5	29	46,7
11	Медичний	45	12	26,7	–	–
12	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	83	33	42,2	44	53,0
13	Психології	51	16	31,4	40	78,4
14	Радіофізичний	84	28	33,3	59	71,1
15	Соціологічний	82	17	21,0	34	41,4
16	Фізичний	62	20	32,3	34	55,0
17	Філологічний	157	48	29,3	78	50,0
18	Філософський	44	19	43,2	25	57,0
19	Хімічний	63	21	33,3	45	71,4
20	Юридичний	51	9	17,6	21	41,2
Усього		1457	526	39,0	813	55,8

Таблиця 3.10

Абсолютна успішність студентів заочної форми навчання (літня сесія) (у %)

№ з/п	Факультети	Навчальний рік	
		2010/2011	2011/2012
1	Біологічний	91,0	89,0
2	Геолого-географічний	74,0	75,0
3	Економічний	89,0	90,0
4	Іноземних мов	80,0	86,0
5	Історичний	87,0	85,0
6	Механіко-математичний	75,0	46,0
7	Психології	87,0	86,0
8	Комп'ютерних наук	100	100
9	Соціологічний	81,0	76,0
10	Філологічний	79,0	86,0
11	Філософський	81,0	74,0
12	Хімічний	96,0	99,0
13	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	76,0	84,0
14	Юридичний	94,0	83,0
15	Екологічний	91,0	87,0
По університету в цілому		85,1	85,1

Таблиця 3.11

Відрахування студентів заочної форми навчання у 2011/2012 навчальному році

№ з/п	Факультет	Контингент	Усього		За академічну заборгованість	
			Кількість	%	Кількість	%
1	Біологічний	225	13	5,8	2	0,9
2	Геолого-географічний	160	24	15,0	19	11,8
3	Економічний	475	39	8,2	30	6,3
4	Іноземних мов	345	37	10,7	19	5,5
5	Історичний	136	21	15,4	2	1,5
6	Механіко-математичний	24	4	16,6	2	8,3
7	Психології	210	22	10,5	13	6,2
8	Соціологічний	137	7	5,1	1	0,7
9	Філологічний	338	33	9,8	14	4,2
10	Філософський	79	16	20,2	13	16,4
11	Хімічний	88	5	5,7	5	5,7
12	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	221	15	6,8	12	5,4
13	Юридичний	393	24	6,1	9	2,3
14	Комп'ютерних наук	2	0	0	0	0
15	Екологічний	69	6	8,7	4	5,8
	Усього	2 902	266	9,2	145	5,0

(6,5% у 2010/2011 навчальному році), у тому числі за академічну заборгованість відраховано 3,8% студентів (у 2010/2011 навчальному році – 4,7%) (табл. 3.5, 3.6). Найбільший відсоток був на таких факультетах:

- медичному – 12,2%, із них за академічну неуспішність – 6,3%;
- механіко-математичному – 10,3%, із них за академічну неуспішність – 10,1%;
- фізичному – 10,5%, із них за академічну неуспішність – 4,0%;
- комп'ютерних наук – 8,6%, із них за академічну неуспішність – 6,4%;
- філологічному – 7,6%, із них за академічну неуспішність – 5,0%;
- філософському – 7,5%, із них за академічну неуспішність – 5,5%;
- юридичному – 6,5%, із них за академічну неуспішність – 2,4% (табл.3.5).

У 2011/2012 навчальному році за денною і заочною формами навчання випуск фахівців-громадян України за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» і «магістр» склав 2077 осіб, за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» – 2384 особи (табл. 3.7). Студентами-громадянами України за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст», «магістр» було захищено 1415 дипломних робіт на 19 факультетах, із них на «відмінно» – 813 (52,2%).

Серед випускників денної форми навчання – 477 спеціалістів (у тому числі 85 контрактників) та 980 магістрів (176 контрактників). За освітньо-кваліфікаційним рівнем «бака-

лавр» отримала дипломи 1751 особа (з них 371 контрактник).

Найбільший коефіцієнт випуску магістрів і спеціалістів дорівнював 100% на денному відділенні таких факультетів: біологічного, екологічного, геолого-географічного, комп'ютерних наук, соціологічного, хімічного, фізико-енергетичного, фізико-технічного (табл. 3.8). Найменші коефіцієнти випуску магістрів і спеціалістів – на факультетах фізичному (89,0%), юридичному (91,7%), механіко-математичному (92,5%), медичному (93,8%). У цілому, цей показник, порівняно з минулим роком, зріс і дорівнює 97,5% (у 2010/2011 навчальному році – 96,1%) (табл. 3.8).

Дипломи магістрів із відзнакою отримали 473 випускники, спеціалістів – 53, бакалаврів – 211 (табл. 3.9).

У 2012 році на денному і заочному відділеннях університету випущено 443 іноземних студенти: 148 магістрів, 40 спеціалістів і 255 бакалаврів.

3.4. Успішність студентів і випуск фахівців на заочному відділенні

Студенти-заочникам здобувають освіту на 15 факультетах, використовуючи різні форми: заочну (за держзамовленням і на умовах контракту), заочну паралельну, прискорену, а також другу вищу освіту.

У 2011/2012 навчальному році за заочною формою навчалися 2902 студенти, з них за кошти юридичних і фізичних осіб – 2065 осіб.

Таблиця 3.12

Місяця проходження виробничої практики

№ з/п	Факультет	Рік	Курс	К-ть студентів	Пройшли практику			
					На виробництві, %	У філіях кафедр, %	На кафедрах, %	На оплачуваних місцях, %
1	Біологічний	2010	IV	74	94,0	-	6,0	-
		2011	IV	72	95,0	-	-	-
2	Геолого-географічний	2010	III,V	170	100	-	-	-
		2011	III,V	167	100	-	-	-
3	Економічний	2010	V	241	93,0	-	7,0	-
		2011	V	234	94,0	-	6,0	-
4	Екологічний	2010	III,V	69	100	-	-	-
		2011	III,V	67	100	-	-	-
5	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	2011	V	78	100	-	-	-
		2012	V	80	100	-	-	-
6	Іноземних мов	2011	V	123	61,0	-	39,0	-
		2012	V	146	68,0	-	32,0	4,0
7	Історичний	2011	V	79	100	-	-	-
		2012	V	81	100	-	-	-
8	Комп'ютерних наук	2011	V	37	-	-	100	-
		2012	V	45	31,0	-	69,0	-
9	Механіко-математичний	2011	V	89	16,0	-	84,0	-
		2012	V	70	26,0	-	74,0	-
10	Медичний	2011	V	46	100	-	-	-
		2012	V	50	100	-	-	-
11	Психології	2011	V	62	20,0	-	80,0	-
		2012	V	52	71,0	-	29,0	-
12	Радіофізичний	2011	V	87	67,0	-	33,0	-
		2012	V	84	79,0	-	21,0	-
13	Соціологічний	2011	V	88	-	-	100	-
		2012	V	100	63,0	-	37,0	-
14	Фізико-енергетичний	2011	V	6	100	-	-	-
		2012	V	17	100	-	-	-
15	Фізико-технічний	2011	V	48	88,0	12,0	-	-
		2012	V	37	92,0	8,0	-	-
16	Фізичний	2011	V	83	57,0	-	43,0	-
		2012	V	66	41,0	-	59,0	-
17	Філологічний	2011	V	164	89,0	-	11,0	-
		2012	V	159	87,0	-	13,0	-
18	Філософський	2011	IV	51	73,0	-	27,0	-
		2012	IV	67	79,0	-	21,0	-
19	Хімічний	2011	V	54	100	-	-	-
		2012	V	63	100	-	-	-
20	Юридичний	2011	IV	81	100	-	-	-
		2012	IV	89	100	-	-	8,0
	Усього	2011		1 730	75,0	-	25,0	-
		2012		1 746	83,1	0,2	16,7	1,0

Таблиця 3.13

Успішність проходження студентами виробничої практики

№ з/п	Факультети	Роки	Курс	Кількість студентів	Одержали оцінки		
					«Відмінно», %	«Добре», %	«Задовільно», %
1	Біологічний	2010	IV	74	48,0	50,0	2,0
		2011	IV	72	46,0	51,0	3,0
2	Геолого-географічний	2010	III,IV	170	56,0	40,0	4,0
		2011	III,IV	167	51,0	45,0	4,0
3	Економічний	2010	V	241	73,0	27,0	-
		2011	V	234	62,0	36,0	2,0
4	Екологічний	2010	III,V	69	89,0	11,0	-
		2011	III,V	67	72,0	28,0	-
5	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	2011	V	78	71,0	29,0	-
		2012	V	80	67,5	32,5	-
6	Іноземних мов	2011	V	123	70,0	30,0	-
		2012	V	146	67,0	33,0	-
7	Історичний	2011	V	79	80,0	20,0	-
		2012	V	81	75,0	25,0	-
8	Комп'ютерних наук	2011	V	37	100	-	-
		2012	V	45	100	-	-
9	Механіко-математичний	2011	V	89	47,0	49,0	4,0
		2012	V	70	33,0	62,0	5,0
10	Медичний	2011	V	46	87,0	13,0	-
		2012	V	50	78,0	22,0	-
11	Психології	2011	V	62	83,0	17,0	-
		2012	V	52	71,0	29,0	-
12	Радіофізичний	2011	V	87	61,0	36,0	3,0
		2012	V	84	55,0	43,0	2,0
13	Соціологічний	2011	V	88	80,0	20,0	-
		2012	V	100	76,0	24,0	-
14	Фізико-енергетичний	2011	V	6	100	-	-
		2012	V	17	100	-	-
15	Фізико-технічний	2011	V	48	71,0	29,0	-
		2012	V	37	70,0	30,0	-
16	Фізичний	2011	V	83	59,0	37,0	4,0
		2012	V	66	58,0	39,0	3,0
17	Філологічний	2011	V	164	51,0	48,0	1,0
		2012	V	159	49,0	49,0	2,0
18	Філософський	2011	IV	51	84,0	15,0	-
		2012	IV	67	76,0	24,0	-
19	Хімічний	2011	V	54	84,0	16,0	-
		2012	V	63	81,0	19,0	-
20	Юридичний	2011	IV	81	89,0	11,0	-
		2012	IV	89	87,0	13,0	-
	Усього	2011		1 730	69,0	30,0	1,0
		2012		1 746	64,5	34,0	1,0

Таблиця 3.14

Керівництво виробничою практикою

№ з/п	Факультет	Роки	Курс	Кількість студентів	Керували практикою		
					Усього	Проф., доктори наук, %	Доц., канд. наук, %
1	Біологічний	2010	IV	74	29	13,0	87,0
		2011	IV	72	26	19,0	81,0
2	Геолого-географічний	2010	III, V	170	24	25,0	67,0
		2011	III, V	167	25	24,0	72,0
3	Економічний	2010	V	241	26	11,0	89,0
		2011	V	234	23	22,0	78,0
4	Екологічний	2010	III, V	69	3	-	100
		2011	III, V	67	3	-	100
5	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	2011	V	78	6	-	100
		2012	V	80	6	-	100
6	Іноземних мов	2011	V	123	34	17,0	83,0
		2012	V	146	35	20,0	80,0
7	Історичний	2011	V	79	8	12,0	88,0
		2012	V	81	8	25,0	75,0
8	Комп'ютерних наук	2011	V	37	4	75,0	25,0
		2012	V	45	5	80,0	20,0
9	Механіко-математичний	2011	V	89	8	25,0	75,0
		2012	V	70	7	29,0	71,0
10	Медичний	2011	V	46	8	13,0	37,0
		2012	V	50	8	13,0	37,0
11	Психології	2011	V	62	12	50,0	50,0
		2012	V	52	11	45,5	54,5
12	Радіофізичний	2011	V	87	40	70,0	30,0
		2012	V	84	36	72,0	28,0
13	Соціологічний	2011	V	88	5	-	100
		2012	V	100	6	-	100
14	Фізико-енергетичний	2011	V	6	1	100	-
		2012	V	17	2	100	-
15	Фізико-технічний	2011	V	48	17	64,0	36,0
		2012	V	37	15	60,0	40,0
16	Фізичний	2011	V	83	18	27,0	73,0
		2012	V	66	15	40,0	60,0
17	Філологічний	2011	V	164	28	39,0	61,0
		2012	V	159	26	38,5	61,5
18	Філософський	2011	IV	51	14	42,0	58,0
		2012	IV	67	14	43,0	57,0
19	Хімічний	2011	IV	54	3	-	100
		2012	IV	63	3	-	100
20	Юридичний	2011	IV	81	3	-	100
		2012	IV	89	3	-	100
	Усього	2011		1 730	291	38,0	60,0
		2012		1 746	277	35,0	63,0

Таблиця 3.15

Працевлаштування випускників денної форми навчання

№ з/п	Факультет, спеціальність	Навчалися за державним замовленням	Працевлаштовані	Надано право самостійного працевлаштування	Не працевлаштовані випускники, які навчалися за державним замовленням
1	БІОЛОГІЧНИЙ	66	65	1	-
	Генетика	16	15	1	-
	Фізіологія	9	11	-	-
	Біологія	31	31	2	-
	Біохімія	10	10	-	-
2	ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ	76	74	2	-
	Економічна географія	15	14	1	-
	Гідрогеологія	21	21	-	-
	Географія	25	25	-	-
	Геологія	15	14	1	-
3	ЕКОЛОГІЧНИЙ	22	22	-	-
	Екологія	22	22	-	-
4	ІСТОРИЧНИЙ	71	70	1	-
	Історія України	57	57	-	-
	Архівознавство	8	7	1	-
	Археологія	6	6	-	-
5	ІНОЗЕМНИХ МОВ	88	76	1	11
6	МЕХАНІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ	61	46	-	15
	Інформатика	21	15	-	6
	Математика	19	18	-	1
	Прикладна математика	17	10	-	7
	Механіка	4	3	-	1
7	РАДІОФІЗИЧНИЙ	81	76	-	5
	Радіофізика та електроніка	57	53	-	4
	Біофізика	17	16	1	1
	Фізична та біомедична електроніка	7	7	-	-
8	СОЦІОЛОГІЧНИЙ	79	76	-	3
	Соціологія	79	76	-	3
9	ПСИХОЛОГІЇ	40	39	-	1
	Психологія	40	39	-	1
10	ФІЗИКО-ТЕХНІЧНИЙ	44	43	-	1
	Експериментальна ядерна фізика	18	17	-	1
	Прикладна фізика	19	19	-	-
	Медична фізика	7	7	-	-
11	ФІЗИЧНИЙ	62	60	2	-
	Фізика	57	55	2	-
	Астрономія	5	5	-	-
12	МЕДИЧНИЙ	15	15	-	-
	Лікувальна справа	15	15	-	-
13	ФІЛОЛОГІЧНИЙ	143	128	3	12
	Українська мова	84	76	2	6
	Російська мова	16	11	-	5
	Прикладна лінгвістика	17	16	1	-
	Мова і література, давньогрецька, латинська	7	7	-	-
	Журналістика	19	18	-	1
14	ХІМІЧНИЙ	50	45	-	5
	Хімія	50	45	-	5

Таблиця 3.15 (продовження)

15	ЕКОНОМІЧНИЙ	123	123	-	-
	Економічна теорія	9	6	--	-
	Економічна кібернетика	6	6	-	-
	Фінанси та кредит	20	20	-	-
	Економічна статистика	4	4	-	-
	Менеджмент організацій	24	24	-	-
	Облік і аудит	9	9	-	-
	Банківська справа	18	18	-	-
	Маркетинг	6	6	-	-
	Менеджмент ЗЕД	8	8	-	-
	Міжнародна економіка	19	19	-	-
16	ФІЛОСОФСЬКИЙ	44	24	-	20
	Філософія	15	9	-	6
	Культурологія	18	9	-	9
	Валеологія	11	6	-	5
17	КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК	41	36	-	5
	Інформаційні управляючі системи та технології	33	28	-	5
	Системи управління й автоматизації	8	8	-	-
18	Фізико-енергетичний	5	5	-	-
	Прикладна фізика	5	5	-	-
19	МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ	32	30	2	-
	Туристичний бізнес	16	16	-	-
	Міжнародні економічні відносини	16	14	2	-
20	Юридичний	33	33	-	-
	Правознавство	33	33	-	-
	УСЬОГО	1176	1086	12	78
	У %	100	92	1,4	6,6

Примітка: Випускники, які навчалися за контрактом, працевлаштовуються самостійно.

Таблиця 3.16

Працевлаштування випускників, які мають право викладати у загальноосвітніх навчальних закладах, у 2012 році

№ з/п	Спеціальності	Підлягали працевлаштуванню	Одержали призначення	Надано право самостійного працевлаштування	Залишилися нерозподіленими	Направлені до шкіл		
						Усього	м. Харків	Харківська область
1	Біологія	31	31	-	-	3	2	1
2	Географія	25	25	-	-	11	1	10
3	Історія	57	57	-	-	16	8	8
4	Мова та література з вивченням мови	88	76	1	11	17	10	7
5	Математика	19	18	-	1	-	-	-
6	Російська мова	16	11	-	5	4	2	2
7	Українська мова	84	76	2	6	27	16	11
8	Фізика	57	54	2	1	3	-	3
9	Хімія	50	45	-	5	2	1	1
	УСЬОГО	427	393	5	29	83	40	43
	У %					19,4	8,5	10

Таблиця 3.17

Направлення на роботу до шкіл випускників непедагогічних спеціальностей у 2012 році

№ з/п	Спеціальності	Направлено до шкіл		
		Усього	м. Харків	Харківська область
1	Валеологія	2	2	-
2	Біохімія	1	-	1
3	Соціологія	1	1	-
4	Архівознавство	1	1	-
5	Екологія	1	-	1
6	Прикладна математика	1	1	-
7	Прикладна лінгвістика	2	2	-
8	Радіофізика та електроніка	1	1	-
9	Філософія	5	3	2
10	Інформаційні управляючі системи та технології	4	1	3
11	Психологія	3	2	1
	УСЬОГО	22	14	8

У 2012 році отримали дипломи 1253 випускники (із них 932 – студенти-контрактники, що становить 74,4%). За освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» дипломи отримали 633 особи (з відзнакою – 25 осіб (4,0%)), «спеціаліст» – 343 особи (з відзнакою – 27 осіб (7,9%)), «магістр» – 277 осіб (з відзнакою – 79 осіб (28,5%)) (табл. 3.7).

Результати літньої екзаменаційної сесії 2011/2012 навчального року показують, що середній абсолютний показник успішності на заочному відділенні в порівнянні з минулим роком не змінився (табл. 3.10).

За 2011/2012 навчальний рік відсів на заочному відділенні склав 266 осіб (9,2%), у тому числі: за академічну неуспішність – 145 осіб, за порушення фінансових умов контракту – 72 особи (табл. 3.11).

Другу вищу освіту здобували 312 осіб за заочною формою навчання (більшість цих студентів навчається на економічному факультеті, факультетах психології та іноземних мов). У 2012 році захистили дипломи 114 студентів, у тому числі за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» – 74 особи; за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» – 39 осіб.

3.5. Навчально-виробнича практика

У 2011/2012 навчальному році були переоблені наскрізні програми практики. Було укладено 1648 договорів на проведення практики. За межами університету 1451 студент (83,1%) пройшов практику на виробництві та у філіях кафедр (табл. 3.12). Стаціонарні бази практик використовуються трьома факультетами університету: біологічним, геолого-географічним та радіофізичним, за минулий рік

стан цих баз практик значно поліпшився. Під час літньої практики на навчальних базах університету пройшли практику 413 студентів.

На засіданнях кафедр і учених рад факультетів обговорювалися питання підготовки до проведення практики та її методичного забезпечення, аналізувалися результати проходження практики студентами, удосконалені програми усіх видів практик.

Студенти-практиканти отримали позитивні відгуки про рівень їхньої теоретичної та методичної підготовки. Усього по університету одержали відмінні та добрі оцінки за практику 98,5% студентів (табл. 3.13). Було забезпечено належний науковий і методичний рівень керівництва студентами під час проведення практики, 98% керівників практик мали вчені ступені та звання (табл. 3.14).

Учена рада університету на засіданні 27 квітня 2012 р. розглянула стан практичної підготовки студентів. За результатами обговорення ученим радам факультетів було запропоновано переглянути наскрізні програми практик, беручи за мету формування у студентів сучасних практичних компетентностей і наближення практичної підготовки до потреб ринку праці. Також було вирішено забезпечити проходження виробничої практики поза межами університету щонайменше 90% студентів.

3.6. Працевлаштування випускників і студентів

Працевлаштування випускників 2012 року, які навчалися за державним замовленням, знаходиться на рівні 92% (табл. 3.15). У 2012 році направлені до шкіл Харкова та

Харківської області 105 випускників, які мають право викладати у загальноосвітніх навчальних закладах (табл. 3.16, 3.17).

1 серпня 2011 р. було створено Центр працевлаштування студентів та випускників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Протягом навчального року Центр реалізував низку корисних ініціатив для сприяння тимчасовому та постійному працевлаштуванню студентів. Центром було підписано угоду «Про спільні дії» з Харківським міським центром зайнятості на 2011/2012 навчальний рік. Інформаційну роботу Центр здійснює за допомогою сайту job.univer.kharkov.ua та сторінки у соціальній мережі <http://vk.com/job.univer.kharkov>. У 2011/2012 навчальному році Центром було проведено два ярмарки вакансій, учасниками яких стали 80 роботодавців та близько 4 000 студентів і співробітників університету. Було проведено 14 презентацій компаній-роботодавців в університеті, зокрема, GameLoft, NixSolutions, SunInBev, JTI Ukraine, GlobalBilgi, Defens та PlatinumBank. На презентаціях студенти мали можливість встановити прямі контакти з роботодавцями та дізнатися про умови праці та вимоги до кваліфікації. Компанія JTI Ukraine обрала Центр партнером у Харківському регіоні для реалізації проекту підтримки талановитої молоді «Starway». У рамках проекту відбулися презентації компанії як роботодавця, відібрані студенти отримали можливість взяти участь у кар'єрній грі у головному офісі компанії у м. Києві. Центром було підписано угоду з компанією «Studex» щодо організації літнього працевлаштування студентів за програмами Work&Travel USA, Work&Study Canada, стажування у Франції та Німеччині. Це дало змогу суттєво підвищити рівень безпеки студентів, що користуються такими програмами. За сприяння Центру було підписано угоду про організацію спільних дій із компанією GlobalLogic. Відповідно до цієї угоди, буде обладнано комп'ютерний клас на факультеті комп'ютерних наук за рахунок компанії. Спеціалісти компанії, починаючи з 1 вересня 2012 р., почнуть поводити безкоштовні семінари для студентів університету з програмування.

3.7. Прийом на навчання до університету у 2012 році

Конкурсний відбір вступників на основі повної загальної середньої освіти у 2012 році здійснювався за результатами зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень, підтверджених сертифікатами Українського

центру оцінювання якості освіти. Вступники повинні були мати результати тестування з трьох загальноосвітніх дисциплін і мали право подавати сертифікат Українського центру оцінювання якості освіти, виданий не лише у поточному році, але й у 2008, 2009, 2010 або у 2011 році. Крім цього, для конкурсного відбору враховувався середній бал документа про повну загальну середню освіту за двохсотбальною шкалою. Університет проводив конкурсний відбір за такими загальноосвітніми предметами: українська мова та література, історія України, всесвітня історія, математика, біологія, фізика, хімія, географія, іноземна мова (англійська, німецька, французька, іспанська). Вступні випробування проводилися лише для абітурієнтів, які вступали на напрями підготовки «Журналістика» (творчий конкурс) і «Здоров'я людини» (творчий конкурс), а також для осіб, яким Правилами прийому надане таке право. Прийом абітурієнтів, які вступали на навчання на основі повної загальної середньої освіти, здійснювався за 37 напрямками підготовки.

Денна форма навчання. Загальний ліцензований обсяг складав 3455 місць (у 2011 р. – 3235 місць), державне замовлення – 1484 місця (у 2011 р. – 1097 місць) (табл. 3.18). До університету у 2012 р. на денну форму навчання було подано 20455 заяв абітурієнтів (у 2011 р. – 10633 заяви). Атестати з відзнакою мав 3931 абітурієнт (у 2011 р. – 1752). Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України у 2012 році виділило університету квоту прийому сільської молоді у кількості 24 місць (у 2011 р. – 31); на ці місця зараховано 6 осіб (у 2011 р. – 4). Квота прийому абітурієнтів із суміжних областей Російської Федерації складала 59 місць (у 2011 р. – 63), на які зараховано 2 особи. Університет отримав квоту прийому іноземних громадян у межах обсягів державного замовлення у кількості 6 місць (у попередньому році також було 6 місць): напрям підготовки «Соціологія» – 1 місце (країна-замовник – Азербайджан); напрям підготовки «Медицина», спеціальність «Лікувальна справа» – 1 місце (країна-замовник – Азербайджан); напрям підготовки «Право» – 1 місце (країна-замовник – Азербайджан); напрям підготовки «Фінанси і кредит», спеціальність «Фінанси» – 2 місця (країна-замовник – В'єтнам); напрям підготовки «Журналістика» – 1 місце (країна-замовник – В'єтнам).

Від абітурієнтів пільгового контингенту було подано 803 заяви (у 2011 р. – 360), серед них були: особи, які постраждали від Чорнобильської катастрофи – 39 (у 2011 р. – 34);

Таблиця 3.18

Ліцензовані обсяги підготовки фахівців, обсяги держзамовлення та конкурсна ситуація

	2010 рік	2011 рік	2012 рік
ОПП бакалавра (спеціаліста медичного спрямування), денна форма			
Загальний ліцензований обсяг	3130	3235	3455
Держзамовлення	1556	1097	1484
Кількість заяв	10899	10633	20455
Контракт	419	238	745
ОПП бакалавра, заочна форма			
Загальний ліцензований обсяг	2880	2910	2930
Держзамовлення	152	108	134
Кількість заяв	662	600	683
Контракт	120	126	126
ОПП спеціаліста, денна форма			
Загальний ліцензований обсяг	1298	1323	1223
Держзамовлення	346	432	387
Кількість заяв	574	825	972
Контракт	41	101	67
ОПП спеціаліста, заочна форма			
Загальний ліцензований обсяг	1955	1970	1830
Держзамовлення	85	91	72
Кількість заяв	311	524	542
Контракт	157	226	216
ОПП магістра, денна форма			
Загальний ліцензований обсяг	2197	2207	2162
Держзамовлення	935	837	825
Кількість заяв	1147	1307	1525
Контракт	136	190	224
ОПП магістра, заочна форма			
Загальний ліцензований обсяг	955	1025	1070
Держзамовлення	41	111	85
Кількість заяв	323	468	599
Контракт	165	206	285

інваліди I-II груп – 246 (у 2011 р. – 133); діти-сироти та діти, які залишилися без батьківського піклування, – 170 (у 2011 р. – 82); особи, яким Законом України «Про підвищення престижності шахтарської праці» надане право позаконкурсного вступу, – 338 (у 2011 р. – 102). З числа пільговиків цих категорій зараховано до університету 143 особи, у минулому році – 83 особи.

Конкурс у цілому по університету на денну форму навчання на місця державного замовлення складав 13,8 (у 2011 р. – 9,7). Таке підвищення конкурсу пов'язане, в першу чергу, з відсутністю вступних випробувань і можливістю подавати заяви на декілька напрямів підготовки, хоча у цьому й у минулому роках абітурієнти мали право подавати заяви не більше ніж до п'яти вищих навчальних закладів і не більше ніж на три напрями підготовки у кожному з них. Значно вплинула на кількість заяв від вступників також можливість подавати їх через систему «Електронний вступ». У такий спосіб університет отримав приблизно чверть усіх заяв від абітурієнтів.

Найбільший конкурс був за такими напрямками підготовки: «Реклама і зв'язки з громадськістю» – 121,00; «Філологія (переклад (китайська мова))» – 70,50; «Правознавство» – 69,46; «Міжнародна економіка» – 55,50; «Філологія (переклад (іспанська мова))» – 46,25; «Фінанси і кредит» – 40,60; «Маркетинг» – 37,00; «Туризм» – 34,95.

Серед зарахованих на денну форму навчання 11 вступників є переможцями IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін (у 2011 р. – 9), 10 – призерами III етапу конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України (у 2011 р. – 12). Студенткою хімічного факультету стала володарка срібної медалі Міжнародної олімпіади з хімії Запорожець Ірина Олександрівна, яка, крім того, є переможцем IV етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з хімії (I місце). За результатами зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень вона набрала 200 балів з хімії, 200 балів з математики і 199,5 балів з української мови та літератури (загальна

конкурсна сума балів склала 849,5 балів із 850 можливих).

Як і раніше, рівень підготовки абітурієнтів був достатньо високим. Середній бал атестату серед зарахованих на денну форму навчання в цілому по університету становить за дванадцятибальною шкалою 10,17 (у 2011 році – 9,8). Найвищий бал у зарахованих на напрями підготовки «Філологія (переклад (китайська мова))» – 11,10; «Філологія (мова та література, переклад (англійська мова))» – 10,99; «Журналістика» – 10,89; «Маркетинг» – 10,89; «Міжнародні економічні відносини» – 10,87.

Заочна форма навчання. Держзамовлення на заочну форму навчання складало 134 місця (у 2011 р. – 108), середній конкурс на які становив 5,1 (у 2011 р. – 5,5). Найбільший конкурс на заочну форму навчання був на такі напрями підготовки: «Правознавство» – 28,67; «Туризм» – 12,60; «Міжнародні економічні відносини» – 10,40.

Навчання за освітньо-професійною програмою бакалавра з фінансуванням підготовки за рахунок юридичних та фізичних осіб. Станом на 23 серпня 2012 року до зарахування на денну форму навчання рекомендовано 745 абітурієнтів (у минулому році – 238), на заочну – 126 (у минулому році також 126).

Прийом абітурієнтів, які вступали на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», здійснювався за 63 спеціальностями. На денну форму навчання було зараховано 825 осіб на місця державного замовлення (у минулому році – 837), з них 30 абітурієнтів пільгового контингенту, і 224 вступників були рекомендовані до зарахування з оплатою підготовки за кошти фізичних, юридичних осіб (у 2011 році – 190). На заочну форму навчання було зараховано 85 абітурієнтів на місця держзамовлення (у 2011 році – 111), серед яких 1 пільговик, і 285 осіб

одержали рекомендації для навчання за контрактом (у 2011 році – 206).

Прийом абітурієнтів, які вступали на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст», здійснювався за 47 спеціальностями. На денну форму навчання зараховані 387 абітурієнтів на місця держзамовлення (у 2011 році – 432) і 67 вступників – на контракт (у 2011 році – 101). На заочну форму навчання на місця державного замовлення вступило 72 особи (у 2011 році – 91), а за контрактом – 216 абітурієнтів (у 2011 році – 226). На навчання за освітньо-професійною програмою «спеціаліст» вступили 4 абітурієнти пільгового контингенту.

Вступні іспити та творчі конкурси були проведені в строк, згідно з розкладом. Усі предметні екзаменаційні комісії працювали на високому професійному рівні, чітко та злагоджено.

Комп'ютерне забезпечення роботи приймальної комісії здійснювалося під керівництвом співробітників Центру комп'ютерних технологій і було оперативним та чітким. Головна особливість цієї вступної кампанії полягала у необхідності взаємодії приймальних комісій усіх вищих навчальних закладів з Єдиною державною електронною базою освітніх послуг (ЄДЕБО). 67 співробітників університету були зареєстровані як користувачі ЄДЕБО і щоденно надавали інформацію про кожного вступника до Єдиної бази.

Робота з Єдиною базою вимагала великих зусиль з боку провідних спеціалістів ВНЗ, оскільки така система обміну і обробки інформації була запроваджена вперше в Україні і не має світових аналогів. Попри недоліки пускового періоду можна констатувати, що Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України зроблено рішучий крок у напрямку впровадження в систему забезпечення освітньої діяльності новітніх інформаційних технологій.

IV. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Основні напрями науково-методичної роботи у 2011/2012 навчальному році визначалися Програмою розвитку університету на 2010–2020 роки: забезпечення високої якості освіти; розвиток системи внутрішнього та зовнішнього контролю якості освіти, постійного моніторингу навчального процесу; втілення «студентоцентричної» моделі навчально-виховного процесу; розвиток системи науково-методичного і матеріального забезпечення навчального процесу; впровадження у навчальний процес передових освітніх технологій; психологічна підтримка учасників навчально-виховного процесу.

Система моніторингу якості навчального процесу в університеті формувалася протягом останніх 10 років. Вона складається з двох основних блоків: моніторингу знань студентів і моніторингу організації та якості навчального процесу.

Під час моніторингу знань студентів, окрім обов'язкових заходів з модульного, а також семестрового і підсумкового контролю та державної атестації, здійснювався вхідний контроль, що дозволив з'ясувати реальний рівень знань першокурсників; проводилися ректорські контрольні роботи; контроль залишкових знань (відстрочений контроль) за екзаменаційними білетами попередньої сесії.

Проведений у вересні-жовтні 2011 р. вхідний контроль знань 1100 першокурсників продемонстрував недостатній рівень їхніх знань (табл. 4.1). У жовтні 2011 р. було проведено засідання Науково-методичної ради, присвячене питанням адаптації першокурсників до навчання в університеті. Було обговорено досвід, який вже мають факультети (наприклад, на біологічному факультеті впроваджено факультатив «Основи організації ефективної та безпечної навчальної діяльності», на механіко-математичному – курс

«Математичний практикум», заняття з якого проводять аспіранти та студенти 5 курсу в рамках асистентської практики тощо) і запропоновано додаткові заходи щодо ефективної адаптації першокурсників до навчання.

У 2011/2012 навчальному році, відповідно до Положення про організацію навчального процесу, двічі проводилися ректорські контрольні роботи з нормативних дисциплін, що обиралися факультетами. З п'яти варіантів, розроблених на кафедрах, студенти виконували один, обраний навчальним відділом. Результати ректорських контрольних робіт обговорювалися на засіданнях ректорату та учених рад факультетів. Враховуючи наявний досвід проведення ректорських контрольних робіт, нагальним завданням є підвищення їхньої об'єктивності та значущості. Дисципліни для контролю засобами ректорських контрольних робіт слід обирати у навчальному відділі, а також створити достатньо великий банк контрольних завдань і тестів, запровадити систему незалежного оцінювання робіт.

Відповідно до наказу ректора від 02.03.2012 р. № 0501-1/045, в університеті в березні 2012 р. було проведено контроль залишкових знань студентів за екзаменаційними білетами зимової сесії 2011/2012 навчального року в 21 групі (факультети: економічний, медичний, психології, міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, екологічний). Розходжень з результатами екзаменаційної сесії не виявлено. Досвід проведення цього виду контролю показав його користь: зникли виявлені на перших етапах значні недоліки в оформленні екзаменаційних завдань, критеріях оцінювання робіт, більш змістовними стали й самі питання.

Практика проведення моніторингу виявила, що організація всіх видів контролю знань

та державної атестації потребує вдосконалення і належного нормативного забезпечення. Серед недоліків таких моніторинрів – невизначеність умов організації та проведення вхідного контролю і контролю залишкових знань; застарілі організаційно-методичні принципи проведення ректорських контрольних робіт; відсутність в університеті єдиної системи організації державної атестації; відсутність єдиного банку завдань для вхідного контролю, ректорських контрольних робіт, семестрового та інших видів контролю.

До моніторингу організації і якості навчального процесу входять: адміністративний контроль проведення занять та екзаменів, перевірки стану навчально-методичного забезпечення, відкриті заняття, визначення індивідуальних рейтингів і звітування науково-педагогічних працівників за підсумками навчального року; визначення рейтингів кафедр за підсумками навчального року; опитування студентів; конкурси на здобуття премій університету, на краще науково-методичне забезпечення навчального процесу, на кращу студентську групу. У 2011/2012 навчальному році Центром веб-комунікацій проведено моніторинг якості веб-сайтів факультетів і кафедр.

Згадані заходи дозволили отримати інформацію про реальний стан справ, наявні про-

блеми і недоліки, виявити підрозділи та окремих викладачів, що мають суттєві здобутки і корисний досвід у цьому питанні.

Важливою складовою моніторингу якості навчального процесу є опитування студентів «Викладання очима студента». У 2011/2012 навчальному році соціологічним факультетом і навчально-методичним центром проведено 18-й (жовтень 2011 р.) та 19-й (лютий 2012 р.) етапи опитування «Викладання очима студента». Особливістю опитування було те, що вперше оцінювалася діяльність практично всіх викладачів (на попередніх етапах оцінювалася діяльність лише тих викладачів, які приймали екзамени).

Під час проведення 19-го етапу було проаналізовано 29883 анкети, опитано 4068 студентів, оцінено діяльність 997 викладачів. Для порівняння: у лютому 2011 р. (17-й етап) було проаналізовано 11694 анкет, опитано 4305 студентів, оцінено діяльність 495 викладачів. Студенти досить високо оцінюють якість викладання: середня оцінка – 4,3 за п'ятибальною шкалою. Жоден факультет не отримав оцінки нижче 4,0 (табл. 4.2, 4.3).

У 2011/2012 навчальному році було проведено опитування студентів першого курсу (жовтень 2011 р.) та третього курсу (березень 2012 р.) усіх факультетів. Науковий керівник

Таблиця 4.1

Результати вхідного контролю знань першокурсників (за стобальною шкалою)

№ з/п	Факультет	Дисципліна	Середній бал
1	Біологічний	Біологія	43,5
2	Геолого-географічний	Географія	40,7
3	Екологічний	Хімія	35,0
4	Економічний	Математика	56,9
5	Іноземних мов	Англійська мова	59,9
		Німецька мова	73,3
6	Комп'ютерних наук	Математика	21,5
7	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	Математика	46,2
8	Механіко-математичний	Математика	48,0
9	Психології	Біологія	36,8
10	Радіофізичний	Математика	55,9
		Фізика	30,3
11	Фізико-енергетичний	Фізика	44,8
12	Фізичний	Математика	37,3
		Фізика	49,0
13	Філософський	Історія України	46,9
		Біологія	48,6
14	Філологічний (філологія)	Українська мова	29,6
15	Філологічний (журналістика)	Українська мова	71,6
16	Фізико-технічний	Фізика	74,2
17	Хімічний	Хімія	48,6
18	Юридичний	Історія України	26,1

Таблиця 4.2

Рівень викладання за оцінками студентів (оцінювання за п'ятибальною шкалою)

№ з/п	Факультети	Лютий 2003	Лютий 2004	Лютий 2005	Лютий 2006	Лютий 2007	Лютий 2008	Лютий 2009	Лютий 2010	Лютий 2011	Лютий 2012
1	Біологічний	3,8	4,2	4,3	4,2	4,1	4,3	4,4	4,3	4,3	4,1
2	Геолого-географічний	3,9	3,7	4,2	3,9	4,1	4,1	4,4	4,0	4,0	4,2
3	Екологічний	-	-	-	-	-	4,4	4,3	4,2	4,4	4,3
4	Економічний	3,9	4,1	4,1	4,0	4,0	4,3	4,2	4,2	4,2	4,2
5	Іноземних мов	3,9	4,1	4,3	4,1	4,1	4,5	4,3	4,5	4,1	4,3
6	Історичний	4,3	4,4	4,2	4,4	4,3	4,2	4,3	4,0	4,6	4,2
7	Комп'ютерних наук	4,0	4,4	3,9	4,0	3,8	4,7	4,1	4,1	4,0	4,2
8	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	-	-	-	-	4,2	4,4	4,2	4,2	4,2	4,3
9	Медичний	4,3	4,2	4,0	-	4,3	4,4	4,2	4,4	4,4	4,4
10	Механіко-математичний	4,2	4,1	4,2	4,1	4,2	4,1	4,2	4,2	4,3	4,2
11	Психології	4,2	4,3	4,3	4,2	4,3	4,2	4,2	4,2	4,3	4,3
12	Радіофізичний	4,0	4,1	4,4	4,3	4,1	4,1	4,3	4,4	4,3	4,5
13	Соціологічний	4,2	4,2	4,4	4,3	4,3	4,3	4,2	4,2	4,1	4,2
14	Фізико-енергетичний										4,3
15	Фізико-технічний	4,2	4,1	4,3	4,1	4,2	4,3	4,3	4,4	4,4	4,2
16	Фізичний	4,3	4,2	4,3	4,4	4,0	4,3	4,2	4,1	4,3	4,3
17	Філологічний	4,1	4,2	4,3	4,2	4,3	4,3	4,3	4,4	4,3	4,3
18	Філософський	4,2	4,2	4,2	4,4	4,4	4,2	4,3	4,3	4,3	4,6
19	Хімічний	3,9	3,8	4,2	4,3	4,1	4,2	4,2	4,2	4,4	4,3
20	Юридичний	-	-	4,0	4,0	4,3	4,2	4,5	4,3	4,4	4,4
	По університету	4,1	4,1	4,2	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3

Таблиця 4.3

Оцінка окремих складових діяльності викладачів (по університету в цілому) (в балах)

Складові діяльності	Лютий 2003	Лютий 2004	Лютий 2005	Лютий 2006	Лютий 2007	Лютий 2008	Лютий 2009	Лютий 2010	Лютий 2011	Лютий 2012
Уміння підтримувати контакт	3,9	4,0	4,1	4,0	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1
Доступність викладення матеріалу	4,1	4,1	4,2	4,1	4,1	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Логічна послідовність, аргументованість	4,1	4,2	4,2	4,2	4,2	4,3	4,2	4,3	4,2	4,3
Вільне володіння матеріалом	4,5	4,5	4,6	4,5	4,5	4,6	4,5	4,6	4,5	4,5
Уміння викликати інтерес до предмету	3,7	3,7	3,8	3,8	3,8	4,0	3,9	3,9	3,9	3,9
Використання нової наукової інформації	3,5	3,6	3,7	3,7	3,8	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
Уміння зняти напруженість і втому	3,4	3,6	3,6	3,6	3,6	3,7	3,7	3,7	3,7	3,8
Уміння підтримувати дисципліну	3,9	4,0	4,0	4,0	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1
Прийнятний темп викладення матеріалу	4,0	4,1	4,2	4,1	4,1	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Принциповість, вимогливість	4,1	4,2	4,2	4,2	4,2	4,3	4,2	4,2	4,3	4,3
Захопленість своїм предметом	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Поважливе, доброзичливе ставлення	4,2	4,3	4,3	4,2	4,2	4,4	4,3	4,3	4,3	4,4
Висока загальна культура, ерудиція	4,2	4,3	4,4	4,4	4,4	4,5	4,4	4,5	4,5	4,5
Об'єктивність в оцінці знань	4,0	4,1	4,2	4,1	4,1	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Культура мовлення	4,4	4,4	4,5	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Почуття гумору	3,9	3,9	4,0	4,0	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1
Якість викладання в цілому	4,1	4,1	4,2	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3

проекту О. І. Кізілов ознайомив членів ректорату з результатами опитування студентів першого курсу.

У 2011/2012 навчальному році значна увага приділялася організації відкритих занять, графік їхнього проведення було розміщено на сайтах факультетів. Загалом по університету проведено понад 1150 занять.

Одним із чинників високої якості освіти є вдосконалення науково-методичного забезпечення навчального процесу. У 2011 році стан навчально-методичного забезпечення на всіх факультетах було проаналізовано робочою групою, створеною за розпорядженням ректора. Робоча група відзначила належний рівень організаційного і методичного забезпечення навчального процесу. Разом з тим, були виявлені певні недоліки в оформленні документів деканатів, кафедр і методичних комісій. У 2012 році співробітниками Центру веб-комунікацій проведено аналіз сайтів факультетів і кафедр, у тому числі щодо розміщення навчально-методичних матеріалів.

Згідно з рішенням Ученої ради університету (червень 2012 р.), у 2012/2013 навчальному році, коли більшість факультетів проходитимуть акредитацію, необхідно провести перевірку стану навчально-методичного забезпечення навчального процесу та наповнення сайтів відповідною інформацією з урахуванням Ліцензійних умов надання освітніх послуг.

Наказом ректора від 03.06.2011 р. № 0501-1/108 затверджено «Положення про визначення рейтингів науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна». Визначення рейтингів науково-педагогічних працівників допомагає об'єктивному аналізу якості їхньої роботи і слугує активізації та стимулюванню професійної діяльності викладача й усуненню наявних недоліків, спрямовує діяльність науково-педагогічних працівників на розв'язання актуальних для університету задач. Показники рейтингу ґрунтуються на акредитаційних вимогах до діяльності університету; показниках для визначення рейтингів ВНЗ, встановлених Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, міжнародних рейтингів університетів; вимогах до дослідницьких університетів та завданнях, визначених у Програмі розвитку університету до 2020 року. У червні 2012 р. на кафедрах і факультетах проведено визначення рейтингових показників науково-педагогічних працівників за підсумками 2011/2012 навчального року, а на початку 2012/2013 навчального року ці результати будуть розглянуті на засіданнях кафедр і учених рад факультетів.

З метою вдосконалення організації роботи науково-педагогічних працівників, забезпечення контролю за організацією навчального процесу в університеті, наказом ректора від 20.06.2011 р. № 0501-1/0116 було затверджено норми часу для планування та обліку роботи науково-педагогічних працівників, а рішенням Ученої ради університету від 24 червня 2011 р. – «Положення про планування роботи та звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна» і форми звітів науково-педагогічних працівників. У 2011/2012 навчальному році звітування науково-педагогічних працівників проходило відповідно до прийнятих нормативних документів.

З 2006 року проводиться порівняльна оцінка ефективності діяльності (визначення рейтингів) кафедр університету за підсумками навчального року. Метою визначення рейтингів є виявлення підрозділів, що роблять найбільший внесок у підвищення якості підготовки фахівців, розвиток наукових досліджень, поширення передового досвіду кафедр. Критерії оцінки охоплюють кваліфікаційні показники науково-педагогічних і наукових працівників, науково-методичну діяльність, видання підручників, навчальних посібників, монографій, статей, підготовку кадрів вищої кваліфікації.

Одним з важливих елементів системи моніторингу якості навчального процесу стали конкурси, які проводить навчально-методичний центр. Мета конкурсів – виявити та підтримати підрозділи й окремих викладачів, які мають суттєві здобутки та корисний досвід у різних напрямках навчальної та виховної роботи. Переможці конкурсів відзначені грошовими преміями; дипломами та грамотами.

З метою стимулювання науково-методичної роботи в грудні 2011 р. навчально-методичним центром проведено XII виставку-конкурс навчальної літератури.

Згідно з результатами виставки-конкурсу, за напрямом «Навчальна література для вищої школи» дипломами I ступеня відзначено підручник «Теорія ядерних реакцій» (автори – Ю. А. Бережної, О. І. Ахієзер); підручник «Туристичне країнознавство» (автори – А. Ю. Парфіненко, О. О. Вишневська, В. І. Сідоров); підручник «Колоїдна хімія» (автори – М. О. Мchedлов-Петросян, В. І. Лебідь, О. М. Глазкова); дипломами II ступеня – підручник «Історія Візантії» (автори – С. Б. Сорочан, А. М. Домановський); навчальні посібники «Діагностика, лікування і профілактика хвороб кістково-м'язової системи та сполучної тканини», «Діагностика, лікування та про-

філактика основних кардіологічних захворювань», «Клінічна імунологія та алергологія» (автори – В. М. Савченко, Є. Я. Николенко); дипломами III ступеня – навчальні посібники «Розсіювання релятивістських електронів ядрами» (автори – В. Д. Афанасьєв, І. О. Гірка); «Лекції з курсу фізики «Механіка та молекулярна фізика» (автори – В. О. Гірка, І. О. Гірка); навчальний посібник «Фізика Землі» (автори – К. А. Немець, А. І. Березняков).

За напрямом «Навчальна література для загальноосвітньої школи» відзначено: дипломом I ступеня – Л. П. Крупську за цикл підручників із економіки для загальноосвітніх навчальних закладів; дипломом II ступеня – О. О. Дудку за навчальні посібники «Український правопис: Практикум», «Українська мова. Комплексний довідник»; дипломом III ступеня – І. О. Ковальову за підручник для учнів 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів «Художня культура».

Згідно з результатами конкурсу кафедр на краще науково-методичне забезпечення навчального процесу, який було проведено навчально-методичним центром у травні 2012 р., відзначено: за напрямом «Розробка та впровадження інноваційних навчальних технологій» – кафедру історії України (перше місце), кафедру романської філології та перекладу (друге місце), кафедру фізичного виховання та спорту (третє місце); за напрямом «Розвиток веб-комунікативних технологій «викладач – студент» – кафедру медіа-комунікацій (перше місце), кафедру теоретичної та прикладної інформатики (друге місце), кафедру економічної кібернетики та прикладної економіки (третє місце); за напрямом «Сприяння науковій роботі студентів» – кафедру теоретичної ядерної фізики імені О. І. Ахієзера (перше місце), кафедру соціально-економічної географії та регіонаознавства (друге місце), кафедру нової та новітньої історії (третє місце).

З метою підвищення якості навчання та активізації науково-дослідної роботи студентів, підтримки обдарованої молоді, залучення студентів до громадської діяльності навчально-методичним центром у березні 2012 р. було організовано та проведено конкурс на кращу студентську групу за підсумками 2011/2012 навчального року. Переможцями конкурсу стали: серед факультетів природничо-математичного профілю – група КС-41 факультету комп'ютерних наук (перше місце, куратор – О. В. Христенко); група ТЯ-21 фізико-технічного факультету (друге місце, куратор – К. М. Середа); група ВІ-51 медичного факультету (третє місце, куратор – О. Л. Говаленкова); серед факультетів гуманітарного профілю – група ПС-43 факультету

психології (перше місце, куратор – П. О. Севост'янов); група ІС-43 історичного факультету (друге місце, куратор – Л. Ю. Посохова); група УО-21 факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу (куратор – Н. А. Казакова).

Втілення «студентоцентричної» моделі навчально-виховного процесу потребує розширеної участі студентів у моніторингу якості навчального процесу. Це питання розглядалося на засіданнях Науково-методичної (березень 2012 р.) та Ученої (червень 2012 р.) рад університету. Прийнято рішення про створення та впровадження з 1 вересня 2012 р. системи студентського моніторингу якості освіти. При розробці системи рекомендовано передбачити створення факультетських фокус-груп, до складу яких входять старости студентських груп та активісти студентського самоврядування; проведення моніторингу двічі на рік за результатами навчального семестру; надання інформації про результати моніторингу і рекомендації фокус-груп адміністрації факультету, обов'язкове обговорення їх на спільних засіданнях методичної комісії та студентської навчальної частини факультету.

Важливим чинником якості освітнього процесу є педагогічна майстерність викладача, його вміння використовувати різноманітні сучасні методи навчання. Удосконаленню педагогічної майстерності викладачів та впровадженню сучасних методів навчання сприяли методичні конференції й семінари, майстер-класи, показові й відкриті заняття тощо. Проведено 9 конференцій і семінарів міжнародного та всеукраїнського рівнів, зокрема, XX Міжнародний науково-методичний семінар «Сучасні проблеми безперервної географічної освіти та картографії» (вересень 2011 р.), XV Міжнародну науково-практичну конференцію «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування: освіта – наука – виробництво – 2011» (жовтень 2011 р.), IV Міжнародну науково-методичну конференцію «Методологічні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі» (листопад 2011 р.).

Методичні семінари та майстер-класи найкраще організовані на факультетах психології, іноземних мов, філософському, соціологічному, біологічному, екологічному, економічному та філологічному. На факультетських і кафедральних методичних семінарах обговорювалися міжнародний досвід організації вищої освіти; проблеми розробки і впровадження сучасних освітніх технологій, удосконалення системи оцінювання якості навчальних досягнень студентів.

Таблиця 4.4

Видання навчальної літератури

№ з/п	Факультет	Вид навчальної та навчально-методичної літератури		
		Підручники і посібники з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України	Підручники і посібники без грифа	Методичні матеріали
1	Біологічний	4	6	6
2	Геолого-географічний	1	1	20
3	Екологічний	3	6	10
4	Економічний	3	6	13
5	Іноземних мов	10	25	34
6	Історичний	1	0	2
7	Комп'ютерних наук	0	4	0
8	Медичний	4	0	28
9	Механіко-математичний	0	4	4
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	6	4	15
11	Психології	2	5	15
12	Радіофізичний	0	1	0
13	Соціологічний	1	3	11
14	Фізико-енергетичний	0	0	0
15	Фізико-технічний	1	6	2
16	Фізичний	1	4	10
17	Філологічний	2	8	18
18	Філософський	2	3	8
19	Хімічний	1	7	14
20	Юридичний	1	16	16
21	Центр міжнародної освіти	1	4	8
22	Кафедра фізичного виховання	0	0	2
23	Навчально-методичний центр	0	0	2
	По університету	44	113	238

На факультетах використовувалися методи активізації навчального процесу: ігрові форми занять (факультети філологічний, іноземних мов), аналіз ситуацій (геолого-географічний, економічний факультети), тренінги, розробка та захист студентами соціальних проєктів (факультет психології). На факультеті іноземних мов щорічно проводиться конкурс для студентів 5 курсу «Кращий викладач-випускник». На геолого-географічному факультеті створено дискусійний клуб студентів і мовний клуб ділового спілкування. Згідно з даними опитування «Викладання очима студентів», зростає частота використання тестових завдань, рейтингової системи оцінки знань, комп'ютерних програм контролю знань. Фахівці екологічного факультету брали участь у виконанні міжнародного проєкту «Удосконалення освіти в галузі екологічного менеджменту».

В університеті приділяється велика увага виданню навчальної та навчально-методичної літератури. У 2010/2011 навчальному році вида-

но 157 підручників і навчальних посібників, 44 з яких – із грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, 238 найменувань методичних матеріалів (табл. 4.4). Високу оцінку розробки фахівців університету отримали на XX Міжнародній виставці «Освіта та кар'єра – 2011» (Київ, листопад 2011 р.): університет удостоєний почесного звання «Лідер національної освіти».

Кращий досвід науково-педагогічних кадрів університету узагальнюється у методичних та періодичних виданнях. Навчально-методичним центром видано другий випуск та підготовлено до друку третій випуск збірника науково-методичних праць «Проблеми сучасної освіти». Історичний факультет продовжує видавати «Методичний вісник». На геолого-географічному факультеті щорічно видається збірник статей «Проблеми безперервної географічної освіти і картографії». Центр міжнародної освіти публікує збірник наукових праць «Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі».

Сучасні освітні технології передбачають широке використання технічних засобів навчання, інформаційно-комунікаційних технологій, суттєве оновлення змісту та методик навчання. Стан впровадження комп'ютерних технологій та ТЗН у навчальному процесі різних факультетів було обговорено у листопаді-грудні 2011 р. на методичних семінарах і засіданнях Науково-методичної та Ученої рад університету (грудень 2011 р.). Крім того, було вивчено досвід використання ТЗН, інформаційно-комунікаційних, комп'ютерних технологій на факультетах. Традиційними і широко розповсюдженими на всіх факультетах стали такі напрями використання ТЗН та комп'ютерних технологій: читання лекцій з використанням мультимедійних презентацій (демонстрація ілюстрацій, діаграм, динамічних і статичних моделей тощо), надання студентам доступу до електронних навчальних матеріалів (програм дисциплін, конспектів і презентацій лекцій, методичних розробок, описів практичних і лабораторних робіт, прикладів контрольних завдань, питань для самоконтролю), розміщених у репозитарії університету, на веб-сайтах факультетів, кафедр і окремих викладачів, використання комп'ютерних технологій при контролі знань,

застосування пакетів програм загального призначення та спеціалізованих навчальних комп'ютерних програм при викладанні нормативних курсів, а також курсів за вибором студентів, при виконанні лабораторних, практичних, курсових робіт.

Поширюється виконання студентами на заняттях та під час самостійної роботи віртуальних лабораторних робіт, проведення занять з використанням доступу до баз даних і періодичних видань за допомогою Інтернет, розміщення на You Tube записів лекцій та їхніх фрагментів (факультети історичний, філософський).

Серед факультетів, що найбільше просунулися у використанні мультимедійних технологій, – факультети комп'ютерних наук, історичний, механіко-математичний, фізичний, геолого-географічний, біологічний, фізико-технічний, хімічний, іноземних мов, психології.

Слід також відзначити і нові досягнення у використанні ТЗН. На геолого-географічному факультеті, факультеті психології, у Центрі міжнародної освіти в навчальному процесі використовуються електронні дошки, на історичному і соціологічному факультетах відбувся помітний поступ у запровадженні електронного дистанційного навчання.

Таблиця 4.5

Технічні засоби навчання

№ з/п	Факультет	Мультимедійні проєктори	Теле- та відеозасоби	Аудиторії з ТЗН
1	Біологічний	9	5	4
2	Геолого-географічний	8	5	9
3	Екологічний	3	1	2
4	Економічний	5	2	8
5	Іноземних мов	1	86	2
6	Історичний	0	0	0
7	Комп'ютерних наук	4	0	1
8	Медичний	10	3	2
9	Механіко-математичний	3	0	3
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	2	0	1
11	Психології	4	0	2
12	Радіофізичний	3	0	4
13	Соціологічний	3	0	0
14	Фізико-енергетичний	1	0	2
15	Фізико-технічний	4	0	3
16	Фізичний	11	3	3
17	Філологічний	3	3	4
18	Філософський	1	1	1
19	Хімічний	6	0	2
20	Юридичний	1	1	1
21	Центр міжнародної освіти	2	0	8
22	По факультетах	84	110	62
23	Відділ ТЗН	2	4	2
	По університету	86	114	64

Згідно з даними опитування першокурсників восени 2011 р., 99% з них систематично користуються Інтернет, який став і головним джерелом інформації при підготовці до занять. У цьому зв'язку постає питання про те, наскільки викладачі підготовлені до широкого використання ТЗН і комп'ютерних технологій. Згідно з даними факультетів, сьогодні в цілому по університету до 50% навчальних дисциплін викладається з широким залученням ТЗН і комп'ютерних технологій, тобто є велика кількість викладачів, достатньо підготовлених для цієї роботи. Підвищенню педагогічної майстерності у цій сфері сприяє те, що в минулому навчальному році на факультеті комп'ютерних наук почали роботу короткотермінові курси з використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі.

Упровадження прогресивних навчальних технологій потребує сучасного технічного оснащення. Сьогодні для використання ТЗН обладнано 64 аудиторії, використовується 86 одиниць мультимедійної техніки, 114 телевізійних та відеозасобів (більше половини з них – на факультеті іноземних мов) (табл. 4.5).

У жовтні-листопаді 2011 р. Центр комп'ютерних технологій за участі відділу ТЗН вивчив кількість і якісні характеристики комп'ютерів, що використовуються в навчальному процесі, та стан комп'ютерних класів. На кінець 2011 року загальна кількість комп'ютерів (включаючи і власні комп'ютери співробітників) становить 2012. З них 36% придбані у 2008-2011 роках, 43% – у 2001-2007 роках, а 21% – до 2001 року. Заняття проводяться в 32 комп'ютерних класах. Вважаючи базовим показником завантаження класу навчальним процесом 25 пар на тиждень, середній показник завантаження класів по університету становить 64%. У 8 комп'ютерних класах проводиться 10 пар на тиждень. Навантаження понад 80% мають деякі класи економічного та фізико-технічного факультетів; класи факультету комп'ютерних наук та Центру комп'ютерних технологій завантажені на 80-120%. Поширення використання мультимедійного обладнання на лекціях потребує збільшення кількості потокових аудиторій, обладнаних стаціонарними мультимедійними проекторами та екранами.

В індивідуальних планах викладачів як частину методичної роботи слід передбачати конкретні завдання з розробки й оновлення електронних навчальних ресурсів, у тому числі матеріалів дистанційного навчання, засобів для комп'ютерного контролю знань, ставити завдання з використання ТЗН і враховувати результати цієї роботи як один з важливих

показників при обранні на новий термін та присвоєнні вчених звань. З урахуванням завантаження комп'ютерних класів, характеру занять, що в них проводяться, можливостей установки сучасних операційних систем, доцільно основні ресурси університету спрямовувати на розвиток загальноуніверситетських класів, а також класів факультету комп'ютерних наук. Модернізацію застарілих факультетських класів доцільно розвивати у напрямку створення малих мереж (до 15 робочих місць) у конфігурації «сервер (центральний комп'ютер) – термінали», в якості яких можуть використовуватися застарілі комп'ютери або монітори з клавіатурою та мишею.

З метою розвитку комп'ютерних освітніх технологій та системи дистанційного навчання в університеті у вересні 2011 р. створено Центр електронного навчання. Організація системи дистанційного навчання передбачала вирішення декількох основних завдань: розробку її нормативної бази і проекту та концепції системи дистанційного навчання в університеті; створення матеріально-технічної та програмно-системної баз. Питання електронного дистанційного навчання в університеті двічі розглядалися на засіданнях Ученої ради університету (вересень 2011 р., березень 2012 р.).

Наказом ректора визначено учасників пілотного проекту із запровадження дистанційного навчання: кафедри медіа-комунікацій, економічної кібернетики та прикладної економіки, міжнародної економіки, фінансів і кредиту (5 магістерських програм). Відповідно до навчальних планів, в рамках пілотного проекту здійснюється підготовка 138 дистанційних курсів. На 01 вересня 2012 р. будуть підготовлені 50 курсів відповідно до навчальних планів.

Протягом 2011/2012 навчального року підготовлено та затверджено наказом ректора відповідні нормативні документи: Положення про Центр електронного навчання, Положення про електронне (дистанційне) навчання в ХНУ імені В. Н. Каразіна, Положення про Координаційну раду з питань електронного (дистанційного) навчання в університеті, Положення про банк веб-ресурсів системи електронного (дистанційного) навчання, Положення про визнання інформаційних веб-ресурсів системи електронного (дистанційного) навчання та їхніх окремих елементів як навчально-методичних праць і здійснення їхньої експертизи, Концепція розвитку електронного (дистанційного) навчання в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

З метою формування належної матеріальної бази системи електронного (дистанційного)

навчання в університеті створено локальну мережу; здійснено закупку комп'ютерної техніки, мережевого та сервісного обладнання для внутрішньої мережі Центру. Розроблено програмно-системну базу Центру: визначено, встановлено і запущено в тестовому режимі базову платформу системи електронного навчання moodle; визначено основні алгоритми діяльності і взаємин структурних елементів системи електронного навчання; розгорнуто власну локальну мережу Центру із використанням сучасних технологій, налагоджено маршрутизацію та проведено інтеграцію до загальної мережі університету, вжито заходи мережевої безпеки.

Для методичного забезпечення роботи системи Центром електронного навчання розроблено стандарт дистанційного курсу та проведено семінари з ознайомлення із системою на всіх кафедрах, що включені до пілотного проекту, проведено 7 семінарів за цією тематикою. Підготовлено методичні рекомендації для викладачів – зі створення дистанційних курсів, а також для студентів – щодо роботи в системі електронного навчання в університеті.

Психологічну підтримку учасників навчально-виховного процесу здійснює навчально-наукова психологічна служба. Протягом 2011/2012 навчального року співробітниками служби були розроблені та проведені заняття в рамках тренінгових програм «Адаптація першокурсників до умов навчання у ВНЗ», у яких взяли участь 238 студентів факультетів біологічного, філологічного, юридичного, комп'ютерних

наук і психології. Також проводилися заняття з практикумів «Тайм-менеджмент: ефективне керування часом», «Психологічні аспекти успішного працевлаштування», в яких взяли участь 121 студент та 7 співробітників університету.

Розроблено та проведено низку освітніх лекцій, зокрема, «Адаптація до новітніх умов навчання у ВНЗ», «Гендерні стереотипи та реальність», «Міжособистісна привабливість», «Психологія лідерства», «Психологія впливу», «Альтруїзм. Допомога іншим», «Конфлікти та способи їхнього подолання», які відвідали 226 студентів і співробітників університету.

У формі індивідуальних консультацій студентам та співробітникам університету надавалася психологічна допомога, практичні рекомендації щодо розв'язання проблем у власній навчальній та професійній діяльності, взаємодії з оточенням, вирішенні особистісних проблем. За індивідуальною консультацією до психологічної служби звернулися 110 осіб, з якими було проведено 405 консультацій. Зокрема, індивідуальну психодіагностику пройшли 772 студенти та 33 співробітники.

Співробітниками служби було проведено низку досліджень, зокрема «Актуальні проблеми іноземних студентів» (взяли участь 232 студенти), «Особливості почуття гумору у студентів гуманітарного та технічного фахів» (взяли участь 80 студентів філологічного, фізико-енергетичного факультетів та факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу).

V. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОВУЗІВСЬКОЇ ОСВІТИ

Організацію довузівської освіти зосереджено в Центрі довузівської освіти, який об'єднує підготовчі курси, школу дистанційного навчання і Малий каразінський університет. Організаційну та навчальну роботу в Центрі забезпечують 7 штатних співробітників і 86 доцентів, викладачів, аспірантів та співробітників університету, що залучені до педагогічної роботи за рекомендаціями факультетів.

Основними завданнями цього підрозділу є:

- підготовка учнів за всіма предметами незалежного оцінювання якості освіти та вступних випробувань; залучення молоді до вступу в університет;

- пошук та підтримка обдарованих дітей, сприяння їхній подальшій освіті;

- постійна співпраця з факультетськими комісіями сприяння новому набору та активна участь у програмі «Абітурієнт-2012»;

- профорієнтаційна робота серед школярів, участь в організації масових заходів для учнівської молоді;

- активне співробітництво із середніми навчальними закладами Харкова й області та інших міст України з метою пропаганди освіти взагалі і фундаментальної університетської освіти зокрема;

- виконання функцій інформаційного центру приймальної комісії протягом року – надання інформаційних послуг щодо факультетів і спеціальностей та умов прийому до університету.

5.1. Підготовка до вступу в університет

Підготовка до вступу в університет учнів навчальних закладів Харкова та Харківської області здійснюється за предметами незалежного

оцінювання якості освіти та вступних випробувань на підготовчих курсах (вечірня та недільна форми навчання), на яких у 2011/2012 навчальному році в 46 групах за десятима предметами навчалися близько 600 слухачів. У квітні 2012 р. 72 випускники підготовчих курсів пройшли підсумкову атестацію, за результатами якої одержали до 20 балів, які, згідно з Правилами прийому в університет, можуть додаватися до конкурсних балів при вступі в університет на природничо-математичні та інженерно-технічні напрями підготовки.

Профорієнтацію і довузівську підготовку серед випускників навчальних закладів віддалених районів Харківської області та інших регіонів України здійснює Школа дистанційного навчання – на підставі договорів про співробітництво, укладених між університетом і районними відділами освіти та навчальними закладами Харківської, Дніпропетровської, Донецької, Полтавської, Луганської областей та АР Крим.

Навчальна робота відбувається як безпосередньо в представництвах Школи дистанційного навчання в профільних класах, так і за дистанційною (заочною) індивідуальною формою. Для організаторів довузівської підготовки в представництвах цієї школи протягом навчального року двічі проведено установчі семінари. Для учнів профільних класів у представництвах було проведено Дні університету, консультації університетських викладачів з предметів незалежного оцінювання, всі учні одержали рекламні-інформаційні матеріали про університет. У представництвах Школи дистанційного навчання в профільних класах у 2011/2012 навчальному році навчалось близько 160 учнів.

За дистанційною індивідуальною формою довузівську підготовку здобували 90 слухачів. Протягом року для них було проведено 2 очні сесії, під час яких було здійснене тренувальне тестування, відбулися консультації викладачів, практичні заняття, демонстрації фізичних дослідів. Учні взяли участь у Днях відкритих дверей, університетських профорієнтаційних олімпіадах. Крім традиційної заочної форми навчання, в цьому році для слухачів було започатковано форми дистанційного навчання – сесії в режимі on-line, індивідуальні консультації та Skype-конференції за 9 навчальними предметами, консультації відповідального секретаря Приймальної комісії з питань вступу в університет. Усього проведено 36 Skype-конференцій за навчальними предметами та 2 Skype-конференції з питань умов прийому в університет.

Для учнів дистанційних форм навчання протягом навчального року проведено 9 екскурсій до музеїв університету, Центральної наукової бібліотеки, астрономічної обсерваторії, для них організовано зустрічі з деканами факультетів фізико-математичного напрямку.

5.2. Малий каразінський університет

Протягом 2011/2012 навчального року в Малому каразінському університеті 1030 дітей віком від 5 до 16 років здобували додаткову освіту за напрямами: комп'ютерні науки, математика, англійська мова, фізика (теоретична та експериментальна), хімія, біологія, психологія, підготовка до школи. У поточному навчальному році працювали 77 груп. Щомісяця відбувалися зустрічі-засідання літературної студії «Проба пера», найкращі твори опубліковано в тезах XI підсумкової конференції Малого каразінського університету. Для обдарованих дітей організовано спеціальні групи підготовки до олімпіад і конкурсів різного рівня.

У Малому каразінському університеті для учнів 7-10 класів із сільських шкіл всіх 27 районів Харківської області працюють математична, фізична та хімічна заочні школи. У 2011/2012 навчальному році щомісяця близько 200 учнів одержували завдання з методичними вказівками. Перевірені завдання та рекомендації щодо їхнього виконання поверталися учням. Протягом навчального року для кожної заочної школи під час канікул проведено два навчальні дні в університеті, під час яких відбулися лекції та практичні заняття.

Протягом навчального року учні Малого каразінського університету успішно брали участь в учнівських олімпіадах. У III (обласному) етапі Всеукраїнських учнівських олім-

під взяли участь чотири команди Малоого каразінського університету (математика, фізика, хімія, біологія), і з 36 членів цих команд 25 стали переможцями. Загалом серед переможців III етапу 87 є учнями Малоого університету. 10 учнів Малоого каразінського університету перемогли на IV етапі Всеукраїнських олімпіад, а один учень виборов право участі в учнівській Міжнародній олімпіаді з математики 2012 р. Троє випускників Малоого каразінського університету влітку 2011 р. стали переможцями Міжнародних олімпіад і зараз навчаються в університеті.

Успішно виступили учні Малоого каразінського університету в інших змаганнях: у XI Київському Міжнародному математичному фестивалі – 9 переможців; у Всеукраїнському турнірі юних фізиків – абсолютні переможці в командному та особистому заліку, володарі перехідного кубку турніру; у VI Всеукраїнському турнірі математичних боїв імені акад. Ляшка в м. Київ – II місце; у Московській відкритій міській олімпіаді (8 переможців); на XXXVIII Уральському турнірі юних математиків – I місце; в університетському фізико-математичному святі «Наукові старт»; Хіміко-біологічному турнірі ім. І. І. Мечникова, в III Конкурсі знавців російської словесності. Учні Малоого каразінського університету також успішно беруть участь у Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідних робіт учнів – членів МАН України.

19 травня 2012 р. проведено XI підсумкову наукову конференцію Малоого каразінського університету, присвячену Дню науки. До конференції 64 учні представили 61 наукову доповідь та літературний твір. Науковими керівниками учнів були понад 20 викладачів, аспірантів і студентів університету. До конференції видано тези доповідей, учасників нагороджено грамотами та пам'ятними сувенірами, а їхні викладачі одержали подяки від ректора університету.

5.3. Робота з обдарованими дітьми

Крім організації навчальної роботи в підрозділах, Центром проводиться робота з пошуку обдарованих дітей і сприяння їхньому подальшому розвитку та навчанню. 11 та 18 вересня 2011 р., спільно з факультетами фізико-математичного профілю та фізико-математичним лицеем № 27, для учнів 5-8 класів в університеті проведено фізико-математичне свято «Наукові старт», в якому взяли участь близько 800 школярів. Біологічним та хімічним факультетами 19 листопада 2011 р. прове-

дено XV Хіміко-біологічний турнір імені І. І. Мечникова, до якого було залучено 235 учнів 7-11 класів. Спільно з філологічним факультетом 17 березня 2012 р. проведено конкурс «Знатоков российской словесности», у якому взяли участь 269 учнів 8-10 класів. 20 травня 2012 р., спільно з Фізико-математичним лицеем № 27, проведено математичне свято для 4-класників – 108 учасників, 27 переможців.

Університет постійно бере участь в організації та проведенні III етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін по Харківській області, а також відбірково-тренувальних зборів для переможців – з метою формування команд Харківської області до участі в IV етапі Всеукраїнських олімпіад. З 22 січня до 15 лютого 2012 р. в університеті відбулися олімпіади з математики, фізики, астрономії, хімії, історії, географії, економіки, в яких взяли участь 1 984 учні. Всі учасники олімпіад – учні 11-х класів – одержали запрошення до вступу в університет. В організації та проведенні цих олімпіад взяли участь механіко-математичний, фізико-технічний, фізичний, хімічний, геолого-географічний, історичний, економічний факультети та Центр довузівської освіти. У комісіях із розробки завдань працювали 15 співробітників університету, в журі – 76 осіб, у складі експертних комісій – 12 осіб. Відбулися заходи для керівників команд, у яких взяли участь понад 300 вчителів навчальних закладів 42 районів та міст Харківської області.

З метою формування команд Харківської області для участі в IV етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад в університеті було проведено відбірково-тренувальні збори із 7 предметів.

В червні 2012 року на базі університету пройшли тренувальні збори з підготовки команди України до участі в 44-й Всесвітній учнівській олімпіаді з хімії (21-30 липня, м. Вашингтон, США). За підсумками олімпіади, всі чотири члени збірної України завоювали медалі – одну золоту, дві срібні та одну бронзову.

5.4. Співпраця з Малою академією наук України

Харківське територіальне відділення МАН України (президент – ректор університету проф. В.С. Бакіров) забезпечує підтримку обдарованої учнівської молоді, залучення її до наукових досліджень, експериментальної та винахідницької роботи в різних галузях науки і техніки, сприяє роботі учнів у секціях, школах, участі в наукових читаннях, турнірах, науково-практичних конференціях тощо.

У січні-лютому 2012 р. відбувся II етап Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів – членів Харківського територіального відділення МАН. До журі конкурсу-захисту (60 секцій) було подано 1 236 науково-дослідних робіт від учнів-переможців районних (міських) етапів із 42 районів та міст області. Загальна кількість переможців становить 547 осіб. У III етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів – членів МАН України взяли участь 57 учнів-переможців II етапу конкурсу-захисту.

Переможцями III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту стали 53 учні, з них 12 учнів посіли перше місце, 15 учнів – друге, 26 – третє місце.

У 2012 році Харківське територіальне відділення одержало найбільше призових місць серед усіх територіальних відділень МАН України і посіло I місце.

5.5. Профорієнтаційна робота

Робота із залучення до вступу в університет у 2012 році кращих випускників загальноосвітніх навчальних закладів розпочалася восени 2011 р. Було поновлено склад факультетських комісій сприяння новому набору, які розробили плани своєї діяльності на навчальний рік. На сайтах факультетів створено сторінки для абітурієнтів. Середні навчальні заклади Харкова закріплені за факультетськими комісіями сприяння новому набору. Представники факультетів зустрічалися із керівниками, вчителями, учнями цих навчальних закладів, передавали рекламні та інформаційні матеріали про університет, листівки-запрошення до вступу на факультети університету тощо.

Біологічний факультет брав участь у проведенні Хіміко-біологічного турніру ім. І. І. Мечникова, організував безкоштовний консультаційний центр для вступників з підготовки до ЗНО, забезпечив на факультеті проведення лабораторних занять з учнями 10-х класів університетського ліцею.

Геолого-географічний факультет брав участь у роботі Школи юних географів на базі Обласної станції юних туристів; у проведенні III та IV етапів Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії, на базі Обласної станції юних туристів провів Обласну олімпіаду юних геологів.

Екологічний факультет проводив заняття в Школі юного еколога, провів on-line-олімпіади з географії, екології, хімії.

Економічний факультет брав участь у проведенні III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з економіки, для абітурієнтів було прочитано цикл з 8 лекцій з економіки.

Факультет іноземних мов відкрив філії кафедри романської філології та перекладу в 6 середніх навчальних закладах Харкова, провів університетську профорієнтаційну олімпіаду з англійської мови для абітурієнтів економічних спеціальностей, організував вечір німецького кіно для учнів Харківських шкіл та гімназій, забезпечив консультування школярів при підготовці до участі в конкурсній захисті учнів – членів МАН України.

Історичний факультет брав участь у роботі Школи молодих істориків на базі Обласної станції юних туристів, провів для школярів конференцію «Воєнне минуле рідного краю» та Різдвяну наукову конференцію для школярів, долучився до проведення III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії.

Факультет комп'ютерних наук брав участь у проведенні конкурсу-захисту робіт учнів – членів МАН України; створив профорієнтаційну бригаду студентів для оперативного розповсюдження інформації, пов'язаної зі вступом в університет, у школах Харкова та Харківської області.

Медичний факультет створив гурток для школярів з анатомії, проводив для них екскурсії до анатомічного музею.

Механіко-математичний факультет підготував та провів олімпіаду з механіки для школярів на приз ім. І. Є. Тарапова, брав участь в проведенні III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з математики, на факультеті працювали заочна математична школа та гурток з математики для школярів.

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу активно проводив профорієнтаційну роботу в понад 50 школах Харкова та Полтави; студентське наукове товариство факультету провело інтелектуальні ігри «Що? Де? Коли?» з учнями Харківських шкіл 111 та 116.

Радіофізичний факультет підготував для школярів ознайомчі лабораторні роботи, організував проведення профорієнтаційних заходів у 6 містах України.

Соціологічний факультет провів університетську профорієнтаційну олімпіаду «Людина і світ».

Факультет психології продовжив роботу профорієнтаційного гуртка «Психолог», провів екскурсії на факультет для учнів школи-інтернату «Обдарованість» і педагогічного ліцею № 4, студентське наукове товариство факультету брало участь у проведенні занять Школи лідерів та занять із психології для школярів.

Фізико-технічний факультет брав участь у підготовці та проведенні III етапу Всеук-

раїнської учнівської олімпіади з фізики, Турніру юних фізиків, Турніру юних винахідників та раціоналізаторів; забезпечив роботу заочної фізичної школи; провів «Дні науки» в м. Куп'янськ; викладачі факультету брали участь у методичних семінарах вчителів Дзержинського, Ленінського та Київського районів.

Фізико-енергетичний факультет організував роботу Школи юних фізиків у ліцеї «Обдарованість», на факультеті працювала Школа юних дослідників «Малий фіз.-мат.», викладачі факультету брали участь у методичних семінарах вчителів Дзержинського та Київського районів.

Фізичний факультет поновив склад студентської агітаційної бригади зі сприяння новому набору абітурієнтів у 2012 році; співробітники навчально-експериментальної лабораторії провели 24 профорієнтаційні заняття з демонстрацією фізичних дослідів, на яких були присутні близько 1000 школярів Харкова і області; провів університетські профорієнтаційні олімпіади з фізики в містах: Харків, Нікополь, Зеленодольськ, Феодосія; брав участь у проведенні III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з астрономії та II етапу конкурсу-захисту робіт учнів – членів МАН України у секціях «фізика» та «астрономія»; забезпечив роботу гуртків «Юні астрономи» в Харківському обласному Палаці дитячої та юнацької творчості.

Філологічний факультет провів Обласний конкурс знавців російської словесності для учнів 8-11 класів, у якому взяли участь 269 школярів; долучився до проведення міського та обласного турнірів юних журналістів.

Філософський факультет провів VI Всеукраїнську філософську історико-краєзнавчу конференцію учнівської молоді «Пізнай себе, свій рід, свій народ», у якій взяли участь понад 100 учнів з різних міст та регіонів України; на факультеті працював Малий філософський факультет, у якому навчаються 25 школярів, протягом навчального року було проведено 30 лекційних занять. Факультет провів університетську профорієнтаційну олімпіаду «Людина і світ»; протягом року надавав наукову та методичну допомогу з підготовки робіт учнів – членів МАН України; брав участь у роботі журі II етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту робіт учнів – членів МАН України (секції «філософія» і «релігієзнавство та історія релігії»).

Хімічний факультет долучився до організації та проведення Турніру юних хіміків (міського та Всеукраїнського); активно співпрацював с інтернатом «Обдарованість» – на факультеті проводився лабораторний практикум; брав участь у проведенні Хіміко-біоло-

гічного турніру ім. І. І. Мечникова; провів 2 науково-методичні конференції за участю вчителів хімії м. Харкова та Харківської області, а також IV семінар «Хімія XXI століття» для школярів та вчителів; провів дві університетські профорієнтаційні олімпіади з хімії; забезпечив роботу заочної хімічної школи; брав участь у проведенні III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з хімії.

Юридичний факультет створив лекторій для учнів з метою правової освіти населення; провів відкриті лекції для випускників шкіл «права неповнолітніх», «відповідальність неповнолітніх»; протягом року активно проводив профорієнтаційну роботу в 50 школах Харкова.

Видано спеціальний випуск газети «Харківський університет» для абітурієнтів, у якому розміщено інформацію про факультети та Правила прийому в університет у 2012 році. Цю газету одержав кожен відвідувач Днів відкритих дверей, відвідувачі ЦДО, навчальні заклади Харкова та інших міст України, в яких діють представництва Центру довузівської освіти.

На сайті університету були своєчасно розміщені Правила прийому в університет, перелік напрямів та спеціальностей, інформація про умови контрактного навчання.

Було проведено 3 дні відкритих дверей: 6 листопада 2011 р. – 1 230 відвідувачів, 5 лютого 2012 р. – понад 650 відвідувачів, та 5 березня 2012 р. – близько 1000 відвідувачів. Проводилися дні відкритих дверей окремих факультетів. У лютому-березні 2012 р. відбулися 18 університетських профорієнтаційних олімпіад з профільних предметів. У цих олімпіадах взяли участь понад 420 осіб. Профорієнтаційні олімпіади фізико-математичних факультетів були проведені також у містах: Нікополь, Зеленодольськ, Апостолове, Орджонікідзе Дніпропетровської області, Феодосія АР Крим. У цих олімпіадах взяли участь 106 учнів, з яких 34 стали переможцями.

Профорієнтаційна робота проводилася факультетами під час студентської педагогічної практики в 65 школах Харкова (взяли участь керівники практики дев'яти факультетів та 1 118 студентів університету), а також під час проведення в університеті обласного етапу Всеукраїнських олімпіад, Каразінського колоквіуму.

Викладачі Центру довузівської освіти та його співробітники протягом навчального року проводили систематичну профорієнтаційну роботу із слухачами підготовчих курсів вечірньої та заочної форм навчання (близько 700 слухачів). Профорієнтаційна робота здійснювалася також у межах договорів про співробітництво із середніми навчальними

закладами та районними управліннями освіти низки областей України.

Відповідно до Угоди між Харківським регіональним Центром оцінювання якості освіти та університетом, при Центрі довузівської освіти з 4 січня по 20 лютого працював Пункт реєстрації на зовнішнє незалежне оцінювання, де реєстрацію пройшли близько 800 осіб. Кожен відвідувач одержав листівку-запрошення до вступу в університет.

Профорієнтаційна робота проводилася під час участі університету у виставках у містах: Харкові – на виставці «Освіта Слобожанщини – 2011» (жовтень 2011 р.), Києві – на Міжнародній виставці «Освіта та кар'єра – 2011» (листопад, 2011 р.), Кременчуку – на Міжрегіональній виставці «Освіта та кар'єра» (листопад 2011 р.), Первомайську – в межах акції «Вища школа Харківщини – сільському абітурієнту» (грудень 2011 р.), Києві – на Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти» (березень 2012 р.), Ізюмі – в межах акції «Вища школа Харківщини – сільському абітурієнту» (квітень 2012 р.); Первомайськ – «Дні науки в Україні» (квітень 2012 р.).

5.6. Взаємодія із середніми навчальними закладами

Університет має договірні відносини більш ніж із 600 середніми навчальними закладами Харкова, районів Харківської та інших областей України. Відповідно до угод, викладачі та співробітники університету надають методичну допомогу вчителям-предметникам і консультації школярам. Для учнів цих шкіл в університеті постійно проводяться заняття та консультації, екскурсії на факультети, демонстрації фізичних експериментів та екскурсії до НДІ астрономії. Найбільш плідним було співробітництво з низкою шкіл, кількість випускників яких із року в рік переважає серед абітурієнтів і студентів університету. Крім Харківського університетського ліцею, це школи № 46, 27, 6, 149, 116, 45, 47, 80, 62, 161, 169, 172, «Школа Бойко», 173, 122, 150, 89. Співробітники Центру та представники факультетів регулярно проводили зустрічі з учнями та їхніми батьками в навчальних закладах Харкова й області, інших областей України.

5.7. Шефська допомога

Роботу в школах підшефного Богодухівського району та інших навчальних закладах Харківської області покладено на факультетські комісії сприяння новому набору та на Центр довузівської освіти. У грудні 2011

р. відбувся виїзд бригади співробітників університету в м. Богодухів, яка взяла участь у нараді з представниками Богодухівського районного відділу освіти і директорами шкіл. Було укладено угоду з Богодухівським районним відділом освіти про шефську допомогу університету загальноосвітнім школам району на 2012–2015 роки. В усі школи Богодухівського району було передано матеріали для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання та інформаційні матеріали щодо вступу в університет у 2012 році. Відповідно до угоди між Радою ректорів ВНЗ III-IV рівнів акредитації Харківського регіону та Головним управлінням освіти і науки Харківської облдержадміністрації, університет забезпечував участь своїх фахівців у методичній підготовці учнів м. Первомайського до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО). У грудні 2011 р. в м. Первомайському на базі гімназії № 3 для учнів усіх шкіл міста відбувся День університету, під час якого університетські викладачі провели лекції з предметів ЗНО, консультації, розбір типових помилок. Всі випускники одержали матеріали для підготовки до ЗНО. У квітні 2012 р. делегація університету взяла участь у святкуванні Дня науки в Первомайській гімназії № 3. На цей захід були запрошені всі старшокласники міста. Під час зустрічі всі випускники одержали інформаційні матеріали про університет, про правила прийому. Для школярів викладачі університету провели консультації з основних предметів ЗНО – з математики, історії України, української мови та літератури. Відбулися демонстрації фізичних дослідів. Університет продовжував підтримку Обласного ліцею-інтернату «Обдарованість» для сільських школярів. Учні інтернату успішно взяли участь в університет-

ському святі для школярів «Наукові старты». Хімічний факультет університету забезпечив проведення протягом навчального року практичних та лабораторних занять профільних класів у своїх навчальних та наукових лабораторіях; фізико-енергетичний факультет організував у ліцеї роботу Школи юних фізиків; факультет психології для учнів ліцею провів екскурсію на факультет. Студентське наукове товариство медичного факультету на благодійних засадах співпрацювало зі спеціалізованою школою-інтернатом № 8 для дітей з наслідками поліомієліту та ДЦП. Університет постійно надає шефську допомогу загальноосвітній санаторній школі-інтернату для дітей із захворюваннями серцево-судинної системи. Університет надав можливість дітям-сиротам, дітям-інвалідам та учням підшефної санаторної школи-інтернату безоплатно підготуватися до зовнішнього незалежного оцінювання знань і вступу в університет та інші навчальні заклади за предметами ЗНО, створюючи для них зручний розклад занять. На підготовчих курсах Центру довузівської освіти безоплатно навчалися 40 дітей. У рамках шефської допомоги відбулися концерт студентів філологічного факультету з нагоди Дня святого Миколая, виїзд делегації університету до школи-інтернату із поздоровленням школярів і подарунками до Нового року та Різдва Христового. Студенти університету організували виїзний концерт до школи-інтернату з нагоди Дня святого Валентина із врученням іграшок та книг. 4 квітня 2012 р. учні підшефного інтернату були запрошені до університету на концерт з нагоди Дня гумору «Веселі пари». У квітні 2012 р. було організовано екскурсію для учнів школи-інтернату до Центральної наукової бібліотеки.

VI. ВИХОВНА, КУЛЬТУРНА І СПОРТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Значну роль у формуванні світоглядної позиції та ціннісних орієнтацій молоді, передачі їй надбань попередніх поколінь, збереженні і збагаченні культури народу відіграє позааудиторна виховна робота. Вона спрямована на долучення молоді до багатств національної та світової культури і загальнолюдських цінностей. Постійну взаємодію з органами студентського самоврядування, привернення студентського активу до обговорення і розв'язання задач організації навчального процесу, побуту та відпочинку студентів повсякденно здійснювали заступники деканів з виховної роботи, куратори академічних груп.

В університеті та на факультетах відбувалися численні виховні та культурно-просвітницькі заходи. Серед загальноуніверситетських заходів можна відзначити такі:

- святкування 31 серпня 2011 р. «Дня знань» і посвячення близько 2 тисяч першокурсників у студенти;

- відзначення пам'ятних дат, пов'язаних з Великою Вітчизняною війною, – покладання квітів до пам'ятника студбатівцям – до 67-ї річниці перемоги у Великій Вітчизняній війні, до 71-ї річниці від початку війни, до Дня визволення Харкова; урочистий прийом ветеранів і концерт з нагоди 67-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні;

- святкування Міжнародного дня студента 17 листопада 2011 р.;

- XIII Міжнародний фестиваль наукової фантастики та популяризації науки «Зоряний міст» (15-17 вересня 2011 р.);

- концерт-презентація художніх колективів Культурного центру університету «Знай наших!» у рамках проведення Тижня першокурсника (21 вересня 2011 р.);

- вистава «Небо в алмазах» за творами А. П. Чехова у постановці творчого центру «Апарте» (9 листопада 2011 р.);

- щорічний конкурс творчості першокурсників «Альма матер–2011» (18-25 жовтня 2011 р.) і гала-концерт та церемонія нагородження переможців конкурсу творчості першокурсників «Альма матер – 2011» (17 листопада 2011 р.);

- вистава театру «Дель Пьєро» «Дівушки неба, в самолет!» за п'єсою М. Камолетті (14 лютого 2012 р.);

- вистава «Царицины черевички» за мотивами твору М. В. Гоголя «Ніч перед Різдом» у постановці театру «Джерело» (28 лютого 2012 р.);

- святковий концерт «Восьме чудо світу» до Міжнародного жіночого дня 8 Березня (5 березня 2012 р.);

- традиційний конкурс «Красуня університету–2012» (29 березня 2012 р.);

- фестиваль команд КВК «Веселі пари» (4 квітня 2012 р.);

- святкування традиційного Дня випускника Харківського університету, що стало подією загальноміського масштабу (21 квітня 2012 р.);

- традиційні Дні факультетів (квітень – травень 2012 р.);

- урочиста церемонія випуску студентів і святковий концерт у Харківському національному академічному театрі опери і балету імені М. В. Лисенка (28 травня 2012 р.).

Реалізація різноманітних форм та методів культурно-просвітницької роботи здійснюється безпосередньо через творчі об'єднання та колективи Культурного центру університету, що охоплюють понад 430 студентів:

- ансамбль народного танцю «Сонцеворот»;

- академічний студентський хор;

- факультетські команди КВК;

- ансамбль сучасного естрадного танцю «Фаворит»;

- клуб шанувальників поезії;
- театр-студію «Файер-шоу»;
- клуб інтелектуальних ігор «Фенікс».

На XIX Всеукраїнському фестивалі духовних піснеспівів «Від Різдва до Різдва» у Дніпропетровську (січень 2012 р.) університетський хор завоював друге місце серед навчальних закладів України. У 2012 році у міському конкурсі художньої самодіяльності «Студентська весна – 2012» брали участь і стали переможцями студенти університету Дмитро Моргун (економічний факультет), Дмитро Яцина (факультет комп'ютерних наук), Євгенія Сінча (геолого-географічний факультет), Влад Івченко (соціологічний факультет), Денис Сурін, Марія Марченко, Назі Козирева (факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу), Надія Шабленко (фізичний факультет).

У зв'язку зі значним збільшенням кількості іноземних студентів, особливої значущості набула робота з формування чуйного і толерантного ставлення до представників інших країн, залучення студентів-іноземців до громадського та культурного життя університету, сприяння адаптації іноземців. Для іноземних студентів Центр міжнародної освіти проводив численні тематичні уроки-концерти, творчі вечори і виставки, сприяв участі студентів-іноземців у загальноуніверситетських заходах, спортивному та культурному житті університету.

У 2011/2012 навчальному році кафедра фізичного виховання та спорту проводила навчальний процес з фізичного виховання шляхом організації груп з різних видів спорту – з урахуванням інтересів студентів та можливостей спортивних споруд університету. Близько 4 000 осіб обрали таку форму занять з фізичного виховання, причому 7,5% з них – це студенти-старшокорсники. Особливою популярністю серед студентів користуються аеробіка та атлетична підготовка в тренажерних залах. Кожен із цих напрямків рухової активності обрала майже тисяча осіб. Популярні також волейбол, баскетбол, міні-футбол, теніс, настільний теніс, бадмінтон та бокс. Окрім того, студенти мають змогу займатися стрільбою з лука та водним туризмом. Для студентів, які за результатами медичного огляду віднесені до спеціального відділення, заняття проводилися кваліфікованими викладачами в групах фізичної реабілітації з урахуванням нозологічних ознак. Студенти груп лікувальної фізкультури відвідували заняття у Харківській міській студентській лікарні. Слід відзначити, що кількість осіб, які віднесені за станом здоров'я до спеціального відді-

лення, за останній навчальний рік збільшилася і складає лише на 1-3 курсах 658 студентів, 161 особа за станом здоров'я взагалі звільнена від занять з фізичного виховання.

Кадровий склад кафедри фізичного виховання та спорту поступово змінюється відповідно до потреб, пов'язаних з реорганізацією навчального процесу з фізичного виховання. У 2011/2012 навчальному році на кафедрі працювали 2 майстри спорту міжнародного класу, 20 майстрів спорту, 2 заслужених тренери України.

Основою спортивно-масової роботи в університеті стала якісно спланована робота спортивних секцій і фізкультурно-оздоровчих груп, а також система спортивних змагань серед факультетів. У 62-й Спартакіаді університету взяли участь 1 563 студенти. У першій групі факультетів у комплексному заліку Спартакіади перемогла команда економічного факультету, друге місце посіла команда механіко-математичного факультету, третє – факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу. У другій групі факультетів перемогли студенти біологічного факультету, друге місце вибороли студенти факультету комп'ютерних наук, третє – екологічного факультету.

Окрім традиційної студентської Спартакіади, були проведені: спортивне свято першокорсників, кубки студентського профкому з настільного тенісу, волейболу, баскетболу і бадмінтону, черлідінгу, 13-й кубок ректора з міні-футболу, Спартакіада студентських гуртожитків та багато спортивних турнірів на факультетах. Напруженість боротьби за перемогу в кожному турнірі та активна підтримка вболівальниками своїх команд свідчать, що за останні роки інтерес до занять фізичною культурою та спортом в університеті значно зріс, причому не лише серед студентської молоді, а й серед працівників університету.

Збірні команди працівників університету брали участь в обласній Спартакіаді «Здоров'я» серед вищих навчальних закладів. Чемпіонами цих змагань стали команди з тенісу та настільного тенісу, призерами – команди з легкоатлетичного кросу, настільного тенісу, футзалу і бадмінтону. У загальнокомандному заліку Спартакіади «Здоров'я» університет посів друге місце серед вищих навчальних закладів Харківщини. Успіхи працівників університету стали можливими завдяки плідній співпраці ректорату та профспілкових організацій університету. Слід відзначити, що працівники університету у 2011/2012 навчальному році мали змогу займатися не лише у фізкультурно-оздоровчих групах з аеробіки,

атлетичної підготовки у тренажерній залі, міні-футболу, волейболу, тенісу та настільного тенісу на спортивних спорудах університету, а й оздоровчим плаванням у басейні «Локомотив».

Студентські збірні команди університету брали участь у 19-й Спартакіаді вищих навчальних закладів Харківської області. Переможцями цих змагань стали команди з тенісу та настільного тенісу, призерами – команди з волейболу (чоловіки), черлідінгу, легкоатлетичного кросу, скелелазіння, фехтування, шахів та шашок. У загальнокомандному заліку збірна команда університету посіла п'яте місце. Понад 50 студентів університету стали переможцями та призерами цих змагань у особистому заліку. Однак організація та проведення змагань обласної студентської Спартакіади, на жаль, не відповідають вимогам сьогодення і тому слід, у першу чергу, орієнтуватися на якісну організацію та проведення спортивно-масової роботи в університеті.

Провідні спортсмени університету у 2011/2012 навчальному році досягли значних успіхів у спортивних змаганнях найвищого рівня. До вісімки кращих у змаганнях з тенісу на Всесвітній Універсіаді у Китаї ввійшли Анастасія Васильєва (філологічний факультет) та Ганна Півень (філософський факультет). Дар'я Беззубенко (економічний факультет) стала чемпіонкою України з тенісу у змішаному парному розряді та виконала норматив майстра спорту. Студент історичного факультету Єгор Плевако переміг у престижному боксерському турнірі «Золоті перчатки Нью-Йорка» у суперважкій ваговій категорії. Збірна команда університету з черлідінгу стала переможцем кубку України та призером чемпіонату України. Майстер спорту міжнародного класу з боротьби дзюдо Артем Василенко (економічний факультет) та випускниця хімічного факультету Вікторія Коваль (стрільба з лука) були учасниками літніх Олімпійських ігор 2012 року.

VII. ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Традиційно головними напрямками роботи ЦНБ були вдосконалення процесів інформаційно-бібліографічного обслуговування читачів, розширення доступу до світових інформаційних ресурсів, поповнення університетського репозитарію, формування і збереження фондів та їхня оптимізація, дослідницька робота з фондами, створення бібліографічних покажчиків, культурно-просвітницька діяльність.

Фонд ЦНБ на 1 червня 2012 р. становить 3 403 088 примірників. Для читачів працюють 5 абонементів, 12 читальних залів, 2 спеціалізовані зали каталогів, служба міжбібліотечного абонементу, зал інформаційного сервісу, Центр Інтернет-технологій. Цілодобово працює електронний каталог з електронним замовленням. На сайті <http://www.univer.kharkov.ua/main/library> висвітлюються всі аспекти роботи бібліотеки. На web-сторінці ЦНБ працюють електронний архів (репозитарій) університету – eKhNUIR, довідково-бібліографічна служба «Віртуальний бібліограф», «Бібліотечний форум», з грудня 2011 року створюється eScriptorium – архів рідкісних видань і рукописів (<http://escriptorium.univer.kharkov.ua/>).

7.1. Комплектування фондів

У 2011/2012 навчальному році до ЦНБ надійшло 26894 примірники, 15026 назв,

у тому числі: книг – 13291, журналів – 5448, дисертацій – 149, авторефератів – 7882, газет – 15, видань на електронних носіях – 104, українською мовою – 18997, іноземними мовами – 1364, отримано наукової літератури – 17003, навчальної – 9072, художньої – 819, російською мовою – 6533 примірники.

Фонд ЦНБ складає:

Назв	460569
Примірників	3403088
Книг	2102261
Журналів	1203825
Газет	3367
На електронних носіях	7294
Дисертацій	70992
Авторефератів	956
Рукописів	2549
Карт	1827480
Наукової	1154734
Навчальної	376729
Художньої	480148
Українською мовою	726067
Іноземними мовами	2201003
Російською мовою	9170

На комплектування фондів витрачено 493,4 тис. грн. Передплачено 42 назви газет, 349 назв журналів на суму 377,2 тис. грн.

Протягом 2011/2012 навчального року коригувалася база даних «Книгозабезпеченість навчального процесу». Співробітники бібліотеки

надавали інформацію кафедрам і факультетам з книгозабезпеченості навчальних дисциплін.

Рада з комплектування на своїх засіданнях разом з представниками факультетів розглядала питання передплати періодичних видань, баз даних, замовлення нових видань.

Головними джерелами комплектування є видавництва та книготорговельні організації Харкова, Києва, Донецька, Львова, Вінниці: видавництва «Знання», «Кондор», «Новий Світ-2000», «Центр учбової літератури», «Магнолія-2006», «Каравела», «Сага», НПВ «Ідея», ТОВ «Ельга», фірма «БУРУНіК», фірма «Самміт-книга» та інші.

Фонд бібліотеки поповнювався дарами. Від викладачів та співробітників університету, приватних осіб отримано 1 676 примірників,

від благодійних фондів та організацій – 733 примірники.

7.2. Обслуговування користувачів. Управління автоматизованих технологій

Структурні підрозділи ЦНБ обслуговують до 50 тис. користувачів. Щорічні відвідування становлять близько 400 тис., книговидача – понад 1, 1 млн. примірників на різних носіях інформації. Усі читальні зали працюють у режимі відкритого доступу. Збереження фондів забезпечується системою магнітного захисту.

У ЦНБ функціонує автоматизована інформаційно-бібліотечна система (АІБС), складовими частинами якої є: електронний каталог з електронним замовленням; штрих-кодові читацькі документи; автоматизована система обслуговування на абонементів наукової і художньої літератури, у читальних залах, відділі реєстрації користувачів; електронні бази даних, як придбані, так і створені самостійно. У 2011/2012 навчальному році у ЦНБ продовжувалася підготовча робота з автоматизації процесів обслуговування на навчальних абонементів № 1, 2, що дозволить значно

удосконалити якість обслуговування студентів навчальною літературою. Планується з 1 вересня 2012 р. розпочати автоматизоване обслуговування на абонементі навчальної літератури №1 для студентів гуманітарних факультетів.

Великий обсяг АІБС вимагає удосконалення програмного забезпечення. Згідно з рішенням Ученої ради університету, у 2012 році придбано нове програмне забезпечення Абсо-текUnicode, яке дозволить значно розширити систему автоматизованого обслуговування, підвищити надійність збереження електронної інформації. Придбано і встановлено нове ліцензійне програмне забезпечення для головного серверу бібліотеки, проведено комплекс робіт зі встановлення на 25 робочих місцях сучасного комп'ютерного обладнання, здійснюється конвертація інформації з БД Libermidia до БД Абсо-текUnicode.

Постійно розвивається електронна бібліотека ЦНБ. Зростає обсяг електронного каталогу, поповнюється фонд повнотекстових версій видань. На сьогодні електронний каталог складає понад 700 тис. записів, у ньому відображена інформація про майже 1 млн. примірників.

Продовжувалася активна робота зі створення

Бази даних, доступ до яких надавався ЦНБ у режимі он-лайн протягом 2011/2012 навчального року

№ з/п	Назва	Зміст
БД, придбані за кошти університету		
1	EBSCO host	12 тематичних баз, що включають повні тексти з понад 10 000 назв англійських журналів гуманітарного, природничого та математичного профілю, медицини, економіки, питань вищої освіти та інформаційних наук.
2	База даних компанії East View «Издания по общественным и гуманитарным наукам»	20 провідних російських періодичних публікацій з історії, соціології, філології, філософії, економіки тощо.
3	Журнали Королівського хімічного товариства (Великобританія) – Royal Society of Chemistry	Понад 40 назв журналів одного з найвідоміших видавців літератури з хімії.
4	Журнали Американського фізичного товариства (American Physical Society)	Провідні наукові журнали з фізики з високим рівнем цитування.
Віртуальні бази даних бібліотеки Міжнародної інформаційної служби Держдепартаменту США		
1	CQ Resources, Ebrary, Encyclopedia Britannica, Gale Resources, Global Issues in Context тощо	Колекції іноземними мовами із суспільних та гуманітарних наук, медицини, мови і літератури, філософії та релігії, освіти, бізнесу, природничих наук тощо.
Тестові доступи		
1	Он-лайн-бібліотека Центру навчальної літератури CULOnline	Понад 500 україномовних навчальних посібників та підручників, рекомендованих МОН України, з економічних, гуманітарних та природничих наук.
2	POLPRED.com	Моніторинг промисловості та послуг у Росії і за кордоном, огляд преси та повні тексти повідомлень провідних інформаційних агенцій, документи аналітики й огляди преси.
3	Ebrary: Academic Complete Collection	44 тис. назв цифрових книг: бізнес та економіка, інформаційні технології, освіта, інженерія і технології, історія та політика, гуманітарні науки, мовознавство, літературознавство і лінгвістика, право, науки про життя, медицина, фізика, психологія, філософія, соціологія й антропологія.

4	Бази даних КИТАЮ	Бази даних наукових видань Китаю компанії EastView.
5	Вестник Московского государственного университета	Всі серії Вісника МДУ ім. М. В. Ломоносова на платформі EastView.
6	Scientific Net – Materials Science and Engineering	Журнали: “Materials Science Forum”, “Key Engineering Forum”, “Solid State Phenomena”, “Defect and Diffusion Forum”, “Advanced Materials Research”, “Applied Mechanics and Materials”, “Advances in Science and Technology”, “Journal of Nano Research” тощо.
7	Електронно-бібліотечна система IPRbooks	Бібліотека з усіх галузей знань, містить понад 5000 видань – підручники, навчальні посібники, монографії, довідкові видання тощо.
8	Market Research Monitor	Он-лайн-колекція з 10 000 звітів про ринкові дослідження спеціалістів EuromonitorInternational
9	Електронна бібліотека видавничого дому «Гребенников»	Статті, опубліковані у 25 спеціалізованих журналах з маркетингу, реклами, менеджменту, фінансів, управління персоналом тощо.
10	MathSciNet	База даних оглядів, рефератів та бібліографічної інформації Американського математичного товариства (AMS, American Mathematical Society).
11	Видавництво Multi-Science	29 журналів, що заповнюють пробіли в науковій літературі та відповідають викликам технологічного розвитку на межі виникнення нових дисциплін.
12	Oxford Scholarship Online	Повнотекстова бібліотека, яка пропонує майже 7 000 електронних академічних монографій і популярних книг у 18 різних колекціях.
13	Encyclopaedia Britannica Academic Edition	Дослідницький ресурс, створений та рецензований групою визнаних вчених (понад 4 500 учасників).
14	Britannica Image Quest	Он-лайн-ресурс, що містить більш ніж два мільйони широкоформатних зображень, отриманих з більш ніж 50 кращих колекцій світу.
15	Бази даних компанії Ovid	1 200 журналів 80 видавництв біологічного, медичного профілю та з питань охорони здоров'я (щомісячне оновлення).

і супроводження (з 2009 р) електронного архіву (репозитарію) університету. До електронного репозитарію університету eKhNUIR на 1 липня 2012 р. внесено 5412 документів, зафіксовано 3964 автори. Згідно з результатами рейтингу Webometrics (квітень 2012 р.), електронний архів університету посідає 452 місце серед 1519 інституційних репозитаріїв світу.

Ще одним напрямком роботи ЦНБ є створення нової електронної повнотекстової бази – «eScriptorium – архів рідкісних видань і рукописів для науки і освіти». Архів «eScriptorium» містить повні електронні версії (або фрагменти) рідкісних видань і рукописів.

7.3. Гуманітарна і науково-просвітницька діяльність

Протягом 2011/2012 навчального року в ЦНБ було організовано 173 книжково-ілюстративні та 13 художніх виставок, у тому числі 3 – міжнародні.

Застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій дозволило запровадити нову форму виставкового експонування документів – віртуальні (електронні) виставки. Зокрема, у 2011/2012 навчальному році

користувачі ознайомилися з життям і діяльністю Ф. І. Шміта – візантолога, археолога, музезознавця, мистецтвознавця, педагога, академіка Української АН, професора Харківського університету (1912–1921); В. Ф. Лаврушина – доктора хімічних наук, професора, ректора Харківського університету (1960–1966).

Продовжувалася робота з організації художніх виставок. Експонувалися дві художні виставки викладачів університету: виставка живопису професора кафедри експериментальної фізики В. Пойди «Пейзаж, натюрморт (авторські роботи та копії творів майстрів живопису)»; фотовиставка доцента кафедри експериментальної фізики В. Хижкового «Зупинена мить».

У листопаді 2011 р. у рамках X сезону Днів грецької культури у Харкові у бібліотеці проходила виставка «Раннехристиянские и Византийские памятники Салоник, признанные ЮНЕСКО памятниками Всемирного культурного наследия». Виставку було підготовлено і представлено Філією Грецького Фонду культури м. Одеси у рамках програми Фонду «Представлення пам'яток Всемирного культурного наследия ЮНЕСКО, находящихся в Греции». У грудні 2011 р. відкрилася художня

виставка «Польські дослідники Сибіру». 6 березня 2012 р. відбулося урочисте відкриття художньої виставки Ю. Легейди «Я відчуваю запах квітів», 21 березня 2012 р. – виставки «Жінки у польській науці». Директором Архіву ПАН Ханною Краєвською було проведено лекцію «Роль жінки в політиці на прикладі історичної особи – Роксолани».

23 квітня 2012 р. відбулася презентація книжок краєзнавчої тематики видавництва «Издательство «САГА». 25 квітня 2012 р. проведено круглий стіл, присвячений 500-річчю вірменської друкованої книги. У рамках заходу було організовано книжково-ілюстративну виставку «500 лет печатной книги Армении». Вірменська поетеса Анаїт Саркісян представила свої нові книги «Глазами духа» і «Мать». 24 травня 2012 р. відкрито виставку «Коллекція малюнків і описів Ліфляндії Іоганна Кристофа Бротце в Академічній бібліотеці Латвійського університету».

7.4. Наукова діяльність ЦНБ

Одним із головних напрямків роботи ЦНБ є науково-дослідна робота.

Дослідження історії формування фондів, архівознавчих, бібліографічних і книгознавчих проблем, інформаційне розкриття колекцій рідкісних і цінних видань є невід'ємною частиною наукової діяльності відділу книжкових пам'яток, цінних видань і рукописів.

Протягом 2011 р. проводився фронтальний перегляд фонду рідкісних видань, фонду літератури з мистецтва і періодичних видань. Всього переглянуто близько 8 000 примірників. Виявлено 348 видань з особистих бібліотек, книг з автографами, екслібрисами.

Проводилася робота з виявлення особистих записів, ідентифікації їхньої належності тій чи іншій особі, розкриття й дослідження провенієнцій, маргіналій, екслібрисів, у тому числі й іноземними мовами. Були виявлені автографи І. Даниловича, правознавця та історика, професора Харківського університету; А. П. Кадлубовського, професора Харківського університету; П. І. Кеппена, історика, етнографа, бібліографа; О. М. Пипіна, відомого дослідника російської літератури; І. Кукульєвич-Сакцинського, славіста, історика літератури, письменника та ін. На 25 примірниках іноземних журналів знайдено книжкові знаки князя М. В. Рєпніна.

4-6 жовтня 2011 р. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відбулася Міжнародна наукова конференція «Формування і розвиток бібліотечного електронного середовища». У рамках конференції пройшло засідання круглого столу «Збереження бібліо-

течних фондів у процесі формування електронних бібліотечних ресурсів». В обговоренні завдань збереження бібліотечних фондів у процесі формування електронних бібліотечних ресурсів взяли участь фахівці ЦНБ. 26 жовтня 2011 р. на Міжнародній науковій конференції «Конфуцій і сучасний світ», яку проводив Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Анхойський університет (Китай), Інститут Конфуція при Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна за підтримки Штаб-квартири Інститутів Конфуція (Китай) пройшла секція «Схід – Захід: Перспективи співробітництва бібліотек в умовах сучасного інформаційного простору». У роботі секції взяли участь понад 60 фахівців бібліотечної та музейної справи з Харкова, Києва, Львова, Острога та Москви.

У березні 2012 р. ЦНБ разом з Науковою бібліотекою Національного університету України «Юридична академія імені Ярослава Мудрого» і Харківською державною науковою бібліотекою імені В. Г. Короленка стала організатором круглого столу «Питання вдосконалення діяльності відділів рідкісних книг бібліотек в інформаційному забезпеченні науково-освітнього процесу».

У квітні 2012 р. на базі ЦНБ відбувся Міжнародний науково-практичний семінар «АБІС Absotheque: нові можливості для бібліотек».

26 квітня 2012 р. відбувся віртуальний круглий стіл з Науковою бібліотекою Бакинського державного університету. Учасники поділилися інформацією про основні напрямки діяльності своїх установ, обговорили плани подальшої співпраці.

У 2012 році відбулася презентація біобібліографічного покажчика «Ізмаїл Іванович Срезневський (до 200-річчя від дня народження)», підготовленого фахівцями науково-бібліографічного відділу ЦНБ. Для створення покажчика вперше були залучені бібліографічні ресурси бібліотек п'яти країн: України, Росії, Сербії, Словенії, Болгарії.

ЦНБ очолює Харківське зональне методичне об'єднання бібліотек державних вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, до якого належать 36 бібліотек м. Харкова, Полтавської і Сумської областей. Фахівці бібліотеки постійно надають консультації, проводять семінари, наради.

ЦНБ очолює також секцію з організації та збереження інформаційних ресурсів бібліотек вищих навчальних закладів України Науково-методичної бібліотечної комісії (НМБК) Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Проводиться відповідна робота в цьому напрямку.

VIII. МУЗЕЙНИЙ КОМПЛЕКС УНІВЕРСИТЕТУ

8.1. Музей історії університету

Протягом 2011/2012 навчального року Музей історії університету відвідало близько 4 000 осіб, проведено 189 екскурсій для студентів перших курсів, слухачів Центру міжнародної освіти, Центру довузівської освіти, школярів і гостей університету та м. Харкова. Музей зустрів гостей із Австрії, В'єтнаму, Грузії, Естонії, Італії, КНР, Латвії, Польщі, Росії, Сербії, Словенії, США, Танзанії.

Співробітники музею проводять фондову, виставкову, науково-дослідну, методичну, навчальну та просвітницьку роботу. Протягом року до фондів музею надійшло понад 370 одиниць зберігання, зокрема, документи та фотоматеріали професорів Харківського університету Б. Ф. Данилевича та А. І. Епштейна; залікова книжка, автобіографія та інші документи, пов'язані з навчанням в університеті Героя Радянського Союзу В. П. Чижова; документи і рукописи біолога М. І. Кріштофовича та доцента біологічного факультету М. П. Божко. Регулярно поповнювався фотоархів музею.

У 2011/2012 навчальному році було організовано та проведено 10 тимчасових виставок, присвячених визначним подіям з історії університету та країни, ювілеям видатних вчених: «До 100-річчя з дня народження відомого фізика-теоретика, професора Харківського університету, академіка О. І. Ахієзера», «Наші в Антарктиді», «Результати археологічного польового сезону 2011 р.», «Увага! Показує Харків: з історії Харківського телебачення», «Історія університету в документах його професорів», «Листування відомих митців з А. Ф. Луньовим та його вихованцями», «Жінки, діти, квіти: світ краси на етикетці від солодоців XIX-XX ст.», «Чтоб успешно развиваться, нужно спортом заниматься!», «Ми пам'ятаємо про ваш подвиг!» (до Дня

Перемоги), «До 90-річчя з дня народження професора, завідувача кафедри, проректора В. І. Астахова».

При музеї працює «Клуб любителів університетських історій», який об'єднує студентів та викладачів історичного та інших факультетів університету. У 2011/2012 навчальному році учасники Клубу зустрілися з А. Ю. Утевським, О. П. Мартем'яновим, В. М. Духопельниковим, Д. В. Журавльовим, Л. Ю. Посоховою, відвідали кафедру генетики.

8.2 Музей природи

Одним із основних напрямків музейної діяльності є науково-експозиційна робота. Науковими співробітниками музею за звітний період було розроблено 13 наукових експозицій. Для створення нових експозицій та проведення науково-дослідної роботи Музей природи співпрацює з Нікітським ботанічним садом, Національним науковим центром – заповідником «Мис Мартьян», науково-дослідними установами та ВНЗ Польщі, Росії, Киргизстану, Австрії, Португалії, Німеччини. Вже кілька років співробітники музею працюють у межах проекту Volkswagen Stiftung “**Biodiversity and Evolution of the Central Asian and Caucasian vipers (Viperidae)**” та Erasmus Mundus Action.

Науковці музею беруть участь у наукових конференціях. Протягом року видано 21 наукову статтю та каталог наукової колекції ящірок, що зберігаються у музеї.

Музей є консультативним науково-методичним центром для краєзнавчих музеїв Лівобережної України, для викладачів вищих та середніх навчальних закладів, працівників науково-дослідних інститутів. Науковими співробітниками музею були підібрані колекції гірських порід і мінералів та розроблено науково-експозиційний план зі створення

природничої експозиції у краєзнавчому музеї м. Первомайського.

З метою поширення природничо-наукових знань серед населення Музей природи проводить екскурсійно-лекційну роботу за 16 темами. Екскурсії проводяться українською, російською та англійською мовами. За звітний період у музеї було проведено 1120 екскурсій та занять. За цей час музеї відвідало 19 тис. екскурсантів.

Для безперервного поповнення фондів новими зібраннями, які допомагають удосконалювати вже існуючі експозиції, фонди музею постійно поповнюються новими експонатами. За звітний період до музею надійшло 737 музейних предметів.

8.3 Музей археології та етнографії Сlobідської України

Музей археології та етнографії Сlobідської України протягом 2011/2012 навчального року продовжував працювати як навчальний, науковий та музейно-методичний центр. Завдяки роботі археологів університету та плідній співпраці з археологами ДП ОАСУ «Сlobідська археологічна служба» фонди музею щорічно збільшуються на декілька тисяч екземплярів. Зокрема, за рік до музею надійшло близько 9 308 тис. артефактів.

Працівники музею є керівниками та науковими співробітниками археологічних

експедицій «Більська археологічна експедиція» та «Верхньосалтівська середньовічна археологічна експедиція» в Україні, «Туркестанська археологічна експедиція» в Казахстані.

Важливим напрямом діяльності музею є виставкова робота. Щорічно за участю його співробітників проводяться виставки досягнень польових сезонів. Для популяризації університетської освіти систематично організовуються виставки в школах міста та області. У музеї продовжується робота ювілейної виставки до 90-річчя відомого українського археолога, Почесного професора ХНУ імені В. Н. Каразіна Б. А. Шрамка.

У рамках проекту «Вузівський музей – районному музею» було відкрито виставку «Скіфи та елліни» в Красноградському краєзнавчому музеї імені П. Д. Мартиновича (вересень 2011 р.) та «Виставку матеріалів із розкопок біля с. Студенок Ізюмського району» (вересень 2011 р.) в Ізюмському краєзнавчому музеєві імені М. В. Сибільова.

При музеї працює єдина в Україні вузівська реставраційна майстерня, постійно діє Науковий семінар імені О. С. Федоровського, в роботі якого беруть участь науковці Харкова та області.

У 2012 року розпочався капітальний ремонт нового комплексного виставкового приміщення в головному корпусі університету.

ІХ. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

У 2011/2012 навчальному році університет активізував міжнародне співробітництво, що є однією з важливих умов позиціонування у міжнародному науково-освітньому просторі, розширення наукової співпраці, трансферу інноваційних розробок. Діяльність університету в галузі міжнародних зв'язків розвивалася у кількох напрямках:

- реформування та активний розвиток інструментів міжнародної співпраці університету;
- співробітництво з вищими навчальними закладами та установами зарубіжних країн;
- відрядження викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів і студентів за кордон для участі в наукових конференціях, школах та тренінгах, проведення наукових досліджень і стажування, мовні курси тощо;
- прийом іноземних фахівців та дипломатичних делегацій в університеті;
- участь структурних підрозділів університету та окремих викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів і студентів у конкурсах для одержання стипендій та грантів міжнародних організацій і фондів.

Університет має угоди про співробітництво, включаючи й міжкафедральну співпрацю, із 164 іноземними організаціями з 47 країн світу. У 2011/2012 навчальному році найбільш успішне співробітництво велось з Аньхойським університетом (КНР); Університетом прикладних наук Міттвайда (ФРН); Берлінським університетом імені Гумбольдта (ФРН); Дрезденським технічним університетом (ФРН); Технічним університетом Лодзі (Польща); Білоруським державним університетом (Білорусь); Московським державним університетом ім. М. В. Ломоносова, Інститутом ядерних досліджень Російської академії наук (Росія); Великотирновським університетом «Святий Кирило та Мефодій», Софійським університетом

«Св. Климент Охридський», Болгарською академією наук (Болгарія); Гданським університетом, Університетом імені Адама Міцкевича в м. Познань (Польща); Університетом імені Фрідріха-Олександра в Ерлангені-Нюрнберзі, Інститутом фізики плазми імені Макса Планка (ФРН), а також з університетами Прикордонного білорусько-російсько-українського університетського консорціуму.

Університет підписав Меморандум про взаєморозуміння щодо реалізації Проекту «Еразмус Мундус: Вікно зовнішньої співпраці» Європейського Союзу; договори про співробітництво з Федеральним технологічним університетом штату Парана (Бразилія), Університетом Англія Раскін (Велика Британія), Ісламським університетом «Азад» (Іран), Університетом м. Падуя (Італія), Північно-Західним університетом політології та права (КНР), Хебейським професійним інститутом іноземних мов (КНР), Ляонінським університетом (КНР), Університетом імені Гоце Дельчева (Македонія), Університетом прикладних наук м. Міттвайда (ФРН), Щецинським університетом (Польща), Університетом Марібору (Словенія), Газіантепським університетом (Туреччина), Університетом наук і технологій м. Лілль (Франція), а також Центром космічних досліджень Польської академії наук (Польща).

Найактивніша співпраця без укладених угод за минулий навчальний рік здійснювалася з університетом Женеви (Швейцарія), університетом Маямі (США), Стамбульським університетом (Туреччина), Університетом Абердину (Великобританія), Краківським технологічним університетом (Польща), університетом Алма-Ати (Казахстан), Університетом природних ресурсів та прикладних наук (Австрія), Університетом Дусбург-Ессен

(ФРН), Центральним європейським університетом (Угорщина), Вірменським державним університетом (Вірменія), університетом Кіпру (Кіпр).

Плідна міжнародна співпраця здійснюється за угодами, що супроводжуються окремими факультетами та структурними підрозділами, зокрема, біологічним, геолого-географічним, історичним, механіко-математичним, фізико-технічним, соціологічним, економічним факультетами, а також факультетами іноземних мов і міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, Центром міжнародної освіти, Центральною науковою бібліотекою, Інститутом Конфуція, Центром болгаристики та балканських досліджень імені Марина Дринова, Центром енергоефективності та альтернативної енергетики.

Усього за 2011/2012 навчальний рік кількість відряджених за кордон викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів і студентів університету за всіма напрямками склала 485 осіб (з них викладачів, співробітників та докторантів – 259 осіб, аспірантів та студентів – 226 осіб), які виїжджали до 36 країн. Найбільше закордонних відряджень було на факультетах геолого-географічному, економічному, екологічному, історичному, механіко-математичному, міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, соціологічному, фізико-технічному, філологічному.

Результати закордонних відряджень викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів, студентів, а також результати міжвузівського співробітництва у 2011/2012 навчальному році були відображені в 128 статтях, 8 монографіях, 1 підручнику, 2 навчальних посібниках, 2 збірках наукових праць, 1 енциклопедії, 1 спецкурсі; зроблено 1471 доповідь на міжнародних наукових конференціях за кордоном і в Україні, захищено 5 кандидатських та 2 докторські дисертації (з використанням матеріалів, отриманих під час міжнародних досліджень), подано 2 заявки на видачу закордонних патентів. Найбільших результатів досягнуто на факультетах: геолого-географічному, історичному, соціологічному, фізичному, фізико-технічному, філософському, хімічному, в НДІ астрономії та Центрі міжнародної освіти.

Університет прийняв із-за кордону, в тому числі в межах міжвузівського співробітництва, 904 особи з 39 країн світу. Майже всі факультети приймали іноземців, але найбільше їх було на факультетах: біологічному, геолого-географічному, економічному, екологічному, історичному, механіко-математичному, радіофізичному, соціологічному, філософському, хімічному, а також у НДІ хімії, Інституті ви-

соких технологій, Центрі міжнародної освіти, Центрі болгаристики та балканських досліджень імені М. Дринова, Центральній науковій бібліотеці, Центрі енергоефективності та альтернативної енергетики, відділі міжнародних програм та академічної мобільності.

Активізації міжнародної діяльності університету сприяло створення за рішенням Ученої ради університету Центру міжнародного співробітництва. Центр має на меті об'єднати всі підрозділи, що працюють у галузі інтернаціональної діяльності, та консолідувати їхні зусилля на підвищенні міжнародного рейтингу університету. До складу центру входять відділ організації міжнародної діяльності; відділ міжнародних програм та академічної мобільності; Україно-Ізраїльський академічний центр; Україно-Німецький академічний центр; Україно-Польський академічний центр; Україно-Африканський академічний центр; Академічний центр країн Азії; Україно-Арабський академічний центр. Завдяки діяльності Центру університетом у 2011 році направлено на навчання та стажування до кращих університетів світу 14 студентів і аспірантів. У 2012 році у них навчання розпочинають 29 студентів та аспірантів.

У 2011/2012 навчальному році розпочато роботу з організації програм подвійних дипломів з європейськими університетами, зокрема, з Технічним університетом Лодзі (Польща) (бакалавріат за напрямом «адміністративний менеджмент»), Університетом Ніца-Софія-Антиполіс (Франція) (магістратура за напрямом «механіка»), Університетом прикладних наук Міттвайда (ФРН) (магістратура за спеціалізацією «екологія та нетрадиційні джерела енергії»). Берлінський університет Гумбольдта (ФРН) прийняв трьох студентів на навчання за магістерською програмою «соціологія» (терміном 2 роки). Слід зазначити, що у більшості випадків навчання студентів університету за кордоном здійснюється за рахунок державних програм та освітніх програм Європейського Союзу (зокрема, Erasmus Mundus).

У 2011/2012 навчальному році Центром міжнародного співробітництва розроблено 13 проектних пропозицій для участі в конкурсі програми TEMPUS Європейського Союзу, що дозволило університету стати лідером у національному списку аплікантів програми та увійти до десятки найактивніших європейських аплікантів. До розгляду програми ЕС Erasmus Mundus подано 6 проектних заявок, зокрема, проекти «Міжнародна Дорожня карта розвитку українсько-китайської освіти», «Східно-Західні Європейські мережі бізнес-освіти», «Культурна і психологічна підготовка та підтримка мобільності в Європейських

країнах і просування європейської вищої освіти», «Сталий розвиток міста чи регіону на основі еко-гуманістичного підходу, не втрачаючи ідентичності міста», «Стійкий розвиток освіти за рахунок передачі знань», а також докторська програма «Регіональна економіка та економічна політика».

Загалом кількість партнерів у перелічених вище проектах складає 81 наукову установу та університет із 25 країн світу. Серед Європейських партнерів знаходяться такі визнані ВНЗ, як Університет Турку у Фінляндії, Ніца-Софія-Антиполіс та Університет Бордо у Франції, Університет Арістотеля у Греції, університет Альгавре в Португалії, університет Лінеус у Швеції, Нортумбрийський університет у Великобританії та інші.

У квітні 2012 року університет приєднався до Європейської мережі безпеки життєдіяльності ENETOSH.

Продовжує зростати авторитет Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на міжнародному рівні. З ініціативи іноземних державних та громадських установ у 2011/2012 навчальному році відбулася низка заходів міжнародного значення. Університет відвідали дипломати В'єтнаму, Естонії, Ізраїлю, Китаю, Латвії, Польщі, Росії, Словенії, США, Франції, ФРН, які виступали з лекціями перед студентами і викладачами університету, брали участь у роботі конференцій і круглих столів та інших заходах.

Серед міжнародних заходів, що пройшли в університеті, можна, зокрема, відзначити:

– візит 29 вересня 2011 р. Надзвичайного та Повноважного Посла Соціалістичної Республіки В'єтнам, під час якого університету було вручено Орден Дружби Соціалістичної Республіки В'єтнам;

– зустріч 1 жовтня 2011 р. Надзвичайного та Повноважного Посла КНР з ректорами вищих навчальних закладів Харкова та концерт на честь 62-ої річниці утворення КНР;

– відкриття 10 жовтня 2011 р. Українсько-Російського технологічного парку «Слобожанський», участь у створенні якого брав університет;

– візит до університету 12 жовтня 2011 р. Почесного доктора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна президента Республіки Словенії Д. Тюрк, який провів зустріч зі студентами та викладачами і прочитав лекцію «Нові держави в міжнародному співтоваристві: приклад Словенії і України»;

– візит 26 жовтня 2011 р. делегації ООН на чолі з Координатором системи ООН, Постійним представником Програми розвитку ООН в Україні Олів'є Адамом, та підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Харківським національним університетом імені В. Н. Каразіна та Програмою розвитку ООН;

– круглий стіл 4 квітня 2012 р. «Експертна оцінка інвестиційної привабливості Харківської області з точки зору європейських інвесторів», у роботі якого взяли участь голова Харківської обласної державної адміністрації М. М. Добкін, голова Харківської обласної ради С. І. Чернов, Харківський міський голова Г. А. Кернес та виконавчий директор Східного Комітету Німецької економіки, радник Федерального уряду Німеччини професор Райнер Лінднер.

У 2011/2012 навчальному році продовжував успішно працювати Інститут Конфуція. Філії інституту були відкриті в Сумському державному університеті, Полтавському університеті економіки і торгівлі, Інституті Східнознавства (м. Харків), Кременчуцькому ліцеї № 11, Харківському університетському ліцеї, «Авторській школі Бойка» (м. Харків), загальноосвітніх школах «Лествіца» та 99 (м. Харків). Працюють курси китайської мови, на яких навчаються 168 студентів факультету іноземних мов (спеціальність «китайська філологія»), 165 студентів економічного факультету, факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу; 260 учнів загальноосвітніх шкіл. У 2011/2012 навчальному році Інститут Конфуція провів низку культурних заходів, спрямованих на ознайомлення слухачів Інституту і мешканців м. Харкова з китайською культурою та традиціями китайського народу. Були проведені три наукові конференції та круглий стіл з питань китаїстики та викладання

Х. ІНФОРМАЦІЙНА ТА ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

10.1. Інформаційна діяльність

У 2011/2012 навчальному році університет продовжив зміцнювати свої позиції в національному та регіональному інформаційному просторі. На цьому напрямку були зосереджені зусилля Центру зв'язків з громадськістю та пресою, на який покладено завдання ефективної реалізації інформаційно-іміджевої та рекламної стратегії університету. Інформаційна активність університету та представників університетської громади була стабільно високою і мала на меті посилення позитивного іміджу університету як одного з провідних науково-дослідних, освітніх закладів Харківського регіону та країни. Слід відзначити стабільність обсягів інформації про університет у мас-медіа (табл. 10.1). Відзначимо, що кількість повідомлень у мережевих джерелах продовжує приблизно вдвічі перевищувати число повідомлень у традиційних ЗМІ.

Основний масив медіа-матеріалів стосувався подій та заходів, що відбувалися в університеті. Увага представників ЗМІ була зосереджена на висвітленні ювілейних дат, корпоративних свят університету, візитів іноземних делегацій, відкритті мистецьких та інших виставок, подій зі студентського життя. Найбільший медійний резонанс викликали такі заходи, як випуск і посвячення у студенти, святкування 207 і річниці університету та Міжнародного дня студентів, візит президента Республіки Словенія Д. Тюрка, зустріч студентів із гравцями ФК «Металіст», виставка «Увага! Показує Харків: з історії харківського телебачення», міжнародний науковий симпозіум «Видатні поляки Харківщини», конкурс «Красуня університету», обрання вчених університету членами НАН України, оприлюднення високих позицій університету у національних та міжнародних рейтингах. ЗМІ також висвітлювали нові наукові розроб-

Таблиця 10.1

Повідомлення про університет у засобах масової інформації

Місяць	Засоби масової інформації						Усього медіа-повідомлень	
	Преса		Телебачення		Інтернет-ЗМІ			
	2009/ 2010	2011/ 2012	2009/ 2010	2011/ 2012	2009/ 2010	2011/ 2012	2009/ 2010	2011/ 2012
Вересень	38	42	31	28	75	77	144	147
Жовтень	36	54	38	32	66	72	140	158
Листопад	39	28	43	35	93	81	175	144
Грудень	24	33	42	32	43	54	109	109
Січень	39	45	58	25	67	73	164	143
Лютий	46	32	38	39	94	89	178	160
Березень	36	38	29	25	56	66	121	129
Квітень	45	50	33	48	43	63	121	161
Травень	32	29	18	15	73	59	123	103
Червень	39	31	18	12	58	45	115	88
Липень	34	55	33	28	63	78	130	161
Усього	408	437	381	319	731	757	1520	1503

ки вчених університету, які продовжують залишатися для мас-медіа авторитетними експертами із різноманітних питань.

Вивчення тональності та спрямованості інформаційних повідомлень про університет показало переважання інформації позитивного та нейтрального характеру. Негативні повідомлення зустрічалися у медіа-матеріалах досить рідко, в основному, вони були пов'язані із надзвичайними ситуаціями та не мали різко негативних наслідків для іміджу університету.

Через офіційний веб-сайт університету Центр зв'язків з громадськістю та пресою оперативно інформував студентів, викладачів та співробітників університету про події та заплановані заходи, транслював відповідну інформацію до регіональних та національних мас-медіа. У 2011/2012 навчальному році було підготовлено і розповсюджено близько 100 прес-релізів та ньюс-релізів. Розвивається плідна взаємодія із прес-службою Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, видавництвом «Педагогічна преса», завдяки чому новини та інші повідомлення про університет оперативно розміщувалися на веб-сайті Міністерства, освітньому порталі «ПедПреса». Центр успішно взаємодіяв із прес-службами та відділами зі зв'язків з громадськістю місцевих органів влади, наукових та освітніх установ. Триває робота зі зміцнення конструктивних взаємин із представниками місцевих та національних мас-медіа, зокрема, газетами «Вечірній Харків», «Время», «Комсомольская правда в Украине» (харківська філія), журналом «Что, где, когда? Харьков», інформаційними агенціями «Укрінформ», «Медіапорт», інформаційними порталами «В городе», обласною державною телерадіокомпанією.

Проводилося систематичне рекламування освітніх послуг університету в цілому та окремих факультетів. Розробка концепції та виготовлення дизайну рекламно-іміджевих матеріалів здійснювалася у співпраці із Видавництвом університету, що дозволило витримувати особливий університетський стиль рекламних матеріалів. Згідно з програмою «Абітурієнт-2012», відповідно до циклів роботи Приймальної комісії, задля стимулювання нового набору абітурієнтів Центр зв'язків з громадськістю та пресою подавав інформацію про умови здобуття вищої освіти в університеті, відкриття нових напрямів підготовки фахівців, проведення Днів відкритих дверей, розміщував матеріали у довідниках для абітурієнтів тощо. Рекламою університету були охоплені практично всі носії: від метро-

політену (25% від загального обсягу реклами), телебачення (23%), преси (20%) до радіостанцій (10%). Особливий акцент, порівняно з попереднім навчальним роком, було зроблено на посиленні рекламних потоків у мережі Інтернет (22%).

Було виготовлено новий презентаційний україно- та англомовний відеофільм про діяльність університету, розроблено нові інфографічні презентації.

Центр зв'язків з громадськістю та пресою організовував інформаційний супровід вступної кампанії, влаштовував інтерв'ю та коментарі з питань набору першокурсників – ректора і представників Приймальної комісії, оперативно готував відповіді на запити журналістів.

За ініціативою Центру зв'язків з громадськістю та пресою, а також за участі співробітників і студентів соціологічного факультету було проведено соціологічне дослідження, присвячене вивченню стану й особливостей сприйняття бренду Каразінського університету його студентами. Результати серії якісних опитувань, а також розширеного он-лайн-опитування засвідчили наступне. «Ім'я» університету має суттєве значення для студентів і є престижним для представників тих соціальних груп, до яких вони входять. Власне бренд університету студенти пов'язують з якістю викладання, зокрема, традиціями класичної освіти, славетною історією навчального закладу, а також політикою відбору найкращих абітурієнтів. Було виявлено суттєвий рівень позитивного емоційного ставлення осіб, які навчаються, до університету (університет розглядається більшістю з них як «другий дім», «велика родина» тощо), а також високий рівень поінформованості цільових груп внутрішньої громадськості про події університетського життя, що свідчить про дієвість інформаційної діяльності. Ключовими джерелами отримання відомостей про життя університету для студентів виступають телебачення та мережа Інтернет.

10.2. Веб-комунікації

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна представлений у мережі Інтернет групою сайтів. Станом на 1 серпня 2012 р. працюють сайти університету, 20 факультетів, 43 кафедр, а також Центральної наукової бібліотеки, науково-дослідних інститутів астрономії, біології, хімії. Окрім того, представлені сайти Центрів довузівської, міжнародної, післядипломної освіти, Центру електронного навчання, Ботанічного саду, Музею історії університету,

газети «Харківський університет», Первинної профспілкової організації співробітників, Первинної профспілкової організації студентів, аспірантів і докторантів, Студентського наукового товариства, Центру працевлаштування студентів та випускників.

У 2011/2012 навчальному році були оновлені сайти факультетів іноземних мов, психології, фізико-енергетичного, економічного, геолого-географічного.

На виконання Програми розвитку Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на 2010-2020 роки у грудні 2011 р. за наказом ректора було створено Центр веб-комунікацій, який відповідає за представлення університету в мережі Інтернет, формування системної політики університету з питань веб-комунікацій у навчальній, науковій, інформаційній діяльності університету.

На Центр веб-комунікацій покладено виконання таких функцій:

- оперативне поширення актуальної інформації про університет у мережі Інтернет через університетський сайт, веб-ресурси структурних підрозділів, соціальні мережі;
- забезпечення роботи сайту університету, координація робіт з його змістового наповнення, створення контенту для сайту університету;
- розробка та впровадження стандартів роботи з веб-ресурсами університету, реалізація перспективних і поточних програм розвитку сфери веб-комунікацій в університеті;
- контроль роботи веб-ресурсів, що репрезентують університет та його підрозділи в інтернет-середовищі, моніторинг та координація роботи сайтів підрозділів університету, проведення експертиз веб-ресурсів підрозділів, надання дозволу на їхнє впровадження, експлуатацію чи реконструкцію, формування

рекомендацій щодо їхньої корекції, приведення до вимог університетських стандартів;

- навчання працівників структурних підрозділів університету експлуатації веб-ресурсів в організації навчального процесу, науковій та інформаційній діяльності, допомога в організації навчального та наукового процесів в університеті засобами веб-комунікацій;
- реалізація інноваційних проектів у сфері веб-комунікацій.

У березні-червні 2012 р. Центр веб-комунікацій провів моніторинг роботи сайтів структурних підрозділів університету, результати якого розглядалися на засіданнях ректорату і стали основою для розробки рекомендацій з удосконалення сайтів.

Роботу сайту університету інтегровано із соціальними мережами, зокрема, з популярними ресурсами «В контакте», „Facebook”, „Twitter”, „Google+”.

Центр веб-комунікацій впроваджує використання нових типів контенту для веб-ресурсів університету. Зокрема, у першій половині 2012 року було запущено «Віртуальний тур по Каразінському університету», що включає 65 панорам. Розпочато створення відеорепортажів («Випуск студентів 2012 року», «Старт вступної компанії 2012 року»). Станом на 12 липня 2012 р. відеоматеріали «Старт вступної компанії 2012 року» протягом 10 днів переглянули 1709 користувачів, а «Випуск студентів 2012 року» – 3150 осіб.

Проведено моніторинг відвідуваності сайту університету за 2011/2012 навчальний рік (табл. 10.2). Аналіз свідчить про чисельність аудиторії сайту університету, який виконує функцію одного з найбільш дієвих інструментів комунікацій, та стабільну тенденцію до розширення кола користувачів.

Таблиця 10.2

Відвідування сайту університету у 2011/2012 навчальному році

	Відвідувачів		Переглядів	
	усього	у середньому за день*	усього	у середньому за день*
Усього	470074	1499	2448603	7798
Вересень 2011	39479	1315	218272	7275
Жовтень 2011	35530	1146	182497	5887
Листопад 2011	40206	1340	201474	6716
Грудень 2011	36037	1163	161155	5199
Січень 2012	46914	1513	223201	7200
Лютий 2012	48580	1675	225124	7763
Березень 2012	42411	1368	196124	6327
Квітень 2012	38541	1285	184118	6137
Травень 2012	48049	1550	259964	8386
Червень 2012	58363	1945	353803	11793
Липень 2012 *	36634	3663	242871	24287

* інформація за 1-10 липня 2012 р.

У рейтингу присутності у мережі Інтернет Webometrics за липень 2012 року університету посідає 1469 місце у світі та четверте в Україні.

10.3. Видавнича діяльність

У 2011/2012 навчальному році діяльність Видавництва університету була спрямована на подальший розвиток видавничої діяльності, забезпечення потреб університету у виданні навчальної, наукової, методичної та іншої літератури. Особливу увагу було приділено стабілізації технології та організації виробництва, нарощуванню темпів випуску продукції.

Протягом 2011/2012 навчального року у Видавництві було підготовлено до друку та видано у серії «Підручник (навчальний посібник) Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна» 66 підручників і навчальних посібників, у серії «Методична література» – 123 видання та 37 монографій загальним обсягом 2337 обліково-видавничих аркушів (табл. 10.3, 10.4).

Діяльність Видавництва було відзначено на XIV Харківському фестивалі «Світ книги» Дипломом Гран-прі в номінації «Видавництво року» за сприяння інтелектуальному розвитку молоді.

Таблиця 10.3

Видання навчальної та наукової літератури у Видавництві університету

Навчальний рік	Підручники /навчальні посібники з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України	Навчальні посібники	Монографії	Методична література
2009/2010	23	27	16	83
2010/2011	30	45	20	121
2011/2012	23	43	37	123

Таблиця 10.4

Видання підручників, навчальних посібників у Видавництві університету у 2011/2012 навчальному році

Підрозділ	Підручники і навчальні посібники з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України	Підручники і посібники без грифа Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України	Методичні матеріали
Біологічний	2	3	4
Інститут високих технологій:			
Фізико-технічний	1	4	3
Комп'ютерних наук	1		
Фізико-енергетичний		1	1
Геолого-географічний	2	1	3
Економічний		2	7
Іноземних мов	2	1	17
Історичний		2	2
Медичний	3		5
Механіко-математичний	1		8
Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу		1	5
Психології		3	6
Радіофізичний	1	1	
Соціологічний	2	1	11
Фізичний	1	3	7
Філологічний		3	8
Філософський		2	11
Хімічний	5	2	4
Юридичний		2	3
Центр міжнародної освіти		7	8
Кафедра фізичного виховання			1
Екологічний	2	4	6
Навчально-методичний центр			3
По університету	23	43	123

ХІ. ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Запланований обсяг загального бюджету університету складає у 2012 році 245 млн. 802 тис. грн. Надходження і видатки загального та спеціального фондів університету у 2011 і 2012 роках відображені в табл. 11.1, 11.2, на

послуги зі спеціального фонду фінансове становище університету ускладнилося.

Заробітна плата за I півріччя 2012 року (у порівнянні з 2011 роком) станом на 1 липня 2012 р. збільшена у зв'язку зі:

Таблиця 11.1

Надходження та фактичні видатки загального фонду університету у 2011-2012 роках, тис. грн.

Показник	2011 рік		2012 рік (I півріччя)	
	Надходження	Фактичні видатки	Надходження	Фактичні видатки
Заробітна плата та нарахування	90546,0	90546,0	54933,3	54933,3
Стипендії	53106,0	53106,0	31287,9	31287,9
Комунальні послуги	9229,0	9229,0	2750,0	2750,0
Видатки на харчування, грошова компенсація на придбання одягу та навчальної літератури студентам із числа дітей-сиріт	1742,0	1742,0	903,9	903,9
Капітальний ремонт	-	-	-	-
РАЗОМ	154623,0	154623,0	89875,1	89875,1

рис. 11.1, 11.2. У зв'язку із суттєвим збільшенням у 2012 році витрат на комунальні

1) змінами в якісному складі науково-педагогічного персоналу за рахунок одержання

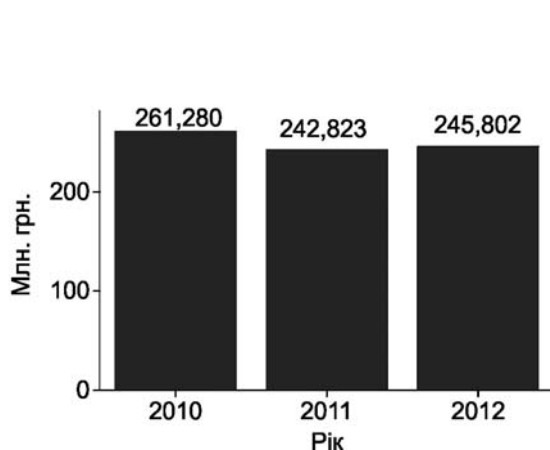

Рис. 11.1. Загальні надходження до бюджету університету у 2010-2012 роках.

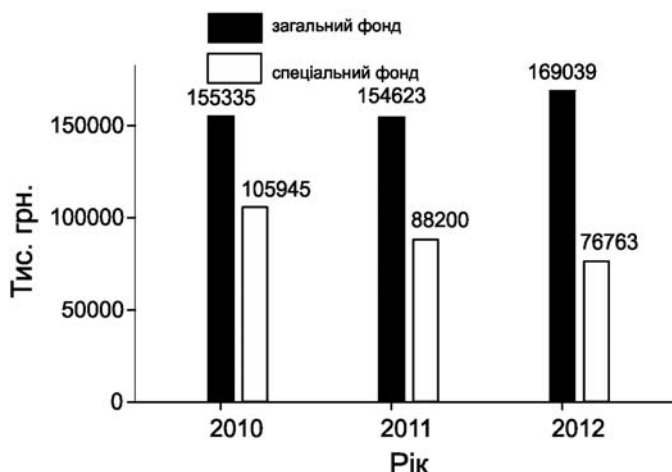

Рис. 11.2. Надходження до загального та спеціального фондів університету у 2010-2012 рр.

Таблиця 12.2

Фактичні видатки спеціального фонду університету у 2011-2012 роках. тис. грн.

Показник	2011 рік	2012 рік	
		План (I півріччя)	Фактично (I півріччя)
Заробітна плата та нарахування	47908,0	29746,6	29746,6
Комунальні послуги	14233,0	16358,8	16143,1
Утримання ВНЗ (предмети, матеріали, відрядження, видавнича діяльність, оплата послуг та інші видатки)	14210,0	8773,0	8570,8
Капітальний ремонт, обладнання	10290,0	4244,9	4144,3
РАЗОМ	86641,0	59123,3	58604,8

Таблиця 11.3

Планові надходження коштів за навчання від студентів контрактної форми навчання (громадян України) у 2011/2012 навчальному році

№ з/п	Факультет	Кількість контрактів	Планові надходження, грн.
1	Біологічний	126	851545
2	Геолого-географічний	127	836305
3	Економічний	555	5300779
4	Екологічний	55	382595
5	Іноземних мов	578	6988321
6	Історичний	131	946865
7	Комп'ютерних наук	17	183585
8	Медичний	240	2677582
9	Механіко-математичний	44	337205
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	453	4844924
11	Психології	224	2589581
12	Радіофізичний	5	49540
13	Соціологічний	94	719365
14	Фізико-технічний	10	77079
15	Фізичний	18	138060
16	Філологічний	322	2104610
17	Філософський	63	396560
18	Хімічний	114	822200
19	Юридичний	478	5420605
20	ПДО	63	402710
	Разом	3717	36070016

наукового ступеня та вченого звання значною кількістю науково-педагогічних працівників;

2) підвищенням посадових окладів з 1 січня 2012 р. на 9,8% , з 1 квітня 2012 р. – на 2,72% , згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 1298 від 30.08.2002 р. (зі змінами);

3) підвищенням мінімальної заробітної плати з 1 січня 2012 р. (1073 грн.) та з 1 квітня 2012 р. (1094 грн.), відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2012 рік»;

4) збільшенням суми щомісячної індексації заробітної плати, згідно з постановою Кабіне-

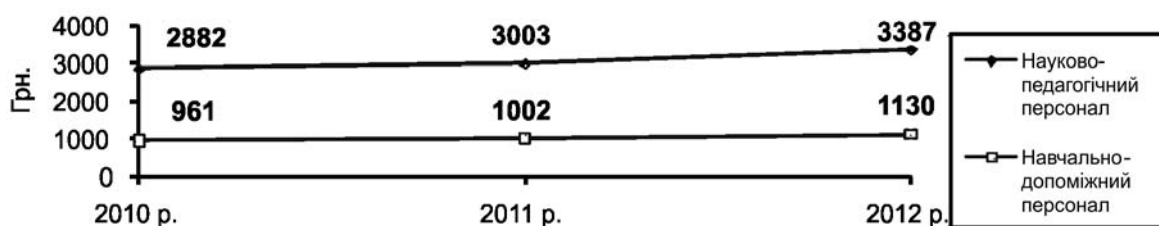

Рис. 11.3. Середньомісячна заробітна плата у 2010-2012 роках

Таблиця 11.4

Планові надходження коштів за навчання від студентів контрактної форми навчання (іноземних громадян) у 2011/2012 навчальному році

№ з/п	Факультет	Кількість контрактів	Планові надходження, грн.
1	Біологічний	37	725492
2	Геолого-географічний	98	1439958
3	Економічний	317	6104440
4	Екологічний	13	182172
5	Іноземних мов	104	2202044
6	Історичний	8	114577
7	Комп'ютерних наук	14	258077
8	Медичний	1079	22013265
9	Механіко-математичний	24	323435
10	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	134	2742168
11	Психології	28	514876
12	Радіофізичний	37	560898
13	Соціологічний	5	78302
14	Фізико-технічний	0	
15	Фізичний	8	111061
16	Філологічний	59	1157032
17	Філософський	2	18377
18	Хімічний	5	125443
19	Юридичний	341	6406542
20	Підготовче відділення	219	2021870
	Разом	2532	47100029

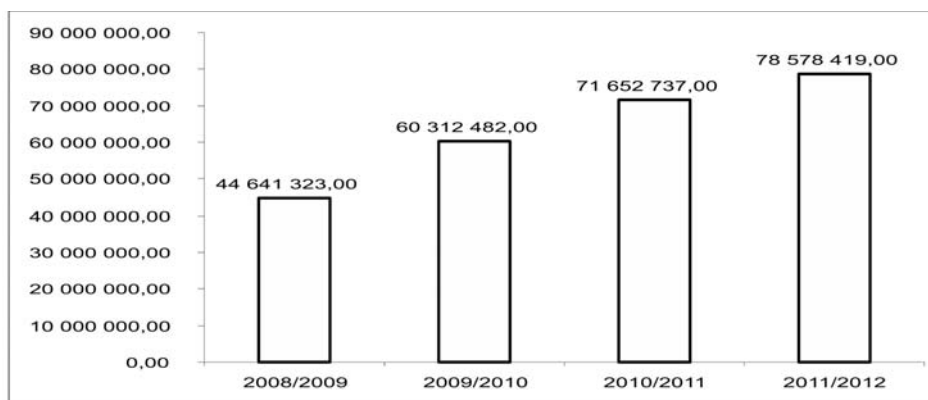

Рис. 11.4. Динаміка надходжень коштів (грн.) за навчання

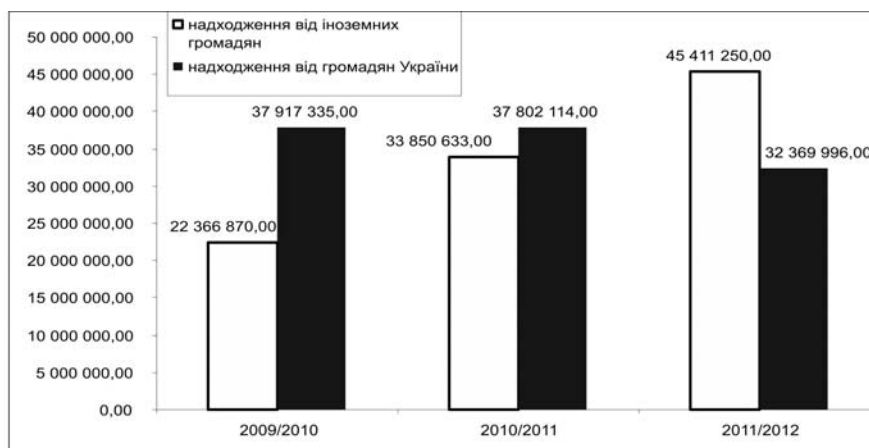

Рис. 11.5. Динаміка надходження коштів (грн.) від громадян України та іноземних громадян

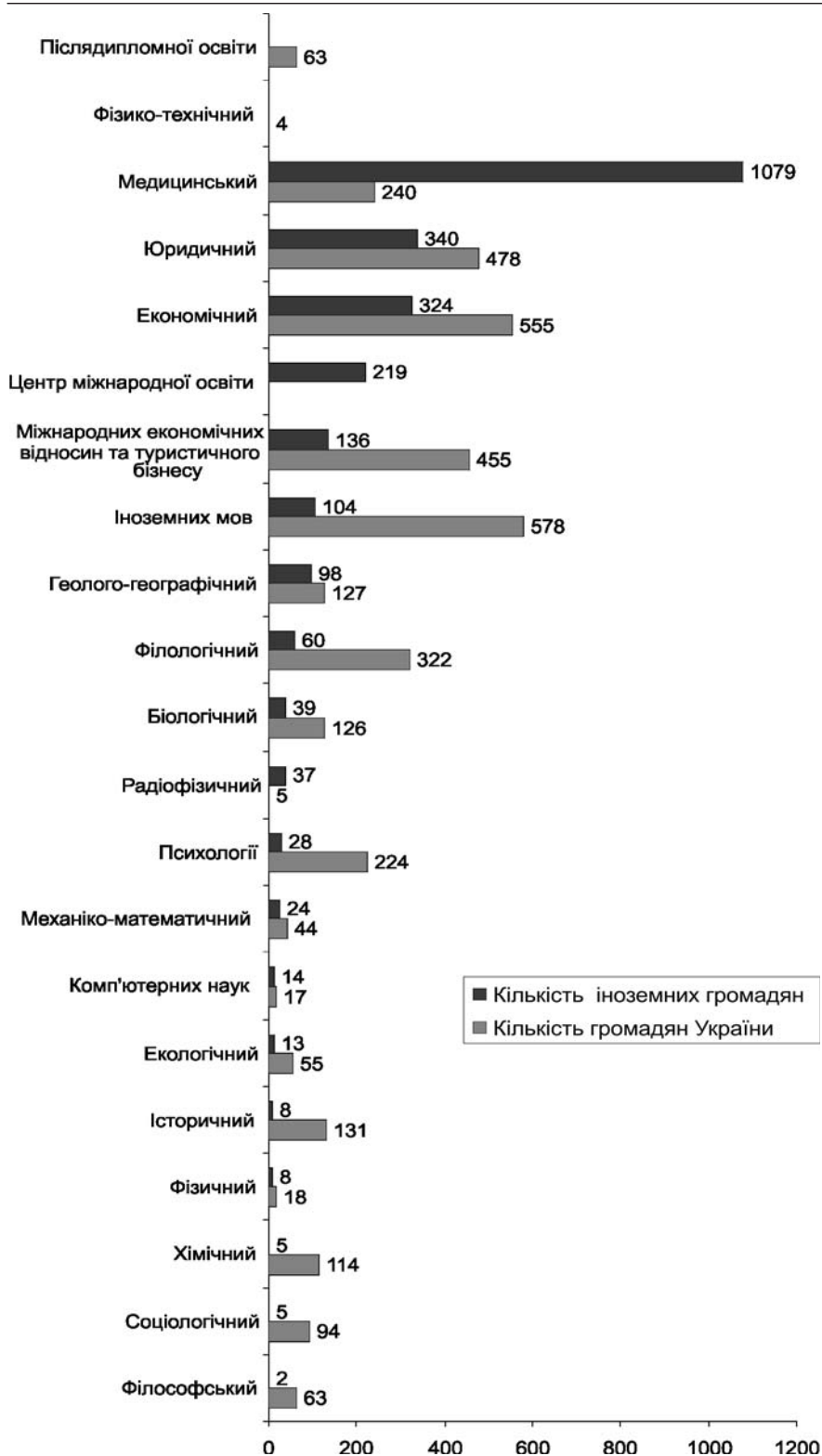

Рис. 11.6. Кількість студентів, які навчалися за контрактом у 2010/2011 та 2011/2012 навчальних роках

ту Міністрів України № 1078 від 17.07.2003 р., пов'язаним зі збільшенням прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Таким чином, середньомісячна заробітна плата науково-педагогічного та навчально-допоміжного персоналу збільшилася (порівняно з 2011 роком) на 12,8% (рис. 11.3).

У 2011/2012 навчальному році збереглися тенденції, що були характерними для набору на навчання осіб за кошти юридичних та фізичних осіб у 2010/2011 навчальному році. А саме, продовжила скорочуватися кількість студентів-громадян України, які навчаються за контрактом, при збільшенні кількості іноземних громадян. Водночас, надходження коштів до бюджету університету за рахунок оплати навчання фізичними та юридичними особами зросло. Це зростання, порівняно з аналогічним періодом 2010/2011 навчального року, пояснюється збільшенням надходжень за навчання на юридичному факультеті, а також значним збільшенням надходжень на медичному факультеті.

Відомості щодо контрактного навчання наведені на рис. 11.4-11.6 і в табл. 11.3, 11.4.

ХІІ. ВИКОНАННЯ КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ, ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНОК ПРАЦІВНИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ, А ТАКОЖ ОСІБ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ

Протягом 2011/2012 навчального року адміністрація університету разом із профспілками дбала про посилення соціального захисту працівників університету. Колективний договір між адміністрацією та трудовим колективом Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на 2010-2014 роки прийнято на конференції трудового колективу у грудні 2010 р. Колективний договір унормовує, зокрема, трудові відносини, організацію праці, режим роботи; фінансово-економічну діяльність, оплату праці, стимулювання працівників; умови та охорону праці; соціально-побутові пільги; забезпечення житлово-побутового обслуговування працівників. На конференції трудового колективу університету 27 грудня 2011 р. були прийняті зміни та доповнення до чинного Колективного договору: розширено Додаток 5 «Положення про преміювання», що дозволяє преміювати кураторів студентських груп – переможців щорічного конкурсу на кращу студентську групу, а також переможців щорічної виставки-конкурсу навчальної літератури; Колективний договір доповнено Додатком 5 Б – «Положення про порядок виплати грошової винагороди працівникам музеїв Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за сумлінну працю та зразкове виконання трудових обов'язків»; виключено позиції, пов'язані із санаторієм-профілакторієм «Буревісник» у зв'язку з ліквідацією цього підрозділу.

«Комплексні заходи з охорони праці та техніки безпеки у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна на 2012 рік» були узгоджені в обсязі 393 тис. грн. Було проведено щорічну атестацію робочих місць із важкими та шкідливими умовами праці, за результатами якої працівники отримують надбавки до заробітної плати, додаткові відпустки, спецхарчування та інші пільги. Співробітники, які працюють у шкідливих

умовах, щорічно проходять медогляд; у 2011/2012 навчальному році на це витрачено 46 тис. грн. Комісія профкому спільно з відділом з охорони праці університету провели традиційний огляд-конкурс з охорони праці.

Велика увага приділялася стимулюванню якісної та напруженої праці; премій працівникам за 2011 рік та 5 місяців 2012 року виплачено на суму 5915,5 тис. грн. Колективним договором передбачено надання матеріальної допомоги працівникам університету за різних обставин; обсяг такої допомоги за 2011 рік та 5 місяців 2012 року склав понад 335 тис. грн.

Постійно знаходилося під контролем адміністрації та профкомів організація громадського харчування в університеті.

Влітку 2012 року для дітей співробітників придбано 39 путівок до оздоровчого табору «Ікаренятко» (Крим, Рибаче). Згідно з Колективним договором, адміністрація надала дотацію на відпочинок дітей у розмірі 42 тис. грн. До дитячих оздоровчих таборів у Харківській області видано 6 путівок. Батьки сплачували лише 30% вартості путівок.

Конференція трудового колективу внесла до Колективного договору зміни щодо дотацій на путівки до спортивно-оздоровчого табору «Фігурівка». Тепер дотації надаються не лише працівникам та їхнім дітям, але й онукам. До табору «Фігурівка» працівникам було надано 58 путівок.

Діти співробітників університету одержали подарунки до Нового року на суму 60 тис. грн. Для дітей було придбано також 750 квитків на Новорічні свята. Восени були організовані екскурсії для дітей до хлібозаводу «Кулиничі» та до Кінологічного центру. За вибором працівників було організовано 5 екскурсій пам'ятними місцями Харківської області. На культурно-оздоровчі заходи з бюджету профкому було витрачено 170,7 тис. грн.

Працівники університету і члени їхніх родин також мають змогу відпочити влітку на базах відпочинку Чорноморського узбережжя. Було видано 64 путівки до баз Алушти, Гурзуфу, Коктебелю, Феодосії, Алупки.

У 2011 році витрати з Фонду соціального захисту склали понад 800 тис. грн. Проректор з економічних питань – головний бухгалтер та проректор з адміністративно-господарчої роботи двічі на рік звітували на засіданнях профкому про хід виконання Колективного договору та Комплексних заходів з охорони праці.

Реалізацію програм соціально-економічного захисту та підтримки осіб, які навчаються в університеті, здійснює первинна профспілкова організація студентів, аспірантів і докторантів спільно з адміністрацією університету. Нормативні засади такої співпраці покладено в основу Угоди між адміністрацією університету та первинною профспілковою організацією студентів, аспіратів і докторантів, яку було прийнято на конференції трудового колективу 24 грудня 2009 р.

Головними напрямками роботи профспілкової організації за звітний період були соціальний захист, оздоровлення і спортивна робота, поліпшення побутових умов у гуртожитках, а також організація дозвілля та відпочинку студентів, аспірантів і докторантів.

За рахунок стипендіального фонду було надано матеріальної допомоги на суму 309 тис. грн., премій за особливі успіхи у навчанні та науковій роботі, участь у спортивному та культурному житті університету – на суму 373 тис. грн.

За рахунок профспілкових коштів у період з вересня 2011 р. до червня 2012 р. було надано виплат та компенсацій на лікування на суму 45,1 тис. грн., дотацій на оздоровлення – 174,6 тис. грн., заохочувальних виплат – 89 тис. грн.

Літній відпочинок студентів і аспірантів традиційно проходить у спортивно-оздоровчому таборі університету «Фігурівка». Влітку 2012 року у СОР «Фігурівка» оздоровилися 180 членів профспілки. Профком спільно з адміністрацією університету приділив особливу увагу реконструкції та покращенню умов проживання і відпочинку у таборі. Також влітку студентам було запропоновано відпочинок у санаторії м. Ялта, а взимку – на горнолижному курорті Драгобрат (Закарпатська обл.) за путівками із 50% знижками. Студенти пільгових категорій (інваліди, чорнобильці, сироти) отримували безкоштовні путівки. У результаті в Криму було оздоровлено 90 студентів, у Карпатах – 90.

Спільно з «Промислово-страховою компанією» профспілковий комітет проводив ро-

боту щодо страхування студентів університету від нещасних випадків. У минулому навчальному році було застраховано 2332 особи. Студентам, які отримали травми та пошкодження, страхова компанія виплачувала грошові компенсації в розмірі 14 грн. за день.

Також проводилася активна робота з популяризації спорту серед членів профспілки. Вже традиційними стали «Кубки студентського профкому» з п'яти видів спорту. Вперше відбувся «Кубок студентського профкому з черлідінгу». Здійснювалася підтримка університетських команд для участі у студентській лізі України з баскетболу. Четвертий рік поспіль спільно з кафедрою фізичного виховання та спорту та студентською дирекцією студмістечка проводилася Спартакіада серед мешканців гуртожитків студмістечка.

Успішно продовжувалася співпраця з футбольним клубом «Металіст». Розповсюджувалися квитки на матчі чемпіонату України з футболу та Єврокубки, а також символіка клубу. У листопаді 2011 р. в університеті було організовано зустріч з провідними гравцями та керівництвом клубу.

Всі охочі студенти були забезпечені пільговими проїзними квитками в метрополітені, це 90% всіх студентів університету.

Продовжувався запис студентів на курси водіїв. Цього року 150 студентів отримали права зі знижкою 20%.

Для більш ефективного залучення студентів до міжнародних програм протягом навчального року в студентському профкомі оформлювалися міжнародні студентські посвідчення – ISIC, за минулий навчальний рік такі посвідчення оформили 250 студентів.

Окремим напрямом роботи було формування молодіжних трудових загонів для роботи на об'єктах університету. Влітку 2011 року в них працювали 40 студентів, вони отримали заробітну платню від університету, а також премії від профкому на суму 38163 грн.

Профспілковий комітет та Студентська навчальна рада університету у 2011/2012 навчальному році були ініціаторами та учасниками проведення численних культурно-просвітницьких, благодійних, спортивних та інтелектуальних заходів. Серед них – святкування 207-ї річниці з дня заснування університету та Дня студента (17 листопада 2011 р.), тиждень першокурсника, допомога в проведенні конкурсу першокурсників «Alma mater-2011», «Дня випускника», конкурсу «Красуня університету», університетського та міжвузівського кубків КВК, свята «Студентське весілля», благодійних акцій, різноманітних фотовиставок, зустрічей студентів з діячами культури

та видатними науковцями. Студентською навчальною радою університету було створено блог студентів університету «UN.k».

Важливим питанням було поліпшення умов проживання в гуртожитках студмістечка, де на початок 2011/2012 навчального року мешкали 3832 студенти. Загальна сума витрат на ремонт гуртожитків склала 3,11 млн. грн. зі спеціального фонду університету. На капітальний ремонт гуртожитків витрачено 2,534 млн. грн. зі спеціального фонду університету. Значну частину цих коштів (1,742 млн. грн.) було спрямовано на комплексний капітальний ремонт блоку 1 гуртожитку № 11. Зараз завершуються роботи з капітального ремонту блоку 2 гуртожитку № 11. Крім того, відремонтовано два поверхи місць загального користування (кухні, санвузли, умивальні, душові) у гуртожитку № 10; розпочато капітальний ремонт місць загального користування ще на двох поверхах гуртожитку № 10. Відремонтовано сім поверхів місць загального користування (кухні, санвузли, умивальники, душові) у гуртожитку № 9; виконано роботи із капітального ремонту фасадної частини входу, холу та службових приміщень у гуртожитку № 6; тривають роботи з капітального ремонту душових першого поверху у гуртожитку № 6. Ліквідовано аварійний стан фасаду гуртожит-

ку № 7. Виконано роботи з поточного ремонту житлових кімнат та кухні 3-го поверху у гуртожитку № 4-А.

З 1 вересня 2011 р. по 10 липня 2012 р. витрати на утримання гуртожитків склали 1011,084 тис. грн., із них на придбання жорсткого інвентарю – 579,0 тис. грн., на поточний ремонт сантехнічних систем – 119,4 тис. грн., на поточний ремонт електромереж гуртожитків – 15,2 тис. грн., на миючі засоби – 22,6 тис. грн., на прання білизни – 52,4 тис. грн., на вивіз сміття – 142,8 тис. грн., на будівельні матеріали – 41,1 тис. грн., на господарчі товари – 16,3 тис. грн., на фарбу – 13,5 тис. грн., на скло – 8,7 тис. грн.

Профспілковим комітетом студентів проведено щорічний огляд-конкурс на кращі студентські кімнати студмістечка. Переможці конкурсу за рахунок коштів профспілки були звільнені від сплати за проживання та нагороджені цінними подарунками. Продовжувалася діяльність профкому з оформлення житлових субсидій. Протягом навчального року велася тісна співпраця зі Студентською дирекцією студмістечка. Відповідно до результатів роботи, наприкінці навчальних семестрів члени студентських рад були звільнені від сплати за проживання в гуртожитку за рахунок коштів профспілки на суму 60 тис. грн.

ХІІІ. ГОСПОДАРЧІ РОБОТИ

У 2011/2012 навчальному році велика увага приділялася вдосконаленню господарчої діяльності, капітальному та поточному ремонту, енергозбереженню, підтриманню в належному технічному стані всіх об'єктів університету: навчальних корпусів, гуртожитків, науково-дослідних лабораторій, спортивних споруд, баз навчальної практики і, особливо, Північного навчального корпусу на пл. Свободи, 6. Будівля Північного навчального корпусу потребує термінового виконання великих обсягів робіт із капітального ремонту аварійних ділянок покрівлі, інженерних мереж, електро-, тепло- та водопостачання, ліквідації аварійного стану внутрішніх і зовнішніх фасадів, ліфтового господарства та значної кількості приміщень загальним обсягом робіт на десятки мільйонів гривень.

Господарчі та інженерні служби університету протягом 2011/2012 навчального року продовжували роботи з капітального ремонту Північного навчального корпусу. Зокрема, було відремонтовано 500 м² покрівель, понад 200 м систем зовнішнього водовідведення корпусу 2, розпочато роботи з капітального ремонту покрівель культурного центру, спортзалу та ліквідації аварійної ділянки фасаду корпусу 1. Замінено евакуаційні пожежні сходи актові зали. Загальна сума витрат склала 441,478 тис. грн. спеціального фонду університету.

Велика увага приділяється завершенню робіт з ліквідації аварійного стану головного навчального корпусу університету. Усього з початку цих робіт на капітальний ремонт, реконструкцію й технічне обстеження несучих конструкцій та інженерних мереж витрачено 21,353 млн. грн., з яких 13,11 млн. грн. – кошти загального фонду, 9,03 млн. грн. – спеціального фонду університету. Відповідно до проекту, загалом профінансовано 88% не-

обхідного обсягу, який, за висновком «Укрдержінвестекспертизи», складає 24,248 млн. грн. Протягом 2011/2012 навчального року капітально відремонтовано, з ліквідацією аварійного стану, портал фасаду корпусу 1-А. Розроблено проект капітального ремонту з переплануванням приміщень інформаційно-обчислювального центру під експозиційний зал Музею археології і етнографії Слобідської України. Виконано роботи з капітального ремонту навчально-лабораторних приміщень хімічного факультету у цокольному поверсі корпусу 13 із заміною вікон та інженерних мереж. У 2011/2012 навчальному році на ліквідацію аварійності головного навчального корпусу на пл. Свободи, 4 витрачено 463,440 тис. грн. спеціального фонду університету.

Упродовж 2011/2012 навчального року також виконано роботи з ремонту на об'єктах університету, розташованих за межами головного навчального корпусу. Загальний кошторис цих робіт склав 3,518 млн. грн. спеціального фонду університету.

На капітальний ремонт гуртожитків витрачено понад 2,534 млн. грн. спеціального фонду університету. Значну частину цих коштів, а саме 1,742 млн. грн. спеціального фонду університету, було спрямовано на комплексний капітальний ремонт блоку 1 гуртожитку № 11. Загальна сума витрат на ремонт гуртожитків у 2011/2012 навчальному році склала 3,110 млн. грн. спеціального фонду університету.

На інших об'єктах університету у 2011/2012 навчальному році проводилися роботи з капітального та поточного ремонту. Зокрема, виконано роботи з поточного ремонту приміщення для занять, службових приміщень; із заміною вікон у будівлі навчальної бази геолого-географічного факультету у с. Гайдари. Здійснено поточний ремонт аварійних ділянок фасаду навчального корпусу фізико-технічного факульте-

ту. Виконано обстеження технічного стану будівельних конструкцій підтрибунних приміщень та трибун спорткомплексу «Каразінський». Відновлено роботи з реконструкції комплексу будівель НДІ астрономії з будівництвом лабораторного корпусу. Загальні витрати на виконання робіт на перелічених об'єктах склали 407,744 тис. грн. спеціального фонду університету.

Усього у 2011/2012 навчальному році підрядними організаціями виконано робіт з капітального та поточного ремонтів на загальну суму понад 4,423 млн. грн. Таким чином, на 1 вересня 2012 р. загальний кошторис робіт з капітального та поточного ремонту складає понад 9,0 млн. грн. за рахунок спеціального фонду університету.

Ремонтно-будівельна служба університету протягом 2011/2012 навчального року виконала роботи майже на 2,8 млн. грн., що дало змогу відремонтувати 124 приміщення. Зокрема, в головному навчальному корпусі відремонтовано 18 приміщень на факультеті іноземних мов, механіко-математичному, хімічному, геолого-географічному, фізичному факультетах та факультеті післядипломної освіти. У Північному навчальному корпусі відремонтовано 81 приміщення на факультетах соціологічному, медичному, екологічному, радіофізичному юридичному, філософському, міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, комп'ютерних наук, психології, а також приміщення Центру дистанційного та електронного навчання, Центру міжнародних відносин, Центру веб-комунікацій, Інноваційного центру, Центру альтернативної енергетики, Центру працевлаштування студентів. Крім того, відремонтовано 25 приміщень на економічному факультеті, у філії ЦНБ, музеї природи, базах практики біологічного факультету у с. Гайдари та спортивно-оздоровчому таборі «Фігурівка».

Сантехнічна служба університету виконала значний обсяг робіт із капітального та поточного ремонту інженерних мереж на об'єктах університету на суму понад 236 тис. грн. Належна увага приділялася своєчасній підготовці до роботи підрозділів університету в умовах осінньо-зимового періоду та забезпеченню безперебійної роботи мереж опалення в зимовий період. З цією метою було відремонтовано та замінено близько 998 погонних метрів трубопроводів теплопостачання, водопостачання, каналізації головного навчального корпусу та інших об'єктів, встановлено 502 нові секції радіаторів опалення, 646 одиниць сантехнічної арматури. Виконано значну роботу з підготовки об'єктів університету до нового опалювального сезону: проведено держпере-

вірку манометрів, водолічильників, приладів обліку теплової енергії, планово-попереджувальні ремонти теплових пунктів та систем енергопостачання, отримано акти готовності рамок ТЕЦ до роботи в опалювальному сезоні. Проведену очистку, промивку та хлорування баків питної води.

Електрослужбою університету проведено електромонтажні роботи із заміною електропроводки, освітлювальних приладів та іншого електрообладнання у 193 приміщеннях навчальних корпусів університету, гуртожитках та інших об'єктах. Підготовлено до літнього сезону базу практики в с. Гайдари; у радіофізичній обсерваторії в с. Гайдари відремонтовано високовольтний кабель (12,0 тис. грн.); у таборі «Фігурівка» виконано заміну силового трансформатора (22,0 тис. грн.). На всіх об'єктах, розташованих у Харківській області, було замінено прилади обліку електроенергії (16,0 тис. грн.). Приміщення і будівлі університету обладнані охороною і пожежною сигналізацією на суму 45,0 тис. грн. План підготовки електрообладнання до роботи в осінньо-зимовий період 2012/2013 навчального року виконується у повному обсязі. В усіх приміщеннях, що ремонтуються, освітлювальні прилади з лампами розжарювання замінюються на менш енергоємні люмінесцентні. Були придбані та встановлені енергозощаджувальні лампи потужністю 15Вт на суму 20,0 тис. грн. Загальні витрати на всі перелічені вище роботи склали понад 405,0 тис. грн.

Господарчим відділом, за активної участі студентів університету, зібрано та вивезено 9500,0 м³ побутового сміття, 150,0 м³ будівельних відходів та снігу; відновлено 1500 м² газонів; висаджено близько 8 000 квітів; відремонтовано 380 парт і столів, 205 стільців, 165 одиниць іншого інвентарю; вимито 3500 вікон, 42900 м² панелей; 13500 дверей; пофарбовано 480 парт, 40 контейнерів для сміття. Для збереження тепла у навчальних корпусах утеплено майже 1500 вікон, на двері поставлено пружини.

У двомісячнику (квітень-травень) «За чисте довкілля» взяли участь 5700 осіб, з них 5000 студентів. Було приведено до належного санітарного стану закріплену за університетом територію площею 117,8 га.

Автотранспортний підрозділ університету виконав усі заявки з перевезення пасажирів та вантажів. Для підтримання автотранспорту в технічно справному стані постійно виконувалися технічне обстеження та ремонт автотранспортної техніки. На ці заходи було витрачено 628,0 тис. грн.

Служба головного механіка забезпечила

надійну роботу ємностей, що працюють під тиском, верстатів, ліфтів у навчальних корпусах і гуртожитках, ремонт холодильних камер та побутових холодильників, безперебійну роботу годинника на головній будівлі університету. Організовано навчання та переатестацію працівників, які обслуговують верстатне обладнання та ліфти. На всі ці заходи витрачено майже 321,0 тис. грн. Упродовж 2011/2012 навчального року утилізовано понад 2,8 т відпрацьованих хімічних речовин та понад 4,5 тис. люмінесцентних ламп, акумуляторних батарей, автомобільних покришок, відпрацьованих мастил на загальну суму 13,9 тис. грн.

Послідовно виконувалися заходи на виконання приписів Держтехногенбезпеки з поліпшення протипожежної безпеки об'єктів університету. На ці потреби було витрачено понад 336,0 тис. грн.

Постійна увага приділялася виконанню комплексних заходів з охорони праці та техніки безпеки, передбачених Колективним договором між адміністрацією та трудовим колективом університету. У 2011 році при плані 368 тис. грн. на зазначені цілі було витрачено понад 419,1 тис. грн.

Відповідно до Програми та Планів енергозбереження було удосконалено систему управління цим напрямом діяльності: видано накази зі створення комісії з енергозбереження, створено дві самостійні служби – головного енергетика та експлуатаційно-технічного відділу, підрозділи укомплектовано кваліфікованими фахівцями. Ця реорганізація забезпечила підвищення надійності та ефективності моніторингу систем енергозабезпечення, зменшення невиробничих втрат енергоресурсів, а також вивела на новий рівень культуру експлуатації інженерних мереж. Під час опалювального сезону проводився щоденний аналіз температурного режиму в навчальних корпусах і гуртожитках, було організовано цілодобовий контроль за подачею тепла з ураху-

ванням температури навколишнього середовища та режиму роботи у вихідні і святкові дні; забезпечено щорічне технічне обслуговування та проведення планово-попереджувальних ремонтів інженерних мереж у період підготовки та проведення опалювального сезону. Лише за останній рік проведено капітальний ремонт та технічне переоснащення теплових пунктів навчальних корпусів на пр. Курчатова, 31 та пр. Леніна, 20, у віварії, закінчено ремонт теплових пунктів усіх гуртожитків, продовжено ремонт системи опалення Північного навчального корпусу; реконструйовано котельні радіофізичної обсерваторії в с. Гайдари, лабораторії радіофізичного факультету на вул. Ключківській, 50, НДІ астрономії, баз навчальної практики у с. Кам'янка та с. Мартова.

Експлуатаційно-технічним відділом університету проведено значну роботу з впорядкування обліку реально спожитої теплової енергії, природного газу та споживання холодної води. Наприклад, споживання холодної води зменшилося на 24539 м³, або на 10%, – порівняно з минулим роком, природного газу – на 842 м³, або на 0,4%, теплової енергії – на 2043 Гкал, або на 8%, водовідведення – на 20157 м³, або на 5,8%, електроенергії – на 708623 квт·год, або 9,8%. Виконання плану невідкладних заходів зі зменшення споживання енергоресурсів дало економічний ефект на суму 226,5 тис. грн. Виконуються розпорядження та накази Державного комітету України з енергозбереження, Міністерства палива та енергетики України, контроль дотримання установлених лімітів з експлуатації. Здійснюються звіти та подання інформації – кварталні, за півріччя, річні – до Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України з питань енергонагляду та споживання енергоносіїв. Здійснюються технічні нагляди за правильною експлуатацією теплоенергетичного устаткування, енергетичних установок і енергокомунікацій відповідно до Правил технічної експлуатації.

ДОДАТОК

РЕЙТИНГ КАФЕДР
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ У 2011/2012 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Рейтинги кафедр природничо-математичного профілю

№ з/п	Факультет	Кафедри природничого профілю	Зав. кафедрою	Кількість штатних одиниць			Кількість балів	Рейтинговий показник
				Науково-педагогічні працівники	Наукові працівники	Всього		
1	Фізико-технічний	Матеріалів реакторобудування	Азаренков М.О.	6,7	2,1	8,8	225,85	25,7
2	Фізичний	Фізика твердого тіла	Зиман З.З.	4,85	0,5	5,35	119,3	22,3
3	Фізичний	Теоретичної фізики імені академіка І.М. Ліфшиця	Ермолаєв О.М.	6,75		6,75	139,88	20,7
4	Фізичний	Астрономії	Грецький А.М.	5		5	98	19,6
5	Фізико-технічний	Теоретичної ядерної фізики імені О.І. Ахієзера	Ходусов В.Д.	8,95	3,55	12,5	214,35	17,1
6	Радіофізичний	Космічної радіофізики	Тирнов О.Ф.	5,65	12,15	17,8	287,6	16,2
7	Комп'ютерних наук	Теоретичної та прикладної системотехніки	Шматков С.І.	5		5	77	15,4
8	Радіофізичний	Теоретичної радіофізики	Колчигін М.М.	7,95	7,7	15,65	227,85	14,6
9	Радіофізичний	Квантової радіофізики	Свіч В.А.	8,2	8,93	17,13	242,4	14,2
10	Хімічний	Органічної хімії	Орлов В.Д.	7,15	1,5	8,65	116,55	13,5
11	Фізико-енергетичний	Теплофізики та молекулярної фізики	Мацевитий Ю.М.	4,5		4,5	58,5	13,0
12	Радіофізичний	Фізичної і біомедичної електроніки та комплексних інформаційних технологій	Катрич В.О.	7,05	5,52	12,57	159,45	12,7
13	Хімічний	Фізичної хімії	Мчедлов-Петросян М.О.	6,55	2,2	8,75	107	12,2
14	Комп'ютерних наук	Штучного інтелекту та програмного забезпечення	Куклін В.М.	5,25		5,25	64	12,2
15	Хімічний	Хімічного матеріалознавства	Холін Ю.В.	7,35	1,75	9,1	108,6	11,9
16	Геолого-географічний	Соціально-економічної географії та регіонаознавства	Немець Л.М.	9,3	2,15	11,45	135	11,8
17	Фізичний	Загальної фізики	Андерс О.Г.	8,49	1,3	9,79	111,1	11,3
18	Механіко-математичний	Теоретичної та прикладної механіки	Кізілова Н.М.	6,74	1,75	8,49	95,12	11,2
19	Екологічний	Екологічної безпеки та екологічної освіти	Некос А.Н.	6,75	0,85	7,6	83,75	11,0
20	Механіко-математичний	Математичного моделювання та програмного забезпечення	Руткас А.Г.	7		7	77	11,0
21	Екологічний	Моніторингу, природокористування та попередження надзвичайних ситуацій	Балюк С.А.	5,35		5,35	58	10,8
22	Радіофізичний	Фізика надвисоких частот	Звягінець А.О.	4,8	5,5	10,3	111,3	10,8
23	Механіко-математичний	Математичної фізики та обчислювальної математики	Чуєшов І.Д.	6,3	2,5	8,8	92,45	10,5

24	Механіко-математичний	Теоретичної та прикладної інформатики	Жолткевич Г.М.	8,4		8,4	84	10,0
25	Фізичний	Фізика кристалів	Гриньов Б.В.	5,1		5,1	50,3	9,9
26	Екологічний	Екології та неоекології	Тітенко Г.В.	8,2	2,15	10,35	97,45	9,4
27	Фізико-технічний	Фізика плазми	Муратов В.І.	5,3	5,85	11,15	104,4	9,4
28	Хімічний	Неорганічної хімії	В'юник І.М.	6,7	2,25	8,95	83,1	9,3
29	Механіко-математичний	Теорії функцій та функціонального аналізу	Фаворов С.Ю.	8,4	1	9,4	85,7	9,1
30	Біологічний	Мікології та фітоімунології	Глущенко В.І.	4,5	0,75	5,25	47,75	9,1
31	Механіко-математичний	Геометрії	Борисенко О.А.	9	2,35	11,35	99	8,7
32	Комп'ютерних наук	Модельовання систем і технологій	Лазурик В.Т.	6		6	50,5	8,4
33	Фізико-технічний	Біологічної і медичної фізики	Горбенко Г.П.	3	6,75	9,75	80	8,2
34	Біологічний	Зоології та екології тварин	Утевський А.Ю.	7,75	4	11,75	96,15	8,2
35	Хімічний	Хімічної метрології	Юрченко О.І.	6,8	4,4	11,2	91,35	8,2
36	Фізико-технічний	Загальної та прикладної фізики	Гірка І.О.	7,35	11,15	18,5	150,25	8,1
37	Медичний	Педіатрії	Коренев М.М.	9,35		9,35	75,255	8,0
38	Фізичний	Експериментальної фізики	Лебедев В.П.	13	3,6	16,6	132,7	8,0
39	Геолого-географічний	Фізичної географії та картографії	Пересадько В.А.	11,4	1,75	13,15	105,1	8,0
40	Комп'ютерних наук	Безпеки інформаційних систем і технологій	Рассомахін С.Г.	6,25		6,25	47,45	7,6
41	Механіко-математичний	Диференціальних рівнянь та керування	Коробов В.І.	8,15		8,15	61,65	7,6
42	Біологічний	Фізіології та біохімії рослин	Жмурко В.В.	5,25	1	6,25	47	7,5
43	Медичний	Хірургічних хвороб	Хворостов Є.Д.	14,5	1,1	15,6	115	7,4
44	Фізичний	Фізичної оптики	Агеев Л.О.	4,4	1,25	5,65	39,8	7,0
45	Механіко-математичний	Математичного аналізу	Гордевський В.Д.	12,8		12,8	89	7,0
46	Геолого-географічний	Мінералогії, петрографії та корисних копалин	Фік І.М.	5,95	1,25	7,2	48,55	6,7
47	Радіофізичний	Прикладної електродинаміки	Горобець М.М.	5,4	17	22,4	149,55	6,7
48	Комп'ютерних наук	Електроніки і управляючих систем	Стервєдов М.Г.	6,4		6,4	42	6,6
49	Фізико-технічний	Експериментальної ядерної фізики	Залюбовський І.І.	5,75	25,15	30,9	202,35	6,5
50	Біологічний	Генетики і цитології	Воробйова П.І.	10,25	3,25	13,5	88,25	6,5
51	Механіко-математичний	Вищої математики та інформатики	Янцевич А. А.	10,15	2,1	12,25	79,9	6,5
52	Фізичний	Фізика низьких температур	Завгородній А.А.	5,2	5,8	11	71	6,5
53	Фізико-технічний	Фізичних технологій	Фареник В.І.	5,55	9,7	15,25	96,1	6,3
54	Хімічний	Теоретичної хімії	Жолновач А.М.	6,5		6,5	40,32	6,2
55	Медичний	Загальної та клінічної імунології та алергології	Полов М.М.	8		8	48	6,0
56	Біологічний	Біохімії	Перський Є.Е.	9,7	1,6	11,3	66,5	5,9
57	Медичний	Акушерства та гінекології	Грищенко О.В.	9,9		9,9	57,25	5,8

58	Фізичний	Вищої математики	Дюкарев Ю.М.	7,5		7,5	41	5,5
59	Радіофізичний	Біологічної і медичної фізики	Гаташ С.В.	8	7,05	15,05	79,15	5,3
60	Геолого-географічний	Гідрогеології	Чомко Ф. В.	9,15	0,75	9,9	51	5,2
61	Медичний	Гігієни та соціальної медицини	Даниленко Г.М.	7,15		7,15	35,5	5,0
62	Біологічний	Ботаніки та екології рослин	Догадіна Т.В.	6,6		6,6	30	4,5
63	Медичний	Внутрішньої медицини	Яблучанський М.І.	13,45	0,93	14,38	63,15	4,4
64	Медичний	Загальної та клінічної патології	Проценко О.С.	20		20	87,25	4,4
65	Біологічний	Фізіології людини та тварин	Бондаренко В.А.	10,1		10,1	41,5	4,1
66	Медичний	Загальної практики - сімейної медицини	Ніколенко Є.Я.	14		14	53,75	3,8
67	Геолого-географічний	Геології	Тхоржевський Е.С.	6,35		6,35	22,1	3,5

Рейтинги кафедр гуманітарного профілю

№ з/п	Факультет	Кафедри гуманітарного профілю	Зав. кафедрою	Кількість штатних одиниць			Кількість балів	Рейтинговий показник
				Науково-педагогічні працівники	Наукові працівники	Всього		
1	Історичний	Історіографії, джерелознавства та археології	Посохов С.І.	7,5	0,75	8,25	369,5	44,8
2	Історичний	Історії стародавнього світу та середніх віків	Сорочан С. Б.	6,25		6,25	199	31,8
3	Психології	Прикладної психології	Крейдун Н.П.	11,25		11,25	275,3	24,5
4	Історичний	Історії Росії	Духопельников В.М.	4,75		4,75	109,2	23,0
5	Психології	Психологічного консультування і психотерапії	Кочарян О.С.	5,45		5,45	110,15	20,2
6	Соціологічний	Прикладної соціології	Бакіров В. С.	9,1	4,15	13,25	245,35	18,5
7	Соціологічний	Політичної соціології	Євтух В.Б.	6,9		6,9	124,75	18,1
8	Психології	Загальної психології	Іванова О.Ф.	9,3		9,3	164,5	17,7
9	Історичний	Історії України	Калініченко В. В.	7,25		7,25	125,25	17,3
10	Юридичний	Конституційного, муніципального і міжнародного права	Воронов М.М	5,5		5,5	90	16,4
11	Історичний	Нової та новітньої історії	Чижов О.П.	7		7	109	15,6
12	Філософський	Політології	Фісун О.А.	12,85		12,85	186,2	14,5
13	Філологічний	Історії української літератури	Безухтрий Ю.М.	12,25		12,25	173	14,1
14	Філософський	Теорії культури і філософії науки	Білецький І. П.	16,8	1,2	18	248,45	13,8
15	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	Економічної теорії	Воробойов Є.М.	12		12	162	13,5
16	Економічний	Економіки та менеджменту	Бабич В.П.	17,45		17,45	232,95	13,3
17	Юридичний	Правосуддя	Руденко М.В.	5,5		5,5	73	13,3

18	Юридичний	Цивільно-правових дисциплін	Венедіктова І.В.	15,5		15,5	199,5	12,9
19	Соціологічний	Соціології управління та соціальної роботи	Ніколаєвський В.М.	8,8		8,8	108,4	12,3
20	Іноземних мов	Методи та практики викладання іноземної мови	Пасинок В. Г.	21		21	248,5	11,8
21	Соціологічний	Соціології	Сокурянська Л. Г.	9,85	1,5	11,35	132,55	11,7
22	Економічний	Економічної теорії та економічних методів управління	Гриценко А.А.	21,85	1,05	22,9	264	11,5
23	Філологічний	Української мови	Філон М. І.	17,75		17,75	204	11,5
24	Іноземних мов	Теорії та практики перекладу англійської мови	Ребрій О. В.	12,8		12,8	145,5	11,4
25	Юридичний	Кримінально-правових дисциплін	Трубников В.М.	8		8	90	11,3
26	Психологічний	Педагогіки	Нечепоренко Л.С.	10,4		10,4	116	11,2
27	Філологічний	Історії зарубіжної літератури і класичної філології	Міхільов О.Д.	12,25		12,25	136	11,1
28	Філологічний	Журналістики	Хавкіна Л.М.	13,5		13,5	147,25	10,9
29	Філологічний	Історії російської літератури	Московкіна І.І.	8,95		8,95	90,5	10,1
30	Іноземних мов	Англійської філології	Самохіна В. О.	22,75		22,75	208,5	9,2
31	Соціологічний	Методів соціологічних досліджень	Кізілов О.І.	6,75		6,75	60,75	9,0
32	Філологічний	Російської мови	Педченко Л.В.	9,5		9,5	83,7	8,8
33	Юридичний	Державно-правових дисциплін	Кагановська Т.Є.	16,25		16,25	135	8,3
34	Економічний	Маркетингу та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності	Євтушенко В.А.	11,7		11,7	88,7	7,6
35	Філософський	Валеології	Гончаренко М.С.	9,55	6,1	15,65	116,95	7,5
36	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	Міжнародного права	Новікова Л.В.	5,25		5,25	38,75	7,4
37	Іноземних мов	Німецької філології та перекладу	Кривенко В. П.	27,25		27,25	195,25	7,2
38	Філософський	Теоретичної і практичної філософії	Карпенко І.В.	19,2		19,2	134,45	7,0
39	Економічний	Економічної кібернетики та прикладної економіки	Меркулова Т.В.	10,7		10,7	73,85	6,9
40	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	Міжнародних економічних відносин	Александров В.В.	21,9	1,5	23,4	157,25	6,7
41	Іноземних мов	Німецької та французької мов	Гусева П.Т.	16		16	103,75	6,5
42	Економічний	Фінанси та кредит	Глушенко В. В.	22,45		22,45	140	6,2
43	Соціологічний	Медіа-комунікацій	Стародубцева Л.В.	5		5	31,1	6,2
44	Економічний	Міжнародної економіки	Коломієць Г.М.	11,7		11,7	72,55	6,2
45	Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	Туристичного бізнесу	Парфіненко А.Ю.	19,75		19,75	117	5,9
46	Філософський	Українознавства	Кравченко В. В.	17,9	0,85	18,75	108,5	5,8
47	Іноземних мов	Ділової іноземної мови та перекладу	Шевченко І. С.	17,55		17,55	94,1	5,4
48	Економічний	Статистики, обліку та аудиту	Соболев В.М.	17,35		17,35	92,45	5,3
49	Іноземних мов	Англійської мови	Чорновоп-Ткаченко О.О.	27,8		27,8	128,3	4,6
50	Економічний	Математичних методів в економіці	Назирів З.Ф.	13,2		13,2	34,25	2,6
51	Філологічний	Загального та прикладного мовознавства	Кравчук І.С.	10,6		10,6	27	2,5
52	Іноземних мов	Романської філології і перекладу	Вороніна М. Ю.	25,35		25,35	56,25	2,2

ПІДСУМКИ

Протягом 2011/2012 року університет продовжував розвиватися за головними напрямками своєї діяльності як дослідницький і провідний класичний університет України. Виконувалася Програма розвитку на 2010–2020 роки, що має на меті максимальне наближення до основних характеристик університету світового класу. Навчальний процес і наукові дослідження забезпечував потужний колектив кваліфікованих викладачів і науковців, у складі якого – 347 докторів наук, професорів, понад 1000 кандидатів наук, доцентів, 24 дійсних членів і членів-кореспондентів Національної академії наук України. У 2012 році три викладачі університету були обрані дійсними членами і три – членами-кореспондентами Національної академії наук України.

Вчені університету результативно виконували фундаментальні і прикладні наукові дослідження. Велика увага приділялася вдосконаленню навчально-виховної роботи, впровадженню сучасних форм організації навчального процесу, випуску навчально-методичної літератури. Згідно з рейтингом «Топ-200. Україна», університет знов визнаний другим серед класичних університетів і посів третє місце серед всіх ВНЗ України. В університеті діяла ефективна система довузівської підготовки, укріпилися зв'язки із загальноосвітніми школами Харкова, Харківської області та інших регіонів. Організовано пройшла вступна кампанія до університету. Великий обсяг робіт з обслуговування читачів, поповнення й оптимізації фондів, упровадження інформаційно-комп'ютерних технологій, наукової і культурно-просвітницької діяльності виконала Центральна наукова бібліотека. Розвивалися міжнародні зв'язки, значно збільшилася кількість іноземних студентів. Виконано програму соціального захисту і підтримки співробітників та студентів. Здійснено значний обсяг ремонтних робіт у навчальних корпусах і гуртожитках.

Дані, представлені в «Інформаційно-аналітичних матеріалах за підсумками 2011/2012 навчального року», дозволяють виділити пріоритетні завдання, на яких необхідно зосередити зусилля у новому навчальному році.

До пріоритетів розвитку університету входять:

- підвищення інноваційної діяльності, збільшення кількості публікацій у визнаних міжнародних виданнях, поглиблення зв'язків наукових підрозділів з виробничими і бізнесовими структурами, активне залучення позабюджетних коштів для фінансування наукових досліджень;

- оптимізація кадрового потенціалу університету, забезпечення належного балансу досвідчених та молодих викладачів і науковців, підвищення відповідальності науково-педагогічних, наукових працівників за результати роботи, запровадження системи заохочення найбільш продуктивних працівників;

- забезпечення високої якості університетської освіти та конкурентоздатності випускників на ринку праці, покращення практичної підготовки студентів, модернізація методик університетської освіти з урахуванням можливостей, що надають сучасні інформаційно-комунікаційні технології;

- посилення контролю за підготовкою кандидатських і докторських дисертацій, підвищення результативності роботи аспірантури і докторантури, посилення вимог до вступників до аспірантури і докторантури;

- суттєве збільшення надходжень до спеціального фонду університету, ощадливе використання ресурсів університету, їхня концентрація на пріоритетних напрямках розвитку;

- запровадження нових, більш ефективних заходів пошуку талановитих абітурієнтів, особливо для природничих і математичних напрямів підготовки.